

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSAT BİLİM DALI**

**KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİNİN
KIRSAL KALKINMAYA ETKİSİ**

Hasan ÇİÇEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Orhan ÇOBAN**

Konya–2012

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

Bilimsel Etik Sayfası	iii
Tez kabul Formu	iv
Özsöz/ teşekkür	v
Özet	vii
Summary	ix
Kısaltmalar Sayfası	xi
Tablolar Listesi	xii
Giriş	1
BİRİNCİ BÖLÜM: YEREL YÖNETİMLER.....	4
1.1. Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetim Birlikleri	4
1.2. Yerel Yönetim Birliklerinin Kuruluş Gerekçeleri	6
1.3. Yerel Yönetim Birliklerinin Türleri.....	7
1.3.1. Mahalli İdare Birimlerine Göre Yerel Yönetim Birlikleri	7
1.3.2. Amaç ve Faaliyet Konusuna Göre Yerel Yönetim Birlikleri	8
İKİNCİ BÖLÜM: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ VE	
KIRSAL KALKINMA.....	11
2.1. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	11
2.1.1. Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Köyler	11
2.1.1.1. Tarihsel Gelişim	11
2.1.1.2. Köy Yönetimi.....	12
2.2. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB).....	14
2.2.1. KHGB' in Kapsamı	14
2.2.2. KHGB' in Yapısı ve İşleyişi: Örgütsel Yapısı	17
2.2.3. KHGB' in Hukuksal Niteliği	17
2.2.4. KHGB' in Organları	19

2.2.5. KHGB' in Alım Satım Faaliyetleri	22
2.2.6. KHGB' in Mali Yapısı.....	22
2.3. Kırsal Kalkınma	24
2.3.1. Kalkınma ve Kırsal Kalkınmanın Tanımı	24
2.3.2. Kırsal Kalkınmanın Amacı	27
2.3.3. Kırsal Kalkınma ve Kalkınma Planı	31
2.3.4. Kalkınma Modellerinin Değerlendirilmesi	40
2.3.5. 1980 Sonrası Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları Kırsal Kalkınma Stratejisi, Planlanması ve Uygulaması	44
2.4. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ve Kırsal Kalkınmadaki Rolü	47
2.4.1. Kırsal Kalkınma Kavramı Açısından Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	47
2.4.2. Toplum Kalkınması (Kırsal Kalkınma) Öğeleri Açısından Köylere Hizmet Götürme Birlikleri.....	48
2.4.3. Kırsal Kalkınma Kapsamında Köylere Hizmet Götürme Birlikleri	49
2.4.4. Kırsal Kalkınmada Örgütlenme ve Köylere Hizmet Götürme Birliği.....	54
2.4.5. Kırsal Kalkınma –KHGB İlişkisi	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ	
UYGULAMASI VE ADAKLI ÖRNEĞİ.....	60
3.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi	60
3.1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı.....	60
3.1.2. Çalışmanın Yöntemi	62
3.2. Literatür	63
3.3. Adaklı İlçesi ve Adaklı İlçesi KHGB' nin Kurulması Süreci.....	64
3.3.1. Adaklı İlçesi KHGB'nin Öncelikleri, Amaç ve Hedefleri	65
3.3.2. Adaklı İlçesi KHGB Köy Altyapılarını Destekleme (KÖYDES) Projesi	65
3.3.2.1. KÖYDES: Tanım ve Kapsamı	65
3.3.2.2. Adaklı İlçesi KÖYDES Kapsamında 2006-2010 Döneminde KHGB Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi	78
Sonuç Ve Değerlendirme.....	97
KAYNAKÇA.....	119
ÖZGEÇMİŞ.....	124

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlana bu çalışmada başkasının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

İmzası

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Hasan ÇİÇEK tarafından hazırlanan Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi başlıklı bu çalışma/...../2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı, Adı Soyadı	Başkan	İmza
Unvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza
Unvanı, Adı Soyadı	Üye	İmza

ÖNSÖZ

Her toplum, içinde yaşadığı sosyal, ekonomik, siyasi ve idari koşullar içerisinde mümkün olan en azami kalkınmayı başlatmak ve sürdürülebilir düzeyde tutmak için önemli çabalar harcamaktadır. Günümüzdeki anlayış, genel olarak toplumun topyekün kalkınmasını amaçlamaktadır. Ancak, insanların toplu olarak yaşadıkları şehirlerde piyasa kanalları, nüfus, talep miktarındaki büyüklük, kültürel ve eğitim ortamının gelişmişliği, bu ortamı geliştirmenin kolaylığı ve diğer pozitif etmenler, şehirlere ya da nüfusun nisbeten daha kalabalık olduğu yerlere sosyal, kültürel ve ekonomik yönden önemli avantajlar sağlamaktadır.

Tarihsel ve kültürel süreç, insanların yerleşik bir hayatı tercih ettikleri ve bu tercihin akabinde ise yerleşik hayatın küçük yerlerden büyük yerlere doğru kaydığı olgusunu ortaya koymaktadır. Büyük yerleşim alanlarına akış süreci devam ederken, bu sürecin dışında kalan kesimin sosyal, ekonomik, politik ya da stratejik nedenlerle korunması, kollanması ve ekonomik yönden kalkındırılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Kalkındırılması gereken kesim kırsal kesimdir. Özellikle, önümüzdeki birkaç on yıllık süre içerisinde, hatta şimdi bile dünyadaki tarımsal ve hayvansal üretim ve gıdanın yetersizliği, ülkeleri stratejik düşünmeye sevk etmiş, üretimin ana kaynağı olan kırsal kesimin yerinde kalması için devletlerce çeşitli teşvik, kolaylık ve kalkınma programları uygulanmıştır. Yine aynı şekilde sanayileşen bir toplumda, büyümenin gerektireceği kaynakların kırsal alandaki birikimlerden de elde edilmesi zorunluluğu yine bu alanın korunması ve kollanmasındaki ekonomik gerekçedir. Çeşitli devletlerin, özellikle şehirler üzerindeki nüfus yığılmasının yaratacağı sosyal, politik, imar, rant ve entegrasyon sorunlarına engel olmak için aldığı tedbir olarak düşünülmesi de bu yerlerin kalkındırılmasının sosyo-politik nedenidir.

Kırsal kalkınma gerekliliğinin arkasında yatan etmenlere bakıldığında, kırsal kalkınmanın bir zorunluluk olduğu rahatça anlaşılmaktadır. Peki, kırsal kalkınma nasıl sağlanacaktır? Ülkemizin tercih ettiği politik ve ekonomik sistemde, devletin bizzat kalkınmayı sağlayacak çalışma ve faaliyeti yerine teşvik edici unsurunu ön plana çıkarmıştır. Yani, ülkemizde devletin kırsal kalkınma konusunda bizzat üretimi

ve sistemi düzenlemesi gibi doğrudan müdahaleler yerine, koruyucu ve kollayıcı yöntemlerle kalkınmanın sağlanacağı fiziki ortamı oluşturma üzerine yoğunlaşmaktadır. Türkiye’de de devlet, kırsal kalkınmanın sağlanabilmesi için yol, su, kanalizasyon v.b. altyapı hizmetlerini kendi bizzatı yaparak, kırsal kalkınmanın sağlanması için gerekli koşulları oluşturmakta, ekonomik dinamizm, hareketlilik ve üretim şekil ve süreçlerini de köylüye bırakmaktadır. Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin yapmış olduğu yol, su, kanalizasyon gibi altyapı yatırım harcamaları kırsal kesimde yaşayanların hayat standartlarını, kısmen de olsa şehir toplumunun hayat standardına yaklaştırmaktadır. Burada istenen, köy ve kent nüfusu arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel farkların asgariye düşürülmesidir. Fiziki altyapı ihtiyacının giderilerek, köy ve kentlerin yaşam standartları arasındaki makası küçültmek için Köylere Hizmet Götürme Birlikleri kurulmuş ve köylerin altyapı ihtiyaçları karşılanmak istenmiştir.

Çalışmamızda, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, kırsal kalkınma açısından motor görevi üstlenmiş olduğundan dolayı önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmanın son bölümünde, Birliklerin kırsal kalkınmaya yaptığı katkıyı daha da somutlaştırmak için Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin yıllar itibariyle yaptığı yatırım harcamaları ve faaliyetleri incelenmiştir. Yıllar itibariyle yapılan yatırım harcamaları ve faaliyetlerin tasnif edilerek raporlanması ve tablolara işlenmesi için gerekli desteği sağlayan Adaklı Kaymakamı sayın Kemal DURU ’ya ve Adaklı Köylere Hizmet Götürme Birliği Müdürü sayın Ali ESER’ e teşekkür eder, tezin okuyuculara faydalı olmasını temenni ederim.

Hasan ÇİÇEK

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hasan ÇİÇEK	Numarası	104226001018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İktisat		
	Danışmanı	Prof. Dr. Orhan ÇOBAN		
Tezin Adı		Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi		

ÖZET

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi

Çalışmamızın temel amacı, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kırsal kalkınmaya katkısını en somut biçimde ortaya koymaktır. Bu bağlamda, çalışmamızın birinci bölümünde öncelikle yerel yönetimin ne olduğu, ne gibi fonksiyonlar üstlendiği, bu kurumların örgütsel ve hukuki yapısının ne olduğu irdelenmiştir. Daha sonra ise Mahalli İdare Birliklerine değinilmiştir. Mahalli İdare Birliklerinin genel bir değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, ortaya çıkış gerekçeleri ve türleri incelenmiştir.

Yine aynı şekilde, çalışmamızın ikinci bölümünde, birden fazla köy yönetiminin bir araya gelmesiyle oluşan birliklerin hukuki yapısı, fonksiyonları,

görev ve yetkileri, örgütsel yapıları ve işleyişleri ele alınmıştır. İkinci bölümün diğer bir kısmını da kırsal kalkınma konusuna ve kırsal kalkınmanın gerekliliğine ayırdık. Kalkınmanın teorik çerçevesi ve kırsal kalkınma konuları üzerinde durularak bunların ne anlamlar ifade ettiği incelenmiştir. Cumhuriyet dönemindeki tarihsel süreç içerisinde ve planlı kalkınma döneminde, Türkiye'nin kırsal alan kalkınması konusunda izlediği yol ve tercih ettiği modeller de ele alınmıştır. Çalışmanın aynı bölümünde, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kırsal kalkınmadaki rolüne değinilmiştir. Toplum kalkınması açısından, özellikle kırsal kalkınma açısından bu birliklerin taşıdığı anlam ve önem ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ile kırsal kalkınma arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde ise Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin son beş yıl içinde, köylerin altyapı ihtiyacını gidermek amacıyla yapmış olduğu yatırım harcamaları incelenmiştir. Bu çerçevede yapılan saha araştırması, konuyu daha somutlaştırmıştır. Birliklerin kırsal kalkınma konusunda yaptıkları katkı bu saha araştırmasıyla daha net bir şekilde ortaya konmuştur.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Hasan ÇİÇEK	Numarası	104226001018
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İktisat		
	Danışmanı	Prof. Dr. Orhan ÇOBAN		
Tezin Adı		Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Kırsal Kalkınmaya Etkisi		

En résumé.

L'effet des Unions Services Villages Au Développement Rural

L'objectif principal de notre étude, la manière la plus concrète, est de révéler la contribution des unions Services Villages au développement rural. Dans ce contexte, on a examiné dans la première partie de notre étude ce que le gouvernement local signifie, d'une part, ce qui a entrepris les fonctions de ces institutions, la structure juridique et la structure organisationnelle. Plus tard, les administrations locales ont été mentionnés. Après une évaluation globale de l'Union des administrations locales, les raisons et les types d'émergence sont examinés.

De même, dans la deuxième partie de notre étude, les unions consistant en une combinaison de plusieurs administrations du village, leurs structures juridiques,

leurs fonctions, leurs pouvoirs, leurs structures organisationnelles et leurs opérations sont discutés. Une autre partie du second chapitre a réservé la question pour la nécessité du développement rural et pour le sujet du développement rural. En mettant l'accent sur le cadre théorique du développement et les sujets du développement rural, ce que cela signifie a été examiné. Au cours de la république dans la processus historique et dans la période du développement planifié, la Turquie sur le chemin du développement rural et les modèles préférés sont également discuté. Dans la même partie de cette étude, le rôle du développement rural des unions Services Village mentionné. En termes de développement communautaire, notamment en termes du développement rural, le sens et la signification de ces unions ont été mis de l'avant. Cette section a examiné les relations entre le développement rural avec les Unions Services Villages.

Dans la troisième et dernière partie de cette étude, Pour résoudre les besoins en infrastructures des village, dans les cinq dernières années, les dépenses d'investissement en infrastructures qui ont été faites par L'Union Service Village D'Adaklı ont été examinées. Recherches sur le terrain menées dans ce cadre, incarne la question plus. La contribution des unions au développement rural a été révélé plus clairement dans cette enquête de terrain.

KISALTMALAR SAYFASI

AB	Avrupa Birliği
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AR-GE	Araştırma Geliştirme
BM	Birleşmiş Milletler
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
İİB	İçişleri Bakanlığı
İKV	İktisadi Kalkınma Vakfı
KHGB	Köylere Hizmet Götürme Birliği
KKP	Kırsal Kalkınma Projesi
KOSGEP	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖYDES	Köylerin Altyapılarını Destekleme Projesi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ÖUKP	Ön Ulusal Kalkınma Planı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
STM	Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TKİB	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı
TL	Türk Lirası
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

TABLolar LİSTESİSayfa No:

TABLO- 1: ADAKLI İLÇESİ KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİNİN SON BEŞ YILLIK BÜTÇESİ	64
TABLO- 2: ADAKLI İLÇESİ 2006 KÖYDES İÇME SUYU	79
TABLO- 3: ADAKLI İLÇESİ 2007 KÖYDES İÇME SUYU	80
TABLO- 4: ADAKLI İLÇESİ 2008 KÖYDES İÇME SUYU	82
TABLO- 5: ADAKLI İLÇESİ 2009 KÖYDES İÇME SUYU	83
TABLO- 6: ADAKLI İLÇESİ 2010 KÖYDES İÇME SUYU	84
TABLO- 7: ADAKLI İLÇESİ KÖY YOLLARI KÖYDES 2006 YILI	87
TABLO- 8: ADAKLI İLÇESİ KÖY YOLLARI KÖYDES 2007 YILI	88
TABLO- 9: ADAKLI İLÇESİ KÖY YOLLARI KÖYDES 2008 YILI	89
TABLO- 10: ADAKLI İLÇESİ KÖY YOLLARI KÖYDES 2009 YILI	90
TABLO- 11: ADAKLI İLÇESİ KÖY YOLLARI KÖYDES 2010 YILI	91
TABLO- 12: KÖY SANAT YAPILARI İLE İLGİLİ FAALİYETLER.....	93
TABLO- 13: ÇEŞİTLİ KURUMLARDAN GÖNDERİLEN ÖDENEKLER İLE YAPILAN FAALİYETLER.....	95

Giriş

Türkiye’de yerel yönetimler köyler, belediyeler ve il özel idarelerinden müteşekkildir. Adı geçen bu birimlere, yasalarla yerel hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili çeşitli görev ve yetkiler verilmiştir. Kanunlarla verilen bu görev ve yetkilerin yerine getirilmesi bu kurumların mali ve idari kapasiteleri ile doğrudan ilintilidir. Mali ve idari yapıları zayıf olan yerel yönetimlerin yürütmeleri gereken kamu hizmetlerinin üstesinden gelebilmek için bir araya gelerek birlikler kurmaları kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu kaçınılmazlık, aslında iktisadi dayanağı olan bir rasyonaliteye dayanmaktadır. Hizmet alanının büyümesi belli bir noktaya kadar verim ve ölçek ekonomilerini doğurmakta ve sonuç olarak kamu üzerindeki mali külfetin azalmasına yardım etmektedir.

Bu çalışmamızın amacı, kanunlarla yerel yönetim birimlerine verilen kamu hizmetlerinin yürütülmesinin yörenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısında önemli etkiler doğurarak çarpan etkisi yaptığını belirlemek ve bu etkinin daha da artmasını sağlayacak olan mahalli idareler arasında oluşan birliklerin yarattığı ekonomik ve sosyal kalkınmaya vurgu yapmaktır. Bu bağlamda tek başına önemli hizmetleri yerine getiremeyen köy tüzel kişilikleri, yerel düzeydeki kaynakları daha etkin ve verimli kullanabilmek için biraya gelerek Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’ni kurmuşlar ve kırsal alandaki sorunlara köklü çözümler getirmeye çalışmışlardır.

1960’ların ikinci yarısından itibaren merkezi ve yerel yönetimler arasında mali ve idari konularda, özellikle de kaynak paylaşımı ve kullanımı konusunda önemli tartışmalar olmuştur. Bu tartışmalar neticesinde özellikle ilçelerde kırsal kalkınmanın yol ve yöntemleri üzerinde durulmuş ve çeşitli çözüm önerileri ortaya konmuştur. Bunlardan en önemlisi köylere hizmet götürme birliklerinin kırsal kalkınmayı sağlayacağı ve yeni bir bakış açısı getireceği düşüncesidir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’ni doğuran temel etmen, kırsal kalkınmayı sağlamak için ilçe düzeyinde demokratik ve katılımcı birliklerin oluşturulması gereğinin ortaya çıkmasıdır.

Aslında Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’ni doğuran temel etmen, kırsal alanda köy kalkınmasının sağlanması gereğinin yanı sıra, köylerin idari, hukuki,

yapısal ve işlevsel olarak diğer yerel yönetimlere oranla pasif, güçsüz ve geri durumda olmalarıdır. Türkiye’de Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin yanı sıra iller düzeyinde, belediyeler düzeyinde, farklı yerel yönetim birimleri düzeyinde birlikler mevcuttur. Temel amaç ve çalışma prensipleri benzer olan bu yapılanmalar çalışmamızın konusu dışındadır. Ancak yukarıda belirtildiği gibi temel amaç ve işlevleri benzer olduğu için çalışmamızın konusu olan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri hakkında bahis konusu olan söylemler önemli ölçüde diğer birlikler içinde geçerlidir.

1960’lı yıllardan itibaren önemi anlaşılmaya başlayan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin aktif olarak çalışması 1980’li yılların ikinci yarısına rastlar. Özellikle 2000’li yılların başından itibaren merkezi idare kaynaklarından Köylere Hizmet götürme Birlikleri’ne ayrılan payın artması neticesinde kırsal altyapı harcamalarında önemli bir artış meydana gelmiş ve bunun sonucu olarak kırsal alanda kalkınma ve değişim başlamıştır. Aşırı merkezîyetçi yapının dışında, organları yerel seçilmişler ile merkezi idarenin temsilcisi ve kurumun yürütme organının Mülki İdare Amiri’nden oluşması organizasyona hem demokratik bir yapı kazandırmış hem de inisiyatif tamamen yerel seçilmişlere bırakılmayarak yerel yönetim – merkezi idare karışımı bir yapı oluşturularak bir denge mekanizması kurulmuştur. Bu dengenin iyi işlenmesi, bütün ilçelerde birlik kurulmasına yol açarak birliklerin işlevsel bir yapıya kavuşmasına çok önemli katkılar sağlamıştır.

Bu tez çalışmamızda Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin gelişim evresi ve işlevsel yapısından hareket edilerek yapmış oldukları çalışmalar ve çalışmalar neticesinde kırsal kalkınmaya yaptıkları katkılar değerlendirilecektir. Bu çerçevede Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin örgütsel, hukuksal ve idari yapısını öncelikle incelemek gerekecektir.

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin mevcut yapı ve işleyişi ile kırsal kalkınma konusunda önemli görevler üstlendikleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra gelir kaynakları konusunda da merkezi idare kaynakları dışında yeni gelir kaynakları ile donatılması ve kurumsal kapasitelerinin artırılması durumunda kırsal alanda toplum kalkınmasına önemli katkılar sağlayacağı savunulacaktır.

Günümüzde kırsal kalkınma konusunda Köylere Hizmet Götürme Birlikleri önemli bir rol oynamıştır. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin Kırsal alanda uygulama örnekleri ile nasıl bir çalışma disiplini içerisinde olduğunu ve kırsal kalkınmada köylerin alt yapısı sorunlarının nasıl kısa sürede önemli çözümler getirdikleri bilinmektedir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın birinci bölümünde, genel olarak yerel yönetimler konusu ele alınmıştır. Yerel yönetimlerin yapısı, işleyişi, fonksiyonları açıklanmıştır.

İkinci bölümde Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ve kırsal kalkınma konusu ele alınmıştır. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin hukuki yapısı, fonksiyonu ve işleyişi ile kırsal kalkınma konularına vurgu yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği uygulaması çerçevesinde birliğin son beş yıl içerisindeki çalışmaları incelenerek konu somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: YEREL YÖNETİMLER

1.1. Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetim Birlikleri

Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere belirli idari veya yasal prosedürler çerçevesinde karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişilikleridir. Bu genel tanımdan hareketle yerel yönetimlerin İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

1982 Anayasası'nın 127. Maddesinin 2. Fıkrasına göre 'Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir' demektedir. Bu hüküm, yerel yönetimler üstlendikleri kamu hizmetlerini yürütmeleri, faaliyet gösterdikleri yerleşim birimlerinin ihtiyacına uygun olarak daha etkin karar alma ve çalışmaları için gerekli anayasal ve yasal ortamı sağlamaktadır.

Mahalli idarelerin birer kamu tüzel kişisi olarak tanımlanması, her ne kadar onlara bir yerel özerklik olanağı sağlasa da yine anayasal ve yasal düzeyde merkezi idarenin vesayet denetimine sahip olmasını engellememektedir. Merkezi idarenin vesayet denetimi amaç olarak idarenin bütünlüğü, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, kamu yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması esasına dayanmaktadır.

Genel olarak merkezi idarenin dışında olup, karar organları seçimle gelen üyelerden oluşmuş yerel yönetimlerin demokratik ilkelere daha uygun olduğu tartışma götürmeyecektir. Ancak ülke genelinde yerel yönetimlerin karar alma organlarında bulunanlar ile teşkilat yapıları ve personelinin yeterlilik durumu doğru karar alma, alınan kararları verimli bir şekilde uygulama, fiziki ve mali kaynak kullanımında etkin davranma konusunda yeterli bir kapasiteye sahip oldukları konusunda ciddi tereddütler de yok değildir. Aslında buradaki sorun devletin siyasi yapısı ve personel politikasıyla ilintili olmasına rağmen, alınan kararların iktisadi boyutu, kaynak kullanımını gerektirmesi, bu kullanım sonucu elde edilen çıktılar,

personelin verimliliği ve üretkenliği iktisadi konular olduğundan dolayı bunlara değinilmeden geçmek istemedik.

Türk Devletinin tarihten gelen merkeziyetçi yapısı bugün en küçük yerel ihtiyaçların bile merkezden planlama ve karar verilmesini gerektirmekte, merkezi idare, yerel ihtiyaçların ifade ettiği aciliyeti anlamlı bulmadığı için bu yerel işlerin bir an önce bitirilmesi yönünde bir şevk ve gayret ortaya koyamamaktadır.

Merkezileştikçe hantallaşan, hantallaştıkça verimsizleşen hareket kabiliyetini yitiren, yatırım yapması gerekirken kaynakları personel harcamalarına ayıran, adeta imarethane görünümüne gelen birçok kuruluşun idari sistemden tasfiye edilerek bunlardaki yetki ve kaynakların taşraya aktarılması aklın ve çağın bir gereğidir (Doğan ve Kaya, 1995: 118).

Türkiye de kamu hizmetleri merkezi yönetim ve yerinden yönetimler tarafından yerine getirilmesi uygun görülmüştür. Merkezi yönetim ile yerinden yönetimlerin işlemlerini etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmeleri için de aralarında bir dengenin bulunması ve sürmesi gerekmektedir. Ancak, kamusal hizmetlerin merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında paylaşılması, esasta siyasal erkin paylaşılması açısından tartışmalı bir durum doğurmuştur. Bu açıdan merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında devamlı bir gerginliğin bulunduğu gözlenmiş ve merkezi yönetimlerin giderek güçlenmekte ve büyümekte oldukları görülerek aralarındaki dengenin korunması için yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması gereği savunulmaya çalışılmıştır (Çevikbaş, 2001: 94).

Hizmetlerdeki verimliliği arttırmak ve maliyetleri düşürmek için yerel işbirliği şarttır. Çağımızın genel yapısı itibariyle sorunların karmaşıklaşması, sorunların bir bölge ile sınırlı kalmayıp birden fazla belediye ve mahalli idareyi ilgilendirmesi, çevre, hava ve su kirliliği yine ulaşım ve altyapı hizmetlerinin koordine edilmesi yerel yönetimler arasında işbirliği ve bu birlikteliği zorunlu kılmıştır. İşte kıt kaynakların daha akılcı ve etkin değerlendirilmesi, daha planlı ve programlı çalışmak için bu şekilde bölge ve alt bölge düzeyinde temel karar organları ve birlikler kurulması gerekmiştir (turkhukusitesi, 2011).

Birlikler, yerel yönetimlerin kendilerine kanunlarla verilen mecburi veya isteğe bağlı görevlerin bir veya birkaçını ortaklaşa yürütmek üzere kendi aralarında ya da diğer mahalli idarelerle kurdukları ortak idarelerdir (Yüksel, 1996: 40).

Diğer iş birliği yöntemlerine nazaran mahalli idare birlikleri gerek ulusal gerekse uluslar arası düzeyde her ülkenin yerel yönetim sisteminden bağımsız ve gittikçede gelişen bir konuma sahiptir. Ayrıca yerel yönetimlerin artan önemine paralel olarak birliklerin de her geçen gün daha çok önem kazandığı bilinen bir gerçektir (Özhan ve Yeter, 1995: 8).

1980'lerin sonlarından itibaren Türkiye'de yerel yönetim birliklerinin sayısında çok hızlı artışlar görülmüştür.

1998 yılı itibari ile Türkiye'de 787 si Köylere Hizmet Götürme Birliği 274 ü Sulama Birliği ve 224 ü Diğer Birlikler olmak üzere 1285 yerel yönetim birliği vardır (Canpolat, 1998: 46).

2011 yılı itibariyle Türkiye'de 909'u Köylere Hizmet Götürme Birliği, 166'sı İçme Suyu Birliği, 130'u Çevre Altyapı Hizmetleri Birliği ve diğer birlikler olmak üzere 1390 tane Yerel Yönetim Birliği mevcuttur (Canpolat, 2011: 46).

Türkiye'de yerel yönetimler konusunda 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 Belediye Kanunu ve 5355 Mahalli İdare Birlikleri Kanunları çıkmış ve bu kanunlar Avrupa Birliği Komisyonu tarafından Türkiye İlerleme Raporlarında olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir.

1.2. Yerel Yönetim Birliklerinin Kuruluş Gerekçeleri

Dünya sürekli bir değişim içinde olduğundan bu değişim, halka sunulan hizmetler de ulusal ve yerel bazda birçok gelişimi tetiklemiştir. Bunun sonucu olarak hizmetlerde kalite standart çıtasının yükselmesi ile beraber, hizmet çeşitliliği ve niteliği farklılıklar arz etmiştir. Günümüz dünyasında kitle iletişim araçlarının gelişmesi ve dünyanın bir tuş ile her türlü bilgiye ulaşabildiği bir ortamda ulusal ve yerel bazda, kamuoyunun talep ettiği hizmet nitelikleri ve çeşitliliği, merkezi idareleri ve yerel idareleri bu yönde hizmet sunmaya teşvik etmiştir. Nitelikli ve çeşitlilik arz eden bu hizmet istemleri, mahalli idarelerin tek başına altında

çıkamayacağı bir hal aldığından, mahalli idarelerin kaynaklarını ve güçlerini bir birlik haline getirme zarureti ortaya çıkmıştır.

Çoğalan ve mahiyetleri değişen yerel gereksinimlerin zamanında karşılanabilmesi zorunluluğu, yerel görevlerde de farklılıklar doğurmaktadır. İl, belediye ya da köy yönetimlerince yürütülmesi gereken bazı hizmetler, yürürlükteki mevzuatın kısıtlayıcı önerilerinden sıyrılmak, daha güçlü ekipmana kavuşmak, parasal kaynak yetersizliğini aşmak ve hizmet için gerekli olan personeli daha kolay çalıştırma olanağını bulmak için yerel yönetimlerin görevleri arasından çıkararak birlik görevlerine katılmaktadır (Gönül, 1977: 127).

Yerel yönetimler, mahalli ortak ihtiyaçların karşılanması amacıyla kuruldukları halde, değişen klasik yerel yönetim hizmet anlayışı ile birlikte, talep edilen hizmet, ilgili mahalli idare birimlerince tek başına karşılanamayacak derecede ekonomik bir kaynağı gerektirebilir. Yani talep edilen hizmetin tek başına bir mahalli idare birimince yürütülmesi verimli ve ekonomik olmayabilir. Asıl önemli olan kamunun kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasıdır. Birlikler yerel hizmetlerin maliyetini düşürmektedir.

Yerel hizmet anlamında gerek yöresel gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde görülen farklılıklar, hizmet niteliğini türdeş bir düzeye doğru, iyi yönde zorlamaktadır. Dolayısı ile bu tür yerel hizmeti istenen düzeyde karşılayamayan yerel yönetimler, idari bir sınır bazında ayrılmasına rağmen, hizmetin maliyeti ve istem şiddeti gereği bir birlik dâhilinde hizmet sunma yoluna giderler (Yolcu, 2006: 39).

1.3. Yerel Yönetim Birliklerinin Türleri

1.3.1. Mahalli İdare Birimlerine Göre Yerel Yönetim Birlikleri

İl Özel İdaresi Birlikleri: Birden fazla il özel idaresinin bir araya gelerek birlik kurmasıdır. Özel idarelerin birbiriyle işbirliğini öngören bu birlik türü, yaygın olarak vilayetler hizmet birliği şeklinde kendini göstermiştir.

Vilayetler hizmet birliği 1985 yılında 67 ilin katılımıyla ortaklıklar iş birliğiyle kurulmuştur. Günümüzde 81 İl Özel İdaresi bu birliğe üyedir.

Vilayetler Hizmet Birliği'nin amacı, üye özel idarelerinin imkan ve faaliyetlerini birleştirmek suretiyle bu idarelere verilmiş olan görevleri yapmak ve yapılmasında yardımcı olmaktır. Birliğin en büyük geliri, üye il özel idare bütçelerinin % 1 oranında kesilen payıdır.

Belediyeler Arası Birlikler: Bu birlik türünde üyesi sadece belediyelerden oluşan birliklerdir. Bunlar ülkesel düzeyde (Türkiye Belediyeler Birliği), bölgesel düzeyde (Marmara ve Boğazlar, Ege Belediyeleri ve Doğu Karadeniz Belediyeler Birliği) alt bölgesel ölçekte (Bakırköy Belediyeler Birliği, Kocaeli Belediyeler Birliği) birlikler olarak bilinmektedir.

Köyler Arası Birlikler: Bu tür birliklerde ise, üyeler sadece köylerdir. Günümüzde sayı olarak en fazla olan birlik türüdür. Türkiye'nin bütün ilçelerinde kurulmuş bulunmakta, kırsal ve toplumsal kalkınmanın nefes gücüdür. Kaymakam bütçe ve mali imkandan yoksun olması nedeniyle, kaynak ve örgüt bulabilme arzusuyla, ilçesinde Köylere Hizmet Götürme Birliği kurup bu birliğe başkanlık etmektedirler. İçişleri bakanlığının verilerinde bütün ilçelerimizde Köylere Hizmet Götürme Birlikleri mevcuttur.

Köylere Hizmet Götürme Birliği vasıtasıyla, özellikle 2005 - 2006 yılında çok önemli altyapı yatırımları yapılmış ve günümüzde de devam etmektedir.

İl Özel İdaresi, Belediye ve Köyler Arası Birlikler: İl Özel İdaresi, Belediye ve köylerimizin bir araya gelip birlik kurması şeklindedir. Bu birlik türündeki amaç, köylere göre daha güçlü olan belediye ve özel idarelerinden kırsal alana götürülecek hizmetler için, kaynak aktarımını gerçekleştirmektir.

Bu güne kadar, farklı yerel yönetim birliklerinden bu tür birliklerden yeteri kadar bir randıman alınamamıştır.

1.3.2. Amaç ve Faaliyet Konusuna Göre Yerel Yönetim Birlikleri

Ekonomik ve Ticari Amaçlı Birlikler: Bu tür birliklerde amaç, yöre insanına ekonomik katkıda bulunmaktır. Ekonomik ve ticari amaçlı birlikler çok farklı faaliyet alanlarında hizmet üretmektedirler. Bunlar (Özhan, 1995: 117);

-Hayvancılığı ve Tarımı Geliştirme

-Fırın, Soğuk Hava Deposu Yaptırma ve İşletme,

-Ticari Amaçlı Tesisler, Oteller

-Tüketicinin Korunmasına Yönelik Hizmetler.

Sosyal ve Kültürel Amaçlı Birlikler: Bu birlik tarihinde de belirli bir sosyal ve kültürel amaç bulunmaktadır. Bu birliklerde (Özhan, 1995: 96);

-Korunmaya muhtaç çocukları / Koruma Birlikleri

-Düşkünler Yurdu ve Huzur Evi Yapımı

-Öğrenci Yurtları

-Konut ve Lojman, Aşevi, Kreş ve Çocuk Yurtları

-Misafirhane, Spor Tesisleri

-Eğitim ve Dinlenme tesisleri Yapımı ve İşletimi

-Tiyatro ve Sinema Faaliyetleri,

-Kütüphane, Plaj, Kaplıca ve Hamam

-Sergi ve Fuar Hizmetleri

Altyapı Hizmetlerini Gerçekleştirmeye Yönelik Birlikler: Tüzüklerinde aşağıda sayacağımız konuları amaç ettiren birliklerdir (Özhan, 1995: 128). Bunlar;

-İçme Suyu ve Sulama Suyu

-Taş, Kum, Çakıl v.s. Üretimi

-Yol Yapımı Stabilizesi, Asfaltlanması

-Telefon Santrali Kurulması, Hat Döşemesi

-Elektrik Üretimi ve Dağıtımı

-Asfalt Planı ve Bordür İmalatı

-Kanalizasyon yapımı, Arıtma tesisleri Kurulması

-Katı Atıkların Toplanması, Taşınması, İmhası, Depolanması

-Çevre Koruması

Diğer Hizmetlere Yönelik Birlikler: Bu tür birliklerin faaliyetleri ise şunlardır:

-Eğitim Faaliyetleri (Gerek Seçilmiş Gerekse Atanmış Birlik Personelinin Eğitimine Yönelik Kurs, Seminer veya Sempozyum Düzenlemek, Yurtiçi ve Yurtdışı Geziler tertip Etmek)

-Yerel Yöneticiliğin ve Yerel Yönetimlerin geliştirilmesi ve Güçlendirilmesi Yönünde Etkinlikler

-Üye Yerel Yönetim Birimlerine Danışmanlık

-Bilgi Toplama ve Yayın faaliyetleri

-Ortak İş Makinesi Alımı

-Üye Birimlere Sigorta Hizmeti Tüzüklerinde tek faaliyet konusu belirlenen birlikler genellikle bu konuyu birlik isimlerinde tekrar etmektedirler. Örneğin Sulama Birliği

İKİNCİ BÖLÜM: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİKLERİ VE KIRSAL KALKINMA

2.1. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

2.1.1. Bir Yerel Yönetim Birimi Olarak Köyler

En küçük yerleşim birimi olan köy, insanların bir arada yaşama gereksinimi ve alışkanlıklarının sonucu doğan bir yerel yönetim birimidir.

Çok eski zamandan beri varlığı bilinen, belirli bir tüzel kişiliğe sahip, yerel yönetim kimliğine sahip bir örgütlenmedir. 1982 Anayasasının 127. Maddesinde "Yerel Yönetimler" tanımlanırken bunların il, belediye ve köy halkının yerel ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kurulmuş esasları kanunla belirtilen, karar organları yine kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilikleri olduğu belirtilmektedir. Böylece 1982 Anayasası, köylerin de birer kamu tüzel kişisi olduğunu ifade etmektedir (Gül, 1965: 37).

2.1.1.1. Tarihsel Gelişim

Her ne kadar köy çok eski zamanlara kadar giden bir geçmişe sahip olsa bile, yerel yönetim olarak örgütsel bir yapı olduğuna dair hükümler Tanzimat'tan Sonra, 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'ne dayanır. "Bu tüzüğe göre ülke illere, iller livalara, livanlar ilçelere (kazalara) ve kazalar köylere ayrılıyordu (Ortaylı, 1979: 100-104).

1864 ve 1870 tarihli tüzükler, 1913'te İdare-i Umumiye-i Vilayet adlı yasa ile yürürlükten kaldırıldığından cumhuriyet döneminde köy yönetimleri 1924 tarih ve 442 sayılı köy yasası ile yeniden düzenleninceye değin herhangi bir yasal dayanaktan yoksun kalmışlardır (Keleş, 1994: 97-98).

442 sayılı yasa köylere tüzel kişilik tanımak suretiyle köy idarelerinin kurulmalarına imkan sağlamış ancak, onu izleyen dönemde bu yönetimin güçlenmesini sağlayacak tedbirler alınmamıştır. Bir diğer söyleyişle, köyü

kalkındırmanın hukuki koşulu gerçekleştirilmiş ancak, sosyo - politik ve sosyo - ekonomik zorunlulukların yoğunlaştığı dönemlerde - özellikle 1950 den sonra - merkezi yönetim bazı altyapı hizmetlerini içme suyu, yol, okul yapımı v.b. bizzat gerçekleştirmek yoluna gitmiş fakat hiçbir iktidar sorunun asıl çözümü olan bizzat köy idaresinin güçlendirilmesi yolu üzerinde durmamıştır. Bu sebeple köy idaresi maliyesi de dahil olmak üzere Türkiye'nin idari planda acil çözüme kavuşturulması gereken sorunlardan biri olma niteliğini halen de korumaktadır (Nadaroğlu, 1984: 348).

2.1.1.2. Köy Yönetimi

442 sayılı Köy Kanunu 1924'te yürürlüğe girmiştir. Kanun olarak çok iyi olmasına rağmen, Köye verilen görevlerin, bu görevlerin gerektirdiği örgüt, araç - gereç ve mali güç olmadan nasıl yürütüleceği noktalarında eksiklik vardır. Mali gücün olması da önemli değildir. Çünkü köylerimizin çoğu 200 - 500 nüfusludur. Az nüfusla aktif bir örgütlenmenin olması beklenemez.

Köy Kanununun 87 yıllık uygulaması, herkes tarafından bilinmektedir ki köylerimizde hemen hemen hiçbir olumlu değişme sağlayamamıştır. Bu, köye ve köy tüzel kişiliğine, altından kalkamayacağı derecede ağır yük ve sorumluluk yüklemenin bir sonucudur. Kabul edilmelidir ki 300 - 500 hatta bin nüfuslu bir köy çok yerel 3 - 5 konu dışında, hizmet üretmeye elverişli ve yeterli bir güce sahip olamaz ve bunu kullanamaz (Kaya, 1986: 30).

Köy Yönetiminin Görevleri: Çoğunluğu 442 sayılı Köy Kanunu ile beraber çeşitli kanun ve yönetmeliklerle köy idaresine birçok görev verilmiştir (Yalçındağ, 1993: 24):

-Köylerde ikamet eden vatandaşların, sağlık esenlik ve kişisel güvenliklerin korunması yanında, yol, su ve çeşitli kültür ve eğitim gereksinimlerinin giderilmesi, çevre sağlığının korunması, bitkisel ve hayvansal sağlığın korunması görevlerini de içeren geniş perspektifli bir hizmet anlayışı da bulunmaktadır.

-Çeşitli görevlerin yanında köy muhtarına, merkezi yönetimin köydeki temsilcisi sıfatıyla, adalet, askerlik, kolluk, tarım, hayvancılık, imar - iskan, sağlık, eğitim konularında da önemli vazifeler verilmiştir.

Köylerin Mali Sorunları: Köylerde mutlaka yapılması gereken iskanın bile yapılamamasının nedeni, köylerimizin finansal bir kaynağa sahip olmamalarından kaynaklanmaktadır. Aslında köyün akçal sorunu çözülsede bütün bu hizmetlerin yürütülebilmesi için, uygun ve yetişmiş kalifiye elemanın olmayışı, sorunu daha da arttırmaktadır.

Köylerde yaşayan insanların da en azından diğer büyük yerleşme yerlerinde yaşayan insanlar kadar, yerel ortak gereksinimlerinin karşılanmasını istemek hakkı bulunmaktadır. Köylerimizde kanalizasyon, temiz su, yol, çöp toplama, yangından koruma, temiz tuvalet, pazar ve çarşı yerleri, hamam, okuma odaları, köy odaları gibi şeylere ihtiyaçları vardır.

Bu tür hizmetler belli bir plan dahilinde köylerimize yapılırsa köylerimiz gelişecek, alt yapıları düzelecek, sağlıksız çevre koşulları bitecektir. Böylece daha çağdaş, modern ve gelişmiş ülkenin eğitilmiş, bilgili, refah seviyesi yükselmiş bireyleri daha mutlu ve müreffeh yaşayacaklardır.

Köy Organları: Köy tüzel kişiliğinin organları, Köy Derneği, İhtiyar Meclisi ve Muhtarlardır. Bunlardan köy derneği ile ihtiyar meclisi danışma ve karar organları, muhtar ise yürütme organıdır (Canman, 2002: 285).

Köy derneği, köy kanununun 20. maddesine göre seçme hakkı bulunan kadın, erkek tüm seçmenlerin oluşturduğu bir kurumdur. Köy derneği, Köy konumuna göre altı aydan beri köyde oturmakta olan ve 18 yaşını tamamlamış kadın ve erkek seçmenlerden oluşur. Böylece, köy kanunu, köydeki seçmenlerin değişiminden köy yönetiminde söz sahibi olabilmelerini sağlamayı amaçlamıştır (Gözübüyük, 2002: 82).

Önemli görevleri (Tortop, 1999: 67);

- Muhtarı ve ihtiyar meclisini seçmek
- Köyün isteğe bağlı işlerini zorunlu hale getirilmesine karar vermek
- Muhtar, İmam, Bekçi gibi köy personeline verilecek ücretleri tespit etmek
- Köy imamını seçmek

-Köy tüzel kişiliği ile muhtar veya ihtiyar meclisi üyeleri arasında çıkan davalarda köy tüzel kişiliğini temsil edecek yetkiliyi temsilciyi seçmek

-Köy İhtiyar Meclisi, Köy Muhtarıyla beraber, köy tüzel kişiliğinin işlerini ve hizmetlerini yürüten önemli beri kuruldur. Bu meclis hem seçilmiş hem de doğal üyelere oluşur.

Seçilmiş üyeler, seçme yeterliliğine sahip olup en az altı aydan beri köyde ikamet eden seçmenlerce seçilir. 442 sayılı köy kanununun 23. maddesine göre köy okul müdürü ve köy imamı ihtiyar meclisinin doğal üyeleridir (Totrop, 1999: 68).

İhtiyar meclisinin bazı önemli görevleri;

-Köyde hangi işlerin imcece, hangi işlerin salmayla yapılacağına karar vermek - Köy muhtarlarının yıl içerisinde yapmış oldukları harcamaları denetlemek. - Köy bütçesini görüşüp kabul etmek.

-Köy işlerini yapmak için taşınmazların kamulaştırma için kamu yararı kararını vermek.

-Zorunlu işleri yapmayanlara ve salma ödemeyenlere ceza kesmek.

-Yerel Yönetim olarak bilinen köyün muhtarı o köyün yöneticisi başı ve yürütme organıdır. Ayrıca merkezi idarenin köydeki temsilcisidir.

Muhtarın köy idaresinin başı ve yürütme organı olarak yerine getirmek zorunda olduğu görevlerin en önemlileri şunlardır. Köyün zorunlu işlerini ihtiyar meclisi ile görüşerek yapmak veya yaptırmak, köyün isteğe bağlı işlerinin yapılabilmesi için köydekilere öğüt vermek ihtiyar meclisi kararı ile köy işlerine harcanacak parayı toplamak, köy işlerinde hem davacı hem hasım olarak mahkemede bulunmak ve isterse mahkemeye diğer birini yerine göndermektir (Eke, 1982: 124).

2.2. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB)

2.2.1. KHGB' in Kapsamı

Türkiye'de planlı kalkınma dönemine geçilmesinden ve hem ulusal ve hem ulusal - yerel kalkınma amaçlarını bütünleştiren hem de ekonomik zorluklar ile demokratik ilkeleri bir araya getiren bir programı ve bir yöntem olarak toplum (köy)

kalkınmasının ilk kez gündeme gelmesinden bu yana 40 yıla yakın bir süre geçmiştir. Aradan geçen bunca yıl içerisinde önemli gelişmeler olmakla birlikte, Türk köyünün sorunları çözülmüş değildir (Ayhan, 1990: 18-19).

Köylerimizin bugün dahi hizmete ihtiyaçları vardır. Köylerimizde çeşitli sorunlar var iken, yeni köyün modelleri üzerinde durmak önemlidir. Bu durumda devlete düşen görev ve sorumluluklar kalkınma planında ve bilimsel raporlarda açıkça dile getirilmektedir.

Toplum kalkınması çalışmaları içinde yoğun bir şekilde kullanılan köy birliklerinin Türkiye’de sıkça rastlanan bir yerel yönetim kuruluşu oluşunun bir nedeni ise ilçelerin Türk toplum yaşamında önemli bir birim oluşudur. İlçe biriminin merkezi idarenin en uç örgütlenmesi oluşu ve bir yerel yönetim ile desteklenmesi, bu birimin en üst yöneticisi olan kaymakamları yeni arayışlara itmiştir. Gerek kaymakamlığın sosyal yapımızdaki ağırlığı ve saygınlığı, gerekse toplumdan gelen baskılarla 1990’lı yıllardan sonra Türkiye Köylere Hizmet Götürme Birliği ile yüz yüze gelmiştir. Aslında birlikler, çok eski bir olgu olmasına rağmen, uzun süre bütçe imkanlarına sahip olmadıkları için atıl kalmışlardır. 1990’lı yıllardan sonra ülkenin değişik faaliyet alanlarından (süt, inşaat, v.b. ihaleler, kömür hibe gibi) birliklere gelirler gelmeye, bu gelirlerle de önemli yatırımlar yapılmaya başlanmıştır. Ancak, bu noktadan itibaren birçok zorluk da birlikleri zorlamaya başlamıştır.

Her birliğe ait bir uygulama tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzükte o birliğin amaçları açıkça belirtilmektedir.

Birliğin amaçları, birlik tüzüğünde gösterilmektedir. Tüzükte, birliğin amaçları, birlik üyesi olan mahalli idarelerin hala görev ve yetkilerinden hangilerinin birliğe devir ve tevdi olduğunu belirler (Gül, 1998: 100).

Birliklerimiz, Köylere Hizmet Götürme Birliği’ne üye olan köylerin kendilerine verilen görevleri yerine getirmede köylere yardımcı olur. Bu hizmetlerin görülmesi için bizzat işi kendisi yapar ya da yaptırır. İlçenin merkezine olabileceği gibi, köy halkının faydasına olan ekonomik, sosyal, kültürel v.b. hizmetleri yaparak, sosyal refahı arttırmaya yönelik bir çaba gösterir. Köylerdeki yol, su, okul, sağlık tesisi, kanalizasyon ve buna benzer nice hizmetleri ve yatırımları, yapar ya da

yaptırılmasına aracılık eder. İlçede köylere hizmet götüren bütün kuruluşların ihtiyaçlarını giderir. İlçenin tanıtımı için gerek görsel, gerek medyanın diğer araçlarını kullanarak, gayret gösterir, spor etkinlikleri destekler.

Ayrıca 2005 yılında çıkartılan 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu da, genel, katma ve özel bütçeli kurum ve kuruluşların yanında, il özel idareleri ve yerel düzeydeki bütün kuruluşlar, ilçe merkezine ve köyelerine yapacakları hizmetleri Köylere Hizmet Götürme Birlikleri vasıtasıyla yaptırabilirler.

İçişleri bakanlığının 2005 yılında uygulamaya koyduğu ve 2006 yılında da ciddi kaynakların bütün ilçe Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'ne gönderildiği, köylerin altyapı sorunlarını görmeye yönelik önemli bir projesi olan, Köylerin Altyapılarını Destekleme Projesi (KÖYDES), kırsal kalkınmayı kolayca sağlayacak önemli bir projedir. Bu projelerle, bir yılda binlerce köy asfaltlı yola kavuştuğu gibi, binlerce köyde içme ve sulama suyuna kavuşmuştur. Bütün bu hizmetler, Türkiye'nin dört bir yanında Köylere Hizmet Götürme Birliklerince gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin amaçları konusunda da önemli bir fikir vermektedir.

442 Sayılı Köy Kanununun her köye zorunlu görev olarak yüklemiş olduğu vazifelerin büyük bir kısmının gerek nüfus azlığı gerekse de mali takatlerin ve imkanların kısırlığı sebebiyle gerçekleşmediği bir hakikattir. Bu yüzden, hem köylüler hem de köy kanununu tatbik etmek zorunda kalanlar büyük bir güçlük çekmektedir. Bunun için koyucu zayıf köylerin her çeşit güçlerini birleştirerek bir birlik ortaya getirmelerini uygun bulmuş ve bunu iletmiştir (Batur, 1974: 4).

5355 sayılı Mahalli İdare Birlikler Kanunu'nda da açıkça belirtildiği gibi, artık bütün mahalli idare birlikleri yasal bir zemine oturtulduğu gibi, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri de hukuki bir zemine oturtulmuş, yasal bir dayanak getirilmiştir.

Dolayısıyla bütün ilçelerimizde o ilçenin adını taşıyan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri mevcuttur. Diğer kanunların verdiği yetkiye dayanarak, kurulmuş bulunan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, kendi durumlarını 5355 sayılı kanunun öngördüğü şekilde düzeltereklerdir. Söz konusu kanunda, bu düzenlemelerin yapılabilmesi için de, belli bir kanuni süre de verilmiştir. Bu düzenlemenin

yapılmaması durumunda, söz konusu birlik tamamıyla icraatına son verilmektedir. Yapılan kısa bir araştırmadan sonra, 843 ilçe ve illerimizde bulunan bütün Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, bu kanun çıktıktan hemen sonra, kendi tüzüklerini kanuna göre düzeltip, varlıklarına hukuki bir statü kazandırmışlardır.

Her birliğe ait bir uygulama tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzükte o birliğin amaçları açıkça belirtilmektedir.

2.2.2. KHGB' in Yapısı ve İşleyişi: Örgütsel Yapısı

2005 yılına kadar birliklerin örgütsel durumunu gösteren açık bir yasal dayanak olmadığından 1580 sayılı Belediye Kanununun birliklere ilişkin maddelerine atıfta bulunulurdu. Yalnız 5355 sayılı kanunun 2005 yılından itibaren çıkmasıyla, birliklerle ilgili birçok şey değişmiştir. Bu değişiklikler birliklerin vazgeçilmez unsuru olan birlik tüzüğüne de yansıtılması istenmektedir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri de örgütsel çalışma anlayışları ve tarzı, yetkili organlar ve bunların oluşumu, çalışması ve görev - yetki bağlamında önemli bir yol gösterici olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda her birliğin olduğu gibi Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin de bir tüzüğü bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı da zorunlu olmamakla birlikte tip tüzük yayımlayarak, örnek alınması istenmiştir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin bu tip tüzüğü de baz alarak, bu tüzüğü yetkili meclislerinden çıkartarak, o ilin valisinin tasdikine sunmak suretiyle yürürlüğe konulmasını istemiştir.

2.2.3. KHGB' in Hukuksal Niteliği

1982 Anayasasından önce mahalli idare birlikleri; 1580 sayılı Belediye Kanununun 134. Maddesine göre, üye olacak mahalli idare birliklerinin meclisleri tarafından kabul edilmiş bir tüzüğün hazırlanması, bu tüzüğün üyeler aynı il sınırları içerisinde ise ilgili vali, farklı illerin sınırları içerisinde ise İçişleri Bakanı tarafından onaylanması ile kurulabiliyordu. Ancak, 1982 Anayasasının 127. Maddesinde mahalli idarelerin birlik kurmaları için Bakanlar kurulundan izin alması zorunluluğu getirildiğinden, Belediye Kanununun 134. Maddesinden düzenlenen prosedüre Bakanlar Kurulunun izninin de eklenmesi şeklinde uygulama yapılmakta idi.

1580 sayılı Belediye Kanununun 135. Maddesinde, Birlik Tüzüklerinde mutlaka bulunması gereken hususlar tek tek sayılmıştı. Birlikler arasında kuruluş ve çalışma benzerliği sağlama, farklı ve yanlış uygulamalara son vermek amacıyla İçişleri Bakanlığı tarafından 1971 yılında tip tüzük örneği hazırlanmıştır. Aradan geçen zaman içerisindeki değişim ve gelişmeler dikkate alınarak İçişleri Bakanlığınca 18/07/1990 gün ve 15616 sayılı yazı ekinde (33) maddelik yeni tip tüzük örneği hazırlanmış ve tüzüklerin bu örneğe uygun olarak düzenlenmesi istenmiştir (Arslan, 2003: 210).

Birlik tüzüklerinin hukuki mahiyetlerinin netleşmesi 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Yasası ile netlik kazanmış olup yasanın 5. Maddesinde, birlik tüzüğünün mahiyeti açıkça ortaya konmuştur.

5355 Sayılı Kanunun birlik tüzüğünü düzenleyen 5. Maddesine göre;

Birlik tüzüğü, birliği kuracak mahalli idarelerin meclislerinde üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla kabul edildikten sonra valinin; birlik birden fazla ildeki mahalli idarelerin katılımı ile kuruluyorsa İçişleri Bakanının onayı ile kesinleşir. Tüzük değişikliğinin nasıl yapılacağı birlik tüzüğünde gösterilir ve onaylanması hakkında tüzüğün onaylanmasına ilişkin usul uygulanır. Birlik tüzüğünde;

- Birliğin adı ve amacı
- Birlik üyesi mahalli idarelerin adı
- Birliğin Merkezi
- Birliğin görev süresi, sona ermesi ve tasfiyesi
- Birliğe devredilen görev ve hizmetler
- Birlik meclisinin ve birlik encümeninin toplantı dönemleri
- Birlik üyesi, mahalli idarelerin her birinin birlik meclisinde kaç üye ile temsil edileceği ve seçilen üyelerin görev süresi ve birlik encümeni üye sayısı
- Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları ve bu payların tespit yöntemi
- Birliğin Gelirleri, bütçe ve çalışma programlarına ilişkin hususlar

-Birlik üyesi mahalli idarelerin ve bu idarelerin hizmet alanında yaşayanların birlik hizmetlerinden yararlanma usulleri

-Tüzük değişikliklerinin nasıl yapılacağı

Bu kanun çıktıktan sonra, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ile ilgili, İçişleri Bakanlığı bu maddeyi baz alarak tip bir tüzük yayınlamış bütün Köylere Hizmet Götürme Birlikleri zorunlu olmamakla beraber kanuna uygun bir tüzük hazırlanması istenmiştir.

2.2.4. KHGB' in Organları

5355 sayılı kanuna göre birliklerin (dolayısıyla Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin) organları Birlik Meclisi, Birlik Encümeni ve Birlik Başkanı olmak üzere üç tanedir. Bunlardan meclis ve encümen görüşme ve karar, başkan ise yürütme organıdır.

5355 Sayılı Kanuna göre birlik Köylere Hizmet Götürme Birliğinin Meclisi, üye köy muhtarları ve ilçenin il genel meclisi üyelerinden oluşur.

Birlik meclisinin görev ve yetkileri ilgili kanunun 9. Maddesinde düzenlenmiştir;

-Yatırım planı ve çalışma programını görüşmek ve kabul etmek

-Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimleri ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

-Borçlanmaya karar vermek

-Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek

-Birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.

-Şartlı bağışları kabul etmek

-Dava konusu olan ve miktarı ikibin TL den onbin TL' ye kadar birlik alacaklarının sulhen halline karar vermek.

-Birlik yatırımlarının yap - işlet veya yap - işlet - devret modeli ile yapılmasına karar vermek.

-Birlik başkanlık divanını, birlik encümen üyelerini ve meclis ihtisas komisyonu üyelerini seçmek.

-Birlik tüzüğünde öngörülmesi halinde tüzük değişikliğini kabul etmek.

-Birlik teşkilatına ait birimlerin kurulmasına karar vermek

-Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek

-Birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmaları karara bağlamak.

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde birlik encümeni 5355 sayılı kanunun 18. Maddesine göre, illerde vali, ilçelerde kaymakam, meclisin muhtar üyeleri arasından bir yıl için seçeceği iki ve il genel meclisi üyeleri arasından seçeceği iki kişi olmak üzere beş kişiden oluşur. Görev süresi dolan kişiler yeniden seçilebilir.

Birlik encümeninin görev ve yetkileri ilgili kanunun 13. Maddesinde sayılmıştır. Bunlar;

-Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip birlik meclisine görüş bildirmek.

-Kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği kamu yararı kararını almak.

-Öngörülme-yen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

-Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

-Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

-İkibin TL ye kadar olan davaların sulhen halline karar vermek.

-Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına ilişkin meclis kararlarını uygulamak

İlgili kanunun bu düzenlemesiyle birlik encümeninin yürütme gücünün arttırıldığı söylenebilir. Birlik başkanı birliğin temsilcisi olup, birlik işlemlerinin yürütülmesinde yetkili ve sorumludur. Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde, birlik başkanı merkez ilçelerde vali veya görevlendireceği vali yardımcısı, diğer ilçelerde ise kaymakamdır. 5355 sayılı kanuna göre Birlik başkanı, birlik idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir.

Birlik başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

- Birliği yönetmek ve birliğin hak ve menfaatlerini korumak.
- Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçeyi ve kesin hesabı hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek.
- Birliği temsil etmek veya vekil tayin etmek.
- Birlik meclisine ve birlik encümenine başkanlık etmek.
- Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.
- Birliğin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- Birlik Meclisi ve birlik encümeni kararlarını uygulamak.
- Birlik meclisince birlik encümeninin yetkisi dışında kalan diğer ödenek aktarmalarını yapmak
- Birlik personelini atamak.
- Birliği denetlemek.
- Şartsız bağışları kabul etmek.
- Kanunlarla birliğe verilen ve birlik meclisi veya birlik encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Uygulamada başarılı olmuş hemen hemen bütün köy birliklerinin kurucularının ve yöneticilerinin kaymakam olduğu görülmektedir. Bu durumda köylerin kendi aralarında oluşturdukları birlikler ile ilgili yapılacak bir yasal düzenlemede ilçe düzeyindeki örgütlenmelerde kaymakamlara doğrudan görev, yetki sorumluluk aktarılmaktadır (Eren, 1992: 66-68).

2005 ve 2006 yılında bu sorumluluk, yetki ve görev kaymakamların re'sen başkanlığı yaptığı Köylere Hizmet Götürme Birliklerine verildi. 2006 yılı bütçe uygulamasında da yer aldığı gibi KÖYDES adı altında başlatılan projeler kapsamında yaklaşık iki milyar beş yüz milyon dolar Türkiye'nin dört bir yanındaki

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin hesabına direkt aktarıldı. Aktarılan bu kaynaklarla kırsal alanda kısa bir sürede altyapı sorunu önemli ölçüde çözülmüştür.

2.2.5. KHGB' in Alım Satım Faaliyetleri

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Sayıştay Kanununa tabi değildir. Alım satım işleri 28/04/2007 tarih ve 26506 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Köylere Hizmet Götürme Birliği İhale Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmekte olup, bu yönetmeliğin getirdiği hükümlerin basit, anlaşılır ve birlik başkanı kaymakama önemli yetkiler vermesi işlerin çabuk ve etkili yürütülmesine önemli katkılar sağlamıştır. Yukarıda belirtilen mevzuatın getirdiği karmaşık ve bürokratik yapının dışında işleyen bir sistem getiren bu yönetmelik, elde edilen başarıda önemli bir rol oynamıştır.

2.2.6. KHGB' in Mali Yapısı

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin şu ana kadar yaşadığı en önemli sorun finansal kaynak yetersizliğidir. Kaynakları bulmak yerel düzeyde mümkün görülmemektedir. Yeni kaynak arayışına gitmek, yeni olanaklar aramak Köylere Hizmet Götürme Birliklerini ciddi sıkıntıya maruz bırakmıştır. Ancak uygulamada birlik gelirleri temelde merkezi idare tarafından gönderilen ödeneklerden oluşmakta ve birlikler yerel gelir kaynakları olmadığından dolayı merkezi idarenin yapacağı harcamaların sekretaryasını yürütmektedir. Merkezi idare ya da özel idareler tarafından gönderilen tahsisli ödenekler, birlik ihale mevzuatından kaynaklanan kolaylıklar sayesinde daha hızlı ve etkin bir şekilde harcanmaktadır.

Birlik gelirleri 5355 sayılı Kanununun 15. Maddesinde aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet ve giderlerine katılma payları
- Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılacak ödenekler.

-Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.

-Kira ve faiz gelirleri

-Bağışlar

-Köylere Hizmet Götürme Birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay

-Diğer gelirler

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin giderleri 5355 sayılı Kanununun 16. Maddesinde sayılmıştır. Bunlar;

-Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler

-Birliğin personeline ve seçilmiş organların üyelerine ödenen maaş, ücret ödenek, nakit hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları

-Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.

-Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakım ve onarımı için yapılan giderler.

-Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta gideri

-Dava takip ve icra giderleri

-Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri

-Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri

-Temsil, tören ve ağırlama giderleri

-Diğer giderler

2.3. Kırsal Kalkınma

2.3.1. Kalkınma ve Kırsal Kalkınmanın Tanımı

Kalkınma kavramının içinde hem objektif hem de sübjektif faktörler yer aldığından gerçek bir tanımı yapılmamıştır.

Kalkınma, bir ekonomide üretim ve kişi başına gelirin artırılması yanında, sosyo - kültürel yapının da değiştirilmesi ve yenileştirilmesini de içeren kavram olarak açıklanabilir (Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, 1987: 151).

Kalkınmanın bazı ekonomistlerce farklı tanımları yapılmıştır. Bunlar (Çağlar, 1986: 29); Kalkınma kişi başına düşük gelir düzeyinden, daha yüksek bir gelir düzeyine veya negatif olan bir büyümeden daha yüksek olan bir büyüme hızına geçiştir. Reel bir gelirden bir artıştır.

"Kalkınma verim artışıdır, alışkanlıklarda, davranışlarda, inançlarda değişmedir, eğitim anlayışında değişmedir."

"Kalkınma, bir ekonomide yapılmakta olan, toplam yatırımların GSMH'na olan oranının artırılması, kişi başına düşen milli gelirdeki reel artışın devamlılık kazanması, ekonomide tarım dışı sektörün büyümesidir."

Kalkınmış ülke ile kalkınmamış ülkelerin bir takım özellikleri vardır (Dulgeroğlu, 1988: 10). Kalkınmış ülkelerde genelde; tarımda çalışanların oranı %15'in altındadır. Kişi başına enerji tüketimi yüksektir. Okur - yazar oranının, toplam nüfusa oranı yüksektir. Çocuk ölümleri, kişi başına düşen doktor sayısı, araştırma ve geliştirme faaliyetleri, bu faaliyetlerin GSMH' dan aldığı pay sosyo - kültürel yapı gibi daha pek çok faktör toplumların kalkınmışlık derecesini gösterir.

Genel olarak az gelişmiş ülkelerde görülen özellikler (Dulgeroğlu, 1988: 11);

Ülke genel olarak fakirdir, tarım kesimindeki nüfus toplam nüfusun %65'ni ve daha çoğunu kapsar. Nüfus artışı yüksektir. Orta sınıfın varlığı tartışılmaktadır. Eğitim ve okur - yazarlık oranı düşüktür. Siyasi yönetimleri geleneksel otoritedir. Doğal kaynaklar işlenmemiştir. İhracatın milli gelirin oranı düşüktür. İhraç edilen malların büyük çoğunluğu tarımsal ve geleneksel mallardır.

Kalkınmanın belli ölçütleri olduğundan ülkeden ülkeye bu durum değişmektedir. Kalkınma, ülkelerin sosyo - ekonomik yapılarının birbiriyle karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. Kişi başına düşen milli gelirin yüksek olmasının yanında, ekonomik yapının, kültürel yapının değişmesi de bir nevi kalkınmanın ta kendisidir.

Kırsal kalkınma, ilk kez Birleşmiş Milletler(BM) Örgütünce tanımı yapılan 'toplum kalkınması' tanımı ile özdeşleştirilmiştir. Söz konusu tanımda, toplumun niteliği, kırsal olup olmadığı belirtilmeksizin konuya genel bir açıdan yaklaşmıştır. Bu tanıma göre kırsal kalkınma; 'küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir' (TKİB, 2002: 8).

2003 yılında gerçekleştirilen 2. Tarım Şurası Kırsal Kalkınma Raporunda BM örgütü, Dünya Bankası, OECD ve DPT gibi örgüt ve kuruluşların yaptığı tanımlamalar da dikkate alınarak bir kırsal kalkınma tanımı verilmiştir. Buna göre kırsal kalkınma; kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşama koşullarına kavuşturulması için, onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonra da bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların kalkınmalarını sağlama savaşıdır (TKİB, 2002: 8).

Aynı raporda Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) da dünyadaki gelişmeler doğrultusunda yaptıkları kırsal kalkınma kavramı ile ifade edilmiştir. Ancak burada Türkiye özelinde bir tanım verilmiştir. Buna göre kırsal alanlar sağlık, adalet, güvenlik ve eğitim gibi temel hizmetlere ve bilgi kaynaklarına kolayca ulaşabilen, adil piyasa koşullarının işlediği, cinsiyet ayrımlarının yapılmadığı, demokratik, kültürel dönüşümlere açık, saydam yönetim yapılarına sahip, çocuk işçiliğinin ve tüm dezavantajlı grupların ortadan kalktığı, sorun çözme yeteneği gelişmiş örgütlü bir yaşam olarak ifade edilmiştir (TKİB, 2002: 8).

Diğer yandan günümüz kırsal kalkınma politikalarının temelini oluşturacak olan Kırsal Kalkınma Planına hazırlık niteliğinde olan Kırsal Kalkınma Strateji Belgesi önem taşımaktadır. Söz konusu belgede kırsal kalkınma; kırsal alanda sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak, bir taraftan kırsal kesimin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelen, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeten, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünü olarak kabul edilmiştir (DPT, 2007: 3).

Kırsal kalkınma başta insan olmak üzere, doğal kaynakları, ekonomiyi, teknolojiyi, yönetimi, hukuku ve siyaseti yakından ilgilendiren kırsal kalkınma, topyekün kalkınmanın önemli bir boyutudur ve kalkınmanın bütünselliği kapsamında ele alınmalıdır (İİB, 2007: 3).

Kırsal kesimin gelişmesi; kırsal toplulukların içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik koşullardan bağımsız olarak ele alınamaz. Kırsal gelişmenin ana amacı; kırsal alanda yaşayan bireylerin oluşturduğu yerel toplulukların yapısal özelliklerini dikkate alarak onların karşı karşıya buldukları sorunları çözmek, ihtiyaç duydukları temel ve çağdaş ihtiyaçları karşılamak yoluyla köylünün refah ve gelir düzeyini yükselterek, emeğinin hakkını, ürünün değerini almasını sağlayarak kırsal alanda beklenen ekonomik gelişmeyi ve toplumsal değişmeyi gerçekleştirmektir (Geray, 1999: 14).

Kırsal kalkınma kapsamı içinde ele alınacak toplulukların sınırları, kırsal kalkınma çabaları içindeki ülkenin gelişmişlik düzeyine göre değişiklik gösterir. Örneğin gelişmiş ülkelerde köy toplumuna ek olarak kent ve benzeri yerleşim yerlerinin yakınındaki toplulukların da ele alınmasına karşılık, gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma ile ilgili etkinlikler köy toplumu ile sınırlı kalmaktadır (Yıldırak, 1991: 5).

Bütün bu tanımların amacı kırsal kalkınma çalışmalarının yapılacağı birimin saptanmasıdır. Bu çalışmaların sonucunda, hem tarımın ulusal ekonomiye daha çok

katkısı sağlanacak hem de çalışanların geliri artmış olacak. Bu yönde yapılan çalışmalarla kırsal alandan arazi ve gelir dağılımı düzenlenecek ekonomik, toplumsal ve kültürel altyapının korunması ile kırsal nüfusun yaşam ve çalışma koşulları iyileştirilecektir (Eraktan, 1994: 3).

Ayrıca kırsal kalkınma, köy kırsalına yönelik olarak, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan bir bakışı göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde kırsal kalkınma, geri kalmış yörelerin ve kırsal alanların her yönden seviyesinin yükseltilmesi anlayışıdır. Türkiye'de ise, kırsal kalkınmanın hedefi, köy topluluklarının ve kırsal alan yerleşmelerinin sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda kalkındırılmasının sağlanmasıdır.

2.3.2. Kırsal Kalkınmanın Amacı

Kırsal kalkınmanın sağlanmasındaki temel amaç, kırsal alanın ihtiyaçlarına ve koşullarına uygun bir yapı oluşturarak sosyal, ekonomik ve kültürel alanda istenen amaçlara doğru, hedef topluluğu yönelterek yaşam koşullarını ve tatmin seviyelerini daha üst bir noktaya çekmektir. Başlıca amaçlar şunlardır;

Ekonominin Geliştirilmesi ve İş İmkanlarının Arttırılması: Kırsal Ekonominin güçlenmesinde temel kaynak, kırsal alanın yerelde sahip olduğu varlıklardır. Bu varlıklar arasında; tarımsal ürün çeşitliliği, temiz çevre, doğal kaynaklar, doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar yer almaktadır. Kırsal ekonominin, hızla değişen pazarlarda rekabet gücü kazanabilmesi için tarımsal verimliliği sağlamanın yanında, karşılaştırmalı üstünlüklerin olduğu alanların geliştirilerek, sahip oldukları varlıkları, yenilikçi yöresel ürünlere dönüştürmesi ve dış pazarlara açılması önem arz etmektedir.

Yerel bilgi, beceri ve diğer yerel kaynakların sürdürülebilir kullanımına dayalı olarak kırsal ekonomilerin güçlenmesi ve tarım sektöründen ayrılan işgücüne iş ve istihdam olanakları sunabilmesi yönündeki öncelikler doğrultusunda;

- Tarım ve gıda sektörlerinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması,
- Tarım dışı ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi

suretiyle kırsal alanda yaratılan iş imkanları, katma değer ve gelirin arttırılması amaçlanmaktadır.

Tarım ve gıda sektörünün rekabetçi bir yapıya kavuşması kapsamında verimliliğin ve ürün kalitesinin arttırılması, tarım-sanayi ilişkilerinin güçlendirilmesi ve işleme sanayinin ihtiyaçlarına uygun ve kaliteli hammaddenin sağlanması, tarım ve gıda sektörünün piyasa koşullarına ve tüketici beklentilerine uygun üretime yönelmesi olacaktır. Bütün bunların olabilmesi sektörün bilgi ve örgütlenme düzeyinin yükseltilmesine, ileri tarım teknolojileri ve bilgi teknolojilerinin sektörün gelişimine katkısının arttırılmasına, yenilikçilik ve AR-GE kapasitesinin geliştirilmesine önem verilmesi önem taşımaktadır.

Tarım dışı ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi kapsamında kırsal alanda iş ve istihdam imkanlarının arttırılması ve çeşitlendirilmesi, kırsal alan imajının güçlenmesi, dezavantajlı grupların gelir imkanına kavuşturulması, tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişmesi kırsal ekonominin canlılığını sürdürmesi için zorunlu görülmektedir. Tarımdan ayrılan işgücüne yeni iş imkanları sağlanması ve işsizliğin azaltılması yönünde; yerel koşul ve imkanlara dayalı olarak mikro girişimciliğin desteklenmesi, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapıların güçlendirilmesi, tüketici tercihlerindeki gelişmelere paralel olarak kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve geleneksel zanaat ve el sanatlarının geliştirilmesi önemli açılımlar sağlayacaktır.

İnsan Kaynaklarının, Örgütlenme Düzeyinin ve Yerel Kalkınma Kapasitesinin Geliştirilmesi: Kırsal kalkınma faaliyetlerinin başarısında ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında kırsal toplumun eğitim ve örgütlenme düzeyi ile yöre halkının katılım ve sahiplenme bilinci önemli ölçüde etkili olacaktır. Bu bağlamda insan kaynakları, sosyal sermaye, yerel bilgi ve beceri stokunun geliştirilmesi, dayanışma bilincinin geliştirilmesi, kırsal işgücünün teknik açığını kapatacak yaygın eğitim hizmetlerinin arttırılması ve kırsal girişimcilik kültürünün arttırılması önemlidir. Bu yönde sağlanacak sosyal altyapı ve hizmetlerin yerel koşullar, yerleşim düzeni, yerleşimlerin hizmet sunma ve gelişme potansiyeli de dikkate alınarak ulusal politikalar ve uygulamalar doğrultusunda geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması esastır.

Aslında burada iktisadi ve sosyal yatırımların tutarlılığı ve iç içe olması önem arz etmektedir. Belirli bir iktisadi kalkınma sağlama, yapılacak sosyal ve ekonomik yatırımların uyumunu gerektirecektir. Yine bu çerçevede insan kaynaklarının geliştirilerek ekonomik üretkenliğe kanalize edilebilmesi için, kırsal alanda eğitim ve sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, dezavantajlı grupların istihdam edilebilirliğinin arttırılması, yerel kalkınma kapasitesinin güçlendirilmesi çerçevesinde kamu ve özel kesim işbirliğinin arttırılması, mahalli idareler ve birliklerinin kapasiteleri ve örgütlenme düzeylerinin arttırılması, üretici birlikleri ve örgütlenmelerine yönelik işbirliği girişimlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kırsal Alan Fiziki Altyapı Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Yaşam Kalitesinin Arttırılması: Kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla; kırsal ekonominin pazarla entegrasyonuna yönelik altyapının geliştirilmesi, işletmelerin ve kırsal nüfusun hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması, kırsal alan ve yerleşmelerinin sağlıklı, yaşanabilir iş ve yaşama ortamı olarak güçlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda yatırım ve hizmetlerin fert ve toplum sağlığını dikkate alan, kırsal çevreye duyarlı ve arz güvenliği yüksek, yararlanıcıların katılım, katkı ve sahiplenmesini esas alan modeller üzerinden uygun ölçekte gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Hizmet sunumunda önem kazanan mahalli idare birliklerinin etkinleştirilmesine önem verilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de kırsal yerleşimlerin sayıca fazla, nüfus olarak küçük ve yerleşim düzeni olarak dağınık olması hizmet sunum maliyetleri ve etkinliği üzerinde olumsuz etki yaratırken, kırsal ekonomilerin gelişmesi için yerleşim bazında bulunması gereken ölçeğin oluşması da güçleşmektedir. Bu nedenle konumları itibariyle çevresindeki yerleşim birimlerine hizmet verme ve gelişme potansiyeli olan merkezi yerleşmelere önem verilerek, bu yerleşmelerin altyapılarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.

Kırsal yerleşimlerin civarındaki diğer yerleşimlerle ve bağlı buldukları il, ilçe merkezleri ve/veya hizmet sunum ve gelişme potansiyeli açısından merkez niteliğindeki köylerle güvenli ve yeterli bir ulaşım ağına sahip olmaları, sosyo-

ekonomik ilişkilerin güçlenmesinde önemli rol oynayacaktır. Yine bu bağlamda kırsal alanların sağlıklı içme suyuna kavuşması, çevre yönetimi ve atık bertarafı ile ilgili yatırımların yapılması, kırsalın haberleşme, bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı hizmetlerin yaygınlaştırılması ve kırsal enerji ihtiyaçlarının giderilmesi kırsal kalkınmanın sağlanması konusunda önemli mihenk taşları olacaktır.

Deprem, heyelan, toprak kayması, sel gibi afetlerin önemli tehdit oluşturduğu kırsal yerleşimlerde, afetlerden kaynaklanan risklerin azaltılması ve güvenli yerleşim koşullarının temin edilmesine yönelik faaliyetlerde etkinliğin artırılması da önemlidir. Yeni yapılaşmanın uygun zeminde ve inşaat kurallarına uygun olması gerekmektedir. Özellikle göç alan, ikinci konut talebinin güçlü olduğu ve nüfus artış hızı yüksek kırsal kesimlerde ‘kırsal yerleşme planlaması’ yapılarak bu konumdaki yerleşimlerin imarına gereken özen gösterilmelidir.

Kırsal Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi: Kırsal kesimde yaşayanlar hem çalışma hem de yaşam koşulları gereği doğa ile sürekli bir etkileşim halindedir. İnsan-doğa ilişkilerinde doğal kaynaklarda azami ölçüde istifade etme ve bunları ekonomik değer dönüştürme çabası doğal çevrenin kapasitesinin zorlanmasına ve kaynakların yıpranmasına yol açmaktadır. Erozyon, su ve toprak kaynaklarında uygun olmayan tarım teknikleri nedeniyle görülen olumsuzluklar çölleşme ve benzeri çevresel sorunlara neden olmaktadır.

Kırsal hayatın önemli bölümünü oluşturan tarım ve ormancılık faaliyetlerinin sürdürülebilir kılınması ve kırsal varlıkların korunması yönünde; yerel halkın katılımına dayanarak tarım-çevre ilişkilerinin yeniden tanımlanması, orman kaynaklarının korunarak kullanılması ve korunan alanların yönetiminde etkinliğin sağlanması önem taşımaktadır.

Bu bağlamda tarımsal faaliyetlerin çevre koruma tedbirleri ile birlikte geliştirilmesi, yöresel doğal zenginlik arz eden ya da risk altında bulunan tarım ve mera arazilerinin özelliklerinin korunması, geliştirilmesi ve yöre ekolojisine uygun tarımsal ürün planlamasının yaygınlaştırılması temel amaç olmalıdır. Bu amaçla organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, çevre dostu üretim yöntemlerinin uygulanması ve çeşitlendirilmesi, yeniden kazanılabilecek tarım ve

mera arazilerinin yeniden kazanma çalışmalarına ağırlık verilmesi, su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliğinde üretim kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik tedbirler kırsal kalkınmanın temel amaçlarına hizmet edecektir.

Yine aynı şekilde mevcut orman varlığının önemli ölçüde verimsiz ve bozuk ormanlardan oluşması ve orman köylerinde geçim kaynaklarının ağırlıklı olarak ormancılığa bağımlı olması mevcut orman varlığının koruma-kullanma dengesinin gözetilerek ormanların ekonomik, sosyal ve çevresel işlevlerini bir arada ele alan havza ve bölge bazında sürdürülebilir orman yönetimi uygulamalarının kırsal kalkınmaya katkı sağlayacağı tartışmasıdır. Yine kırsal kalkınma amaçlarından biri de sektörel politika ve önceliklerimiz doğrultusunda kırsal çevrenin sahip olduğu estetik değerlerin, biyolojik ve ekolojik kaynak zenginliğinin koruma altına alınması da temel amaçlardan biridir (DPT, 2007: 13-23).

2.3.3. Kırsal Kalkınma ve Kalkınma Planı

Planlı Dönemde Kırsal Kalkınma: Kırsal kalkınma için cumhuriyet tarihi boyunca model arayışlar bulunmaktadır. İçişleri Bakanlığı 04.01.1937 tarihinde yayınladığı 31 sayılı genelgede, "Karakterleri, coğrafi vaziyetleri ve ekonomik ilişkileri birbirine uygun, merkez ittihaz edilecek, köye en çok beş km dahilinde bulunan köylerin bir idare altında birleştirilmesi ve köy birlikleri suretiyle hizmetleri nizam altına alınması düşünülmekte ve bunun için bir kanun lâhiyası hazırlanmaktadır..." denilmektedir (DPT, 1992: 4).

27 Mayıs'tan sonra planlama üzerine çalışmalar artmış ve bunun üzerine Tinbergen danışmanlığında Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuştur. Böylece Türkiye 1960'lı yıllarda geçerli bir ekonomik görüş olan planlama uygulamalarını başlatmıştır. Genel ekonomik önlemlerden soyutlama olanağı bulunmayan, Türkiye'nin ekonomik sosyal ve politik yaşamında büyük öneme sahip Kırsal Kalkınma girişimleri de 1960'lı yıllardan başlayarak beş (5) Yıllık Kalkınma Planında ek olmaya başlamıştır (Avcıoğlu, 1989: 499).

Türkiye'de kırsal yapı, genellikle kendi kendine yeten, çok sınırlı bir üretim fazlası yaratabilen, örgütlenmemiş ve izole olmuş durumdan; üretim fazlası yaratabilen pazar ekonomisi düzeyine çıkmış, hem örgütler hem ilişkiler bakımından

farklılaşmış ve kentlerle yoğun bir şekilde işlemsel olarak bütünleşmiş bir kırsal yapıya yönelmiştir. Bu nedenle, planlama, bu geçişi hızlı, kolay ve kontrollü bir şekilde gerçekleştirmeyi sağlaması bakımından önemlidir (Kıray, 1982: 229).

Türk toplumunun sosyo - ekonomik hayatında büyük yeri olan köy ve köylü modernleşme çalışmalarının temeli olmuştur. Bu davada her şeyden önce köyün maddi yapısından başlayarak, yerleşim, ulaşım ve tarım konuları ile mevcut ekonomik, kültürel ve sosyal sorunlarına çözüm bulmak ve özellikle köylünün yetişme ve hayat düzenini yükseltmek amacıyla yapılacak eğitim çalışmaları büyük önem arz eder (Erdentuğ, 1981: 29).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, kırsal alanlar için sağlanacak hizmetlerde etkinlik ve verimliliği sağlamak amacıyla kırsal yerleşme yapısında yeni bir düzenleme yapılmasını gerekli görmüştür. Bu kapsamda, kırsal alanların kalkındırılması için Toplum Kalkınması Yöntemi kabul edilmiştir. Bunun yanında kredilendirme, pazarlama kolaylıkları, kooperatifleşme ve toprak reformu da planın öngörülere arasında olmuştur

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): Bu kalkınma planında halkın eğitilmesi ve örgütlenmesine önem vermiştir. Kırsal kesimde yaşayanların kalkınması ve artan gelirden pay almaları için tarımda çalışan nüfusun tarım dışı sektörlere aktarılması hedeflenmiş; Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanunu bu plan döneminde kabul edilmiştir. İlk kez bu plan döneminde köykent ve tarımkent gibi kırsal yerleşme önerileri geliştirilmiştir. Ayrıca, Toplum Kalkınması Enstitüsü kurulması ve toprağın kamulaştırılması planlanmış olsa da bunlar daha sonraki süreçlerde gerçekleştirilememiştir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1974-1978): Bu plan, merkez köy yaklaşımının ilk olarak yer aldığı kalkınma planıdır. Merkez köylere, kırsal yerleşme düzenini değiştirecek ve köylünün yaşam düzeyini yükseltecek bir araç olarak bakılmıştır. Ayrıca, planda Toprak ve Tarım Reformunun yapılması amaçlanmış ancak bu İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da olduğu gibi gerçekleştirilememiştir. Kırsal kalkınmanın önündeki engeller aşılarak, sanayileşmeye önem verilmesiyle gerçekleşecek büyümenin, kırsal kalkınmayı sağlayacağı dile getirilmiştir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Tarımsal gelişmeyle köylünün kalkınması özdeş sayılarak; sanayi toplumuna köylünün katkısıyla geçilebileceği varsayımından yola çıkmıştır. Etkili bir toprak reformu kooperatifleşme ve köyentler aracılığı ile yeni bir yerleşim düzeninin oluşturulması kırsal kalkınmanın araçları olarak belirlenmiştir. Kent ile köy arasında yeni bir ölçek olarak planlanan köyentler, kalkınma planının sosyo-ekonomik kararlarının, mekana uygulama aracı olarak önerilmiştir. Planla, Kalkınmada Öncelikli Yörelere kavramı getirilerek, geri kalmış yörelerin gelişiminin bölge gelişme anlayışıyla ele alınması ve geniş kapsamlı projeler hazırlanması amaçlanmıştır. Aşağı Fırat ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi için çok amaçlı gelişme projesi hazırlanması bu plan kapsamında yer almıştır. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, kırsal kalkınma açısından önceki kalkınma planlarıyla karşılaştırıldığında daha geniş kapsamlıdır. Ancak, geri kalmış bölgelerin gelişimi için geliştirilen politikalarda ve köyent yaklaşımında öngörülen başarı sağlanamamıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): Bu planda kooperatifçilik desteklenmiştir. Tarım kredilerin başlıca ürünleri durumunu dikkate alarak önceliklere göre dağılımı her yıl programlarla belirlenecektir. Tarım kredilerine ağırlık verilecek, tarım ürünlerinin değerlendirilebilmesi için kredi ve pazarlama desteği arttırılacaktır (DPT, 1985-1989: 54).

Beşinci beş yıllık kalkınma planında toplum kalkınması kavramının artık açıkça yer almadığını görüyoruz. Ama bu planda bölge planlaması, kalkınmada öncelikli yöreler ve köye götürülen hizmetler olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, köylünün refah seviyesini yükseltmek için kırsal kesime sosyal ve ekonomik hizmetlerin götürülmesi hedeflenmiş; bunun için bu defa merkez köylerin araç olarak kullanılması planlanmıştır. Kırsal bölgelerde, entegre kırsal kalkınma projeleri uygulanması ve başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri olmak üzere Kalkınmada Öncelikli Yörelere kalkındırılması hedeflenmiştir, böylece bu bölgeler ile diğer bölgeler arasında gelişmişlik farkının asgariye indirilmesi; ayrıca, miras hukukunda yeni düzenlemeler yapılarak tarım topraklarının mülkiyetinden kaynaklanan sorunların çözümlenmesi,

tarımsal işletmelerin miras vb yollarla küçülmesinin önlenmesi hedeflenmiştir. Ancak, bölgeler arası farklılıkların giderilmesi öngörüldüğü oranda gerçekleştirilememiş ve miras hukukunda istenilen yeni düzenlemeler yapılamamıştır.

Bölge Kalkınması: Bu planda, dünyadaki gelişmelere paralel olarak "İktisadi açıdan gelişmekte olan bölgelerle, belirli sektörler açısından potansiyel gösteren bölgelerde gelişmenin hızlandırılması, kaynakların etkili kullanılmasının sağlanması" amacıyla "Bölge Planlama" sına geçilmesi öngörülmektedir (DPT, 1985: 162-163).

Kalkınmada Öncelikli Yörelere: Bu kapsamda "Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri olmak üzere Kalkınmada Öncelikli Yörelere kalkındırılması ve böylece bu bölgeler ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının zaman içinde azaltılarak giderilmesi hedeflenmektedir (DPT, 1985: 163).

Kırsal Alana Götürülen Hizmetler: Plana göre köylere götürülmekte olan hizmetler başta içme suyu, elektrik, haberleşme, sağlık ve eğitim olmak üzere köy ve şehir arasındaki altyapı ve hayat standartları arasındaki farklılıkların giderilecek şekilde arttırılacaktır (DPT, 1985: 157).

Planda temel altyapı ve iktisadi hizmetlerin yaygınlaştırılması ve hizmet verimliliğini temin için merkez köylerin araç olarak kullanılması, kırsal alanda yaşayanların gelirini arttırmak toplumsal ve kültürel gelişmelerine katkıda bulunmak üzere Entegre Kırsal Kalkınma Projeleri Uygulaması; boş zamanların değerlendirilmesi maksadıyla geleneksel köy el sanatlarının geliştirilmesi; kırsal kesimde alt yapının düzenlenmesi, köylünün geçim kaynağı olan toprağın verim kabiliyetlerine göre en iyi şekilde kullanılarak azami verimin alınması, miras hukukunda yapılacak değişiklikler ile mülkiyet rejiminde bozuklukların giderilmesi, işletmelerin miras ve benzeri yollarla küçülmesinin önlenmesinin sağlanacağı belirtilmektedir (DPT, 1985: 158).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994): Beşinci beş yıllık kalkınma planında olduğu gibi, altıncı beş yıllık kalkınma planında da toplum kalkınmasına net olarak değinilmemiş, ancak bu faaliyetler için yapılması gerekenler bölgesel gelişme,

kalkınmada öncelikli yöreler ve kırsal alana götürülen hizmetler olarak yine üç başlık altında ele alınmıştır.

Bölgesel Gelişme: Planda kalkınmanın bölgeler arasında dengeli olması, bölgesel gelişme çalışmalarının refahı yükselteceği, bunun için de ekonomik, toplumsal, idari ve hukuki tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir

Kalkınmada Öncelikli Yöreler: Altıncı plana göre başta Doğu ve Güneydoğu olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerin ekonomik, toplumsal ve kültürel yönden kalkındırılması ve böylece bu bölgeler ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının zaman içerisinde azaltılması temel hedeftir. Bu nedenle söz konusu bölgelerde kamu kaynaklarının tahsisinde bölgelerin gelişme potansiyelinin dikkate alınarak kalkınmada öncelikli yöreler lehine bir uygulama yapılması kalkınmada öncelikli yörelerin sorunlarına ilişkin çözüm tekliflerini geliştirmek üzere bölgedeki üniversitelerden birinin bünyesinde bir araştırma enstitüsü kurulması hedeflenmiştir.

Kırsal Alana Götürülen Hizmetler: Hizmetlerin ve tarıma dayalı sanayi yatırımlarının merkez ve köy ve kasabalara yönlendirilmesi, toprağın rasyonel kullanımı için tarımsal yapı bozukluklarının giderilmesini amaçlayan projelere ağırlık verilmesi, kırsal alanda tarım dışı ekonomik faaliyetlerinin desteklenmesi, yaygın eğitim programı ve projelerinin çeşitlendirilerek arttırılması, kırsal alana götürülen sağlık hizmetleri ve üniversitelerin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Bu planda da toplum kalkınmasına değinilmemiştir. Fakat toplumun kalkındırılması faaliyetleri için planda iki önemli başlığa yer verilmiştir. Kırsal altyapı ve bölgesel gelişme;

Kırsal Altyapı: Bu planda, uygulanan tarım politikası doğrultusunda dengeli, sürdürülebilir ve çevreyle uyumlu tarımsal kalkınmanın sağlanmasına yönelik altyapının oluşturulmasının temel amaç olduğu, bu çerçevede ülke ekonomisine kısa sürede katkı sağlayacak projelere öncelik verilmesinin esas alınacağı, tarımsal su kullanımında randımanın arttırılması amacıyla kontrollü sulamaya yönelik çalışmalar ve sulama suyuyla tasarruf sağlayan metotların yaygınlaştırılacağı, arazi kullanım planlaması çalışmalarının başlatılacağı, mevcut altyapının etkin kullanım temin

edileceği belirtilmekte ve bu amaçla gerekli hukuki ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi istenmektedir (DPT, 1996: 159-161).

Bölgesel Gelişme: Bunun için ulusal kaynakların en yüksek ekonomik ve toplumsal faydayı sağlayacak şekilde geliştirilmesine ve bölgelerarası dengesizliklerin en aza indirilmesine çalışacak, kalkınmada öncelikli yörelerde nüfusun gelir seviyelerinin yükseltilerek refah düzeylerinin ülke ortalamalarına yaklaştırılması temel hedef olacak bu amaçla Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ncelikli olmak üzere, ülkenin gerekli olarak geri kalmış yöreleri için, kaynakları ve gelişme potansiyelleri göz önünde bulundurularak bölgesel gelişme projeleri hazırlanacaktır. Buna ilave olarak kalkınmada öncelikli yöreler için yeterli kaynak tahsisine devam edilecek, bölgelerin özelliklerine göre hayvancılık, tarım, el sanatları gibi faaliyetler desteklenecek, yapılacak kamu yatırımlarında, seçilecek bölgesel gelişme merkezlerine öncelik verilecektir.

Kk ve orta lekli Sanayi Geliştirme Ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEP) kalkınmada öncelikli yörelerde girişimciliği Destekleme Projeleri uygulanacaktır. Kalkınmada ncelikli yörelerdeki İl zel İdareleri ve belediyelerinin, tarım, imalat sanayisi, turizm ve diğer kamu hizmetleri sektörlerindeki projeleri yeterli kaynak ayrılarak desteklenmeye devam edilecektir (DPT, 1996: 161).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): 2001 - 2005 yıllarını kapsayan VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında doğrudan toplum kalkınmasından bahsetmemiş, fakat "Bölgesel Gelişme Hedef ve Politikaları" başlığı altında bir bölüm yer almıştır. Bu bölümde, bölge planlaması, kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesi ve kırsal kalkınma olmak üzere üç ana başlık yer almıştır.

Bölge Planlaması: Bu dönemde bölgesel gelişme konusunda önemli mesafeler alınmasına rağmen bölgelerarası gelişmişlik farklarının sorun olmaya devam ettiği ifade edilmektedir. Bu çerçevede bölgelerin özellikleri, farklılıkları, gelişmişlik düzeyleri ve temel sorunları ile potansiyellerin belirlenmesine yönelik bölge planlama çalışmalarına devam edileceği gelir dağılımı dengesizliklerinin en aza indirilmesi, bölgesel gelişimlerin hızlandırılması ve rasyonel kaynak dağılımı

açısından önem taşıyan, bölge planları ile uyumlu il düzeyinde il gelişme planları çalışmaları başlatılacağı belirtilmektedir (DPT, 2001: 59-61).

Kalkınmada Öncelikli Yörelere Geliştirilmesi: Planlı dönemde geri kalmış bölgelerin kalkınmalarında ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında olumlu gelişmeler sağlanmasına rağmen, bölgeler arası dengesizlikler hedeflenen ölçüde giderilememiştir. Bu amaçla ekonomik ve toplumsal kalkınmada bölgelerarası gelişmişlik farkları azaltılacak, kalkınmada öncelikli yörelere gelişmesine hız kazandırılmaya devam edilecek, bölge planlaması yapılan alanlarda fiziksel planlama çalışmaları sürdürülecek, kalkınmada öncelikli yörelere aile işletmeciliği geliştirmesine ve istihdam artırıcı projelerin devamına hız verilecek, mera ıslahına ve mera yönetimi çalışmalarına önem verilecek, kalkınmada öncelikli yörelere, merkezin nitelik taşıyan köylerin güçlendirilmesi, tarım ve hayvancılığa dayalı sanayilerin desteklenmesine devam edilecek, beceri kazandırma ve meslek edinme kurslarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır (DPT, 2001: 68-70).

Kırsal Kalkınma: Kırsal alandaki idari örgütlenme çalışmaları henüz istenen düzeye getirilememiştir. Mevcut yapısı da çağın gereksinimine uygun olarak yeniden yapılandırılması ihtiyacı sürmektedir.

Bu dönemde sürdürülebilir kalkınma ilçesi çerçevesinde yerel potansiyellerin harekete geçirilerek, geliri ve istihdamın artırılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu maksatla sivil toplum örgütlerinin kalkınma sürecine katılımlarını artırıcı düzenlemeler yapılacak, tarım dayalı sanayi geliştirilerek paketleme, muhafaza etme ve pazarlama yöntemleri konusunda gerekli teknik destek verilecek sulama projelerinin, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte yürütülecek, kırsal alanda yaşayan nüfusun gelirini arttırmak ve işsizliği azaltmak için yöresel potansiyeli bulunan turizm, el sanatları, hayvancılık, dokumacılık gibi alanları da girişimciler desteklenecektir (DPT, 2001: 70-71).

Köy Kalkınma Modelleri: Cumhuriyetin kuruluşundan beri kırsal alanları kalkındırmak, ulusal kalkınma çalışmalarına entegre etmek ve kent kır dengesizliğini gidermek amacıyla yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, Türkiye'nin geçirdiği ekonomik süreçler ve planlama açısından iki

dönem olarak incelenebilir. Bunlar, planlı dönem öncesi çalışmalar ve sonrası çalışmalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Örnek Köy Yaklaşımı: 1963-1965 yılları arasında uygulanmış olan Örnek köy Yaklaşımı, belirli bir özelliği olan köyün, çevresindeki kırsal yerleşmelere örnek olacak nitelikte kalkındırılması olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşımla, köye götürülen hizmetlerden çevre köylerin de yararlanmasını sağlamak ve başka köylere örnek olabilecek somut bir köy gelişme modeli ortaya koymak hedeflenmiştir. Ortaya çıktığı dönemde araştırmalar yapılarak örnek olabilecek köyler seçilmiş ve uygulanmıştır. Ancak, hizmetlerin sadece belli bir köyde toplanması, modelin merkezi olarak kamu görevlilerince hazırlanmış olması, modelin köydeki sosyal ve ekonomik yapıda değişiklikler sağlamak yerine daha çok yerleşmenin fiziki görünümünü değiştirmeyi ön plana almış olması ve son olarak yerel halkın katılımını göz ardı etmesi modelin eleştirilmesine neden olmuştur (Çelik, 2011: 66).

Çok Yönlü Kırsal Alan Planlaması: Bu planlamada, kırsal alanda canlı, kedi kendine yaşayabilir birimler, kuruluşlar yaratmak, köy ve kent arasındaki boşluğu kapatmak, farklılıkları azaltmak; kır bölgesini rahatça yaşanabilir bir duruma getirmek; bölgede var olan kaynakların ussal şekilde işletilmesini sağlamak, kır kesimini etkileyen bütün etkenlerin, zaman mekan çerçevesinde, kalkınmayı en kısa yoldan sağlayacak biçimde gelişmenin gerektirdiği bağlarla birbirine bağlı olarak planlamak şeklinde tanımlanabilir.

Çok yönlü kırsal alan planlamasının uzun vadeli amaçlar yanında kısa vadeli amaçlar da taşımaktadır. Bunlar (Geray, 1974: 230);

- Kırsal alandaki doğal kaynakların ve iş gücü potansiyelinin saptanması
- Kırsal alanda fiziki, ekonomik ve sosyal yönlerden gelişmenin sağlanması için kırsal alanda kişi başına düşen geliri arttırmak
- Köy ve kent toplumlarının yaşam standartları arasındaki farkı gidermek
- Kendi kendine yetebilen köy birimleri oluşturmak
- Köye hizmet götürebilecek birimler arasında eşgüdümü sağlamak.

Türkiye'de çok yönlü kırsal alan planlamasının başarısızlığa uğramasının en önemli nedeni, toplum kalkınması ile arasındaki ilişkinin anlaşılmasındadır. Toplum kalkınması, çok yönlü kırsal alan planlanmasını tamamlayacağı yerde, toplum kalkınmasının yerine geçirilmiştir (Geray, 1974: 242).

Merkezi köyler kırsal yerleşme birimlerinin sayısının çokluğu ve dağınıklığı, yerel ve özekselsel, bütün kamu hizmetlerinin bu birimlerin her birimde sağlanmasını olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle köy kümelerinin oluşturduğu, nüfusu bir ölçüde yoğun yerlerde, özekte bulunan bir yerleşim birimi "hizmet istasyonu olarak geliştirilerek yerel toplulukları bu yoldan etkilemek ve halkın mallarını sağlamak "merkez köy" düşüncesinin ana çıkış noktası olmuştur (Keleş, 2002: 157).

Üçüncü beş Yıllık Kalkınma Planında merkez köylere ilişkin olarak şu amaçlar saptanmıştır (Geray, 1975: 55).

-Dağınık durumda bulunan kırsal yerleşim birimlerine götürülen hizmetlerin kapsam ve sınırını genişletme; maliyeti arttırıcı olumsuz nitelikteki unsurları gidermek.

-Sunulan hizmetlerden tüm köylü nüfusun yararlanmasını sağlamak.

-Kırsal yerleşim düzenini geliştirmek.

Köy Kent: İlk olarak Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer alan merkez-köy kavramı, CHP tarafından geliştirilerek ve Köykent olarak ilk kez 1969 seçim bildirgesiyle kamuoyuna açıklanmıştır. Resmi kaynaklarda, köykent; kırsal alan nüfusunun, toplumsal, kültürel, ekonomik ve kamusal gereksinmelerini karşılayacak şekilde donatılmış kırsal yerleşim birimi olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 2002: 24).

Kırsal yerleşim yapısına daha rasyonel bir biçim vermek, dağınıklığı toplulaştırmaya dönüştürmek, köye götürülen hizmetlerde etkinlik sağlamak, sanayileşmeyi kırsal alana yaymak, kırsal alanda iş olanakları yaratmak, büyük kentlerde sağlıklı kentleşmenin sakıncalarını gidermek ve tarımsal düzeni değiştirmek köykent yaklaşımının başlıca amaçlarıdır (Keleş, 2002: 39).

Köykentlerin merkez köylerden farkı, projenin, ekonomik amaçların ötesinde bir toplumsal dönüşüm ve kalkınma projesi olmasıdır. Modeli, özgün kılan bir diğer

unsur da modelin tabana dayalı olmasıdır. O döneme kadar yukardan aşağı olan kalkınma yöntemi, bu sefer tabandan başlayıp yukarıya doğru gelişmiş ve mekansal planlamayı yaşama geçirmiştir. Köykentlerin üstlendikleri ekonomik, toplumsal, yönetsel ve yerleşme yapısının düzeltilmesi ile ilgili işlevlerin, siyasi istikrarsızlıklar nedeni ile uygulanması mümkün olmamıştır (Keleş, 1992: 57).

Tarım Kent: Tarım Kentleri günümüzden 35-40 yıl önce MHP tarafından ortaya atılmış bir köy kalkındırma yöntemidir. Bu modelde, bölgenin özelliklerine göre, 8-10 köy bir birim oluşturacak şekilde bir araya getirilen köylerin merkezindeki köyün tarım kenti yapılması düşünülmüştür. Tarım Kentleri, hizmet ve olanak yönünden köylerin birleştirilmesini esas alan bir projedir.

Tarım Kent yaklaşımının kuramcılarında biri olan ve Agrindus fikrini ileri süren H. Haperin'e göre; köyün ve büyük bir değer ifade eden çevresinin temellerini sarsmadan, tarım ve sanayi birlikte yürüyebilir. Haperin, köyden kente göçü önlemeyi ve kırsal yerleşmelerdeki işgücü fazlasını çevredeki tarım dışı alanlarda istihdam etmeyi tasarlamıştır (Haperin, H. 1965). Tarım Kentleri de, Köy Kentler gibi Agrindus düşüncesinden esinlenilerek ortaya çıkmıştır.

Tarım Kentleri, hizmet ve olanak yönünden köylerin birleştirilmesini esas olan bir projedir. Sayıları 4000 kadar düşünülen tarım kentlerine bütün devlet olanaklarının götürülmesi ve bu yerlerin kültürel ve ekonomik gelişim merkezleri olması planlanmıştır. Tarım kentleri düşüncesi bugüne kadar gerçekleşmemiştir (Çelik, 2011: 67).

2.3.4. Kalkınma Modellerinin Değerlendirilmesi

Türkiye'de kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla planlı dönemde benimsenen politika ve uygulamaların önemli bir kısmı benzer özelliklere sahiptir. Söz konusu politika ve uygulamaların çoğunun temel özelliği yerel halkın katılımını içermemeleri ve merkezi karar organlarıncaya, yukarıdan aşağıya doğru tepeden inme bir anlayışla oluşturulmuş olmalarıdır.

Bugün Türkiye'de kırsal alanda, fiziksel sorunlar yanında, sosyal ve ekonomik sorunlar da mevcuttur. Oluşturulan politikalar ve yapılan uygulamalarda tüm bu sorunlar bir bütün olarak ele alınmamış; kır ve kent bütünlüğü sağlanamamış ve

politikalar, sosyal ve ekonomik gerçeklerden bağımsız düşünülmüştür. Dolayısıyla, kırsal alanda yaşayan kesimin yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik politikalar oluşturulamamıştır.

Planlı dönemdeki kırsal kalkınma uygulamaları; dağınık, parçacı, eşgüdümsüz ve hizmet götürme anlayışının ağırlıklı olduğu politikalarla, kırsal alanda kalkınmanın sağlanamayacağını göstermektedir. Kırsal kalkınma alanında halen politikalar netleşmemiş ve bu alanda etkin bir yasal ve kurumsal yapılanma oluşturulamamıştır; bu güne dek, bir bölgeyi tüm yönleri ile ele alan kırsal planlama yapılmamıştır. Özellikle beş yıllık kalkınma planlarında ve kırsal kalkınma projelerinde (KKP) kırsal kalkınmanın mekan boyutu göz ardı edilmiştir. Kırsal kalkınmada, kırsal ve kentsel unsurların birlikte ele alınması, havza planlama ölçeğinden hareketle, doğal kaynakların korunması ilke olmalıdır. Havza ölçeğinde planlama, kırsal kalkınma alanında doğru yapılanma için gereklidir.

Bu bölümde, Türkiye’de 1960 sonrası oluşturulan kırsal kalkınma politika ve uygulamalarındaki eksikliklerin ortaya konulması amacıyla, çeşitli açılardan bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Katılım Açısından; Türkiye’deki Kırsal kalkınma politikaları ve uygulamalarında (modeller, projeler vb) toplum kalkınması yaklaşımı dışında yerel halkın katılımına pek yer verilmemiştir. Politikalar ve uygulamalar merkezden, katılım olmaksızın oluşturulmuş, planlanmış ve uygulanmış; kırsal alandaki tüm paydaşların kırsal kalkınma sürecine katılımını sağlayacak bir yöntem izlenmemiştir.

Uygulamalar göstermiştir ki; yerel halkın katılımını dışlayan ve merkezi karar organları tarafından belirlenen politika, plan ve uygulamalarda başarı sağlanamamıştır. Toplum kalkınması gibi katılımcı modeller bile tepeden inmece yaklaşımın etkisiyle başarıyla uygulanamamıştır.

Makro Hedef ve Politikalar Açısından; Türkiye’nin kırsal kalkınmayı gerçekleştirme ve kırsal alandaki dengesizlikleri azaltma yönünde uygulanabilir makro politikalar belirlediği söylenemez. Kırsal alana yönelik oluşturulan politika ve uygulamalar, geniş kapsamlı bir yaklaşımla ele alınmamıştır. Kırsal kalkınma politika ve uygulamaları sosyal ve ekonomik yapıdan bağımsız düşünülmüştür.

Hizmet anlayışı çoğu uygulamada ağır basmıştır. Kırsal alanların kalkınması için çok gerekli olan iş olanaklarının yaratılması konusu üzerinde fazla durulmamış, bu alanda politika üretilmemiş, dolayısıyla uygulamaya yansıyan sonuçlar alınmamıştır. Kısaca ifade edilecek olursa, kırsal alanlardaki politikalar; ne makro politikaların bir parçası, ne de diğer politika alanları ile ilişkili olmuştur. Her ne kadar birbiri ardına, kırsal alanların geliştirilmesine ilişkin hedef ve stratejilere yer verilmişse de bunu gerçekleştirecek araçlar, açıklıkla tanımlanmamıştır. Kırsal alana yönelik çalışmalarda, kırsal alana hizmet götürme anlayışının ağır basması, kırsal alanlardan göçü önleyici yeterli koşulları sağlayamamıştır.

Uygulama Alanının Seçimi Açısından; Toplum Kalkınması ve Kırsal Kalkınma Projeleri dışındaki uygulamalarda köy veya köy grupları temel alınmış; toplum kalkınması ilçeyi birim olarak kabul etmiş, Kırsal Kalkınma Projeleri ise bir ya da iki il bazında hazırlanmıştır. Kırsal kalkınma model, proje ve planlarının uygulanacağı alanların yer seçiminde siyasi tercihler belirleyici olmuştur. Bölgesel ve yerel koşullar dikkate alınmamıştır. Türkiye’de farklı yapılarda kırsal yerleşmeler bulunduğu için, tek bir modelin ya da projenin bütün ülkede başarılı olması olanaksızdır.

Bölgesel Gelişmeye Katkısı Açısından; Kalkınma Planları ile getirilen Kalkınmada Öncelikli Yörelere politikaları ve tedbirleri, geri kalmış bölgelerin kalkınmasında ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında olumlu gelişmeler sağlamasına rağmen, bölgeler arası dengesizlikler hedeflenen ölçüde giderilememiştir. Diğer bir ifadeyle, bölgelerarası ve kırsal-kent arası gelişmişlik farklılıkları azaltılamamış; bundan kaynaklanan köyden kente göç engellenememiştir.

Kurumsal Organizasyon Açısından; Kırsal kalkınma alanında pek çok kurum, ayrı projeler üretmiş ve kurumlar arasında yeterli eşgüdüm sağlanamamıştır. Projelerde kurumlar arasında eşgüdümün sağlanamaması ve uygulayıcı kuruluşların daha proje devam ederken değiştirilmesi organizasyon eksikliklerinden kaynaklanmıştır. Bu durum projelerde gecikmelere ve proje maliyetinin yükselmesine sebep olmaktadır. Uygulayıcı ile karar vericiler arasındaki kopukluk

projenin başarısını etkilemiştir. Ayrıca, kırsal özellik gösteren yerel yönetimlerin ve birliklerin de birbirleriyle işbirliği sağlanamamıştır.

Kır Kent Farkını Azaltması Açısından; Kırsal alandaki uygulama ve politikalarla, kır ve kent entegrasyonu sağlanamamış; kır ve kent arasındaki farklılıklar azaltılamamıştır. Kırsal kalkınma kentlerden ayrı düşünülmüştür.

Sosyal Yapıya Katkıları Açısından; Kırsal alanda eğitim ve sağlık hizmetleri giderilememiştir. Kırsal alandaki insan kaynaklarını geliştirecek eğitim sorunu hala mevcuttur. Dünyada örnek model olarak gösterilen Köy Enstitüleri, politik nedenlerle uygulamadan kaldırılmıştır. Kırsal alanda sosyal güvenlik sağlanamamıştır. Çalışmalarda, sosyal faktörlere yeterince önem verilmemiştir. Sağlık, çocuk bakımı, çevre, beslenme, kadınların eğitimi gibi konular sınırlı kalmıştır. Geleneksel davranış eğilimleri kırsal alanda hala devam etmektedir.

Projelendirme Açısından; Kırsal kalkınma proje ve modelleri hazırlanmadan önce geniş kapsamlı ve ayrıntılı sosyo-ekonomik incelemelerin yapılarak uygulama alanlarının doğal kaynakları, tarımı, sanayisi, işgücü gibi potansiyellerinin iyice etüdü edilmemesi sonucunda kısa, orta ve uzun vadede nelerin yapılabileceği net olarak ortaya konulmamıştır. Kırsal kalkınma çalışmaları, birbirinden kopuk, dağınık ve parçacı olmuştur. Bu dağınıklık kırsal alanlara-köylere götürülen ekonomik ve sosyal hizmetlerin amacına ulaşamamasının yanı sıra kaynak israfına da neden olmuştur. Kalkınma kırsal kalkınmaya yer verilmekle birlikte, ekolojik açıdan çok değerli kırsal alanların ele alındığı, fiziki anlamda ve havza bazında bir kırsal planlama çalışması yapılmamıştır.

Çalışmaların Değerlendirilmesi Açısından; Kırsal kalkınma uygulamaları sırasında ve sonrasında izleme ve değerlendirme çalışmaları yeterince yapılamamıştır. Çalışmalar uygulama sürecinin tamamlanmasıyla bitmiş; deneyimler yeni çalışmalara aktarılmamış, bu da yeni projelerin geliştirilmesini engellemiştir. Mevcut eksiklikler ve hatalar devam ettirilmiştir. Bir kalkınma modelinin/projesinin kesin sonuçları alınmadan, başka bir uygulamaya geçilmiş ve kaynak israfı yaşanmıştır.

Tarımsal Gelişmeye Katkısı Açısından; Tarım Reformu gerçekleştirilememiş, tarım-sanayi bütünleşmesi sağlanamamış, işgücü fazlası tarımdan çekilememiş, dolayısıyla tarımda verimliliğin artırılması sağlanamamıştır. Tarım politikaları ile ulusal kalkınma politikaları arasında bütünlük oluşturulamamıştır. Kırsal kalkınma projeleriyle birlikte oluşan yoğun ve bilinçsiz girdi kullanımıyla tarımsal ürünlerde görülen artış, tarımsal gelirleri arttırmamaktadır.

Üretici Örgütlenme Açısından; Uygulamalarda üretici örgütlenmelerine gereken önem verilmemiş, tarım üreticisinin örgütlenmesinde yeterli olanaklar sağlanamamıştır. Bu da uygulama sonrası çalışmaların kalıcılığını azaltmıştır.

Kırsal Kalkınma Uygulamalarının Finansmanı Açısından; Türkiye’de planlı dönemdeki uygulamaların finansmanı çoğu yabancı kaynaklardan sağlanmıştır. Uluslararası kaynaklara dayalı projelerde kaynaklar optimal değerlendirilememiş ve uluslararası finans kaynaklarının güveni zayıflatılmıştır

Ekonomik Yapıya Katkıları Açısından; Tarımda fazla işgücünü kullanacak kırsal sanayi oluşturulamamış işgücü fazlası tarımdan çekilememiştir. Kırsal alanlarda kişi başına düşen gayri safi milli hasıla Türkiye ortalamasının altındadır (Çelik, 2011: 69-70).

2.3.5. 1980 Sonrası Bölgesel Kalkınma Yaklaşımları Kırsal Kalkınma Stratejisi, Planlanması ve Uygulanması

Bölgesel kalkınma, kırsal kalkınma şeklinde olup Türkiye’de belli bir dönemde uygulanmıştır.

Bölgesel kalkınma çalışmalarını kırsal kalkınma çalışmalarından farklı bulan, bölge kalkınması içinde kentlerin de yer almasıdır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde geri kalmış yöreleri kalkındırmak ya da kentler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak için, bölgesel çapta kalkınma çalışmaları yapılmaktadır. Örneğin Avrupa Topluluğu, üye ülkeler içinde geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasına yönelik olarak, bu bölgeleri özel krediler ve sübvansiyonlarla desteklemektedir (İKV, 1988: 9).

Avrupa Topluluğunun uyguladığı politikalarla şunlar amaçlanmıştır:

-Tarımsal yapının iyileştirilmesi

-Tarımda çalışanların azaltılması için fazla iş gücünün başka alanlara kaydırılması

-Az gelişmiş bölgelerde yoksulluğun izlenmesi

Bölgesel kalkınma projeleri Türkiye'de de uygulanmıştır. Bu projelerden bir kısmı birkaç ili kapsarken, bir kısmı da sadece coğrafi bir bölgeyi kapsamaktadır. Bölgesel kalkınma, kırsal kalkınmayla alakalı bir projedir.

Bu projelerden Çorum, Çankırı kırsal kalkınma projesine 1972 yılında başlanılmış olup projenin amacı; geri kalmışlığı gidermek, kırsal kesimde yaşayanları sosyo - ekonomik yönden kalkındırmak, tarımsal üretimi arttırarak halkın gelir düzeyini yükseltmektir. Bu amaca ulaşmak küçük çiftçiye yönelik tarımsal hizmetlerle altyapı yatırımlarının geliştirilmesine ve gerçekleştirilmesine çalışılmıştır (Çankırı STM, 2001: 5).

Erzurum Kırsal Kalkınma Projesi; 1984 yılında başlamıştır. Tarımsal eğitim, danışmanlık, kredi altyapı gibi hizmetlerini kapsamaktadır. Erzurum ilinin 1050 köyüne hizmet götürmeyi amaçlayan bu proje ile kırsal alanda istihdam olanaklarının gerçekleştirilmesi ve burada yaşayan insanların yaşam düzeylerinin yükseltilmesi yönünde uygulamalar yapılmıştır (Doğanay, 1993: 35).

Bingöl - Muş Kırsal Kalkınma Projesi bu yörenin kalkındırılması için hazırlanmış bir projedir. 1990 yılında başlamıştır. Bu proje ile kırsal alanda yaşayan nüfusun, gelir ve yaşam düzeyinin yükseltilmesi için, bitkisel ve hayvansal üretimi arttırmak, köy yolları, köy içme suyu tesisi, el sanatları ve kredi gibi hizmetleri sağlayarak fakirliği azaltmak amaçlanmıştır. Proje ile fakir topraksız çiftçilere ve geri kalmış yerleşim yerlerine hizmet götürmede öncelik tanınacaktır (TKİB, 1991: 72).

Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi; bu projeye 1991 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Amacı Yozgat ilinde tarımla uğraşan ailelerin özellikle kırsal nüfusun, gelir seviyesi düşük çiftçilerin gelir seviyesini yükseltmektir (TKİB, 1991: 18).

Maliyeti kamuya ait birer sosyal politika zinciri olan kırsal kalkınma stratejisi, bir taraftan kırsal alanda rekabet gücünün artırılması ve bunun içinde kırsal topluma

ekonomik fırsatlar tanınması, stratejinin ekonomik yönünü vurgularken, bir taraftan da kırsal alanda topluma mal edilmiş doğal kaynakların korunması stratejisinin sosyal yönünü teşkil etmektedir (Tug, 1975: 14).

Kırsal kalkınma stratejisi uygulanırken şunlara dikkat edilmelidir:

-Kırsal ve kentsel sektörler arasındaki mevcut dengesizlikleri (bu dengesizlik kırsal kesim aleyhine ise) düzeltmek için, yatırım stratejisi düşünülürken, öncelik kırsal kesime verilmelidir (Tug, 1975: 17).

-Kırsal kalkınma politika ve programlarının merkezi hükümet, mahalli idareler ve özel sektör kurumları arasında iş birliğiyle yürütülmelidir (Karamn, 1993: 30).

-Kırsal kalkınma ve kırsal sanayilerde ağırlık, tarımsal faaliyetlerin sanayileşmesi ve tarımsal sanayi faaliyetleri çerçevesinde olmalıdır. Karar alma ve uygulamalarda yetki ve sorumluluk çiftçi kuruluşlarında olmalı, bunun için özel bir çiftçi örgütlenme politikası uygulanmalıdır (Tug, 1975: 20-22).

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin payını, etkinliğini arttırmak amacıyla oluşturulan küçük ve orta ölçekli sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığının (KOSGEB) imkanlarını kırsal alana yaygınlaştıran politikalara önem vermek, bu alanlardan sanayinin geliştirilmesi için önemli bir destek oluşturacaktır (DPT, 1994: 54).

Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri ile kooperatif yatırımlarına teknik ekonomik destek sağlanmalıdır (Karaman, 1993: 150).

Kırsal Kalkınma stratejilerinde, yayım sorunlarının ve yayımcıların ana konusunu kırsal kesimin örgütlenmesi çalışmaları oluşturulmalıdır (Karaman, 1993: 34).

Kırsal kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla örgütlenmiş kamu kurum ve kuruluşlarının zamanlama, yerel sektör ve toplumsal yönlerden birbirini tamamlayıcı çalışmalar yapmamasına neden olan kaynak savurganlığı önlenmelidir (DPT, 1994: 53).

Projede görev alacak elemanların birden fazla görev almaları engellenmeli, proje başarısı doğrultusunda yoğunlaşmaları sağlanmalı, her türlü araç, gereç ve teknik ihtiyaçları başlangıçta karşılanmalıdır (DPT, 1994: 54).

2.4. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri ve Kırsal Kalkınmadaki Rolü

2.4.1. Kırsal Kalkınma Kavramı Açısından Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

Toplum kalkınmasının örgütsel yönü, toplulukların birlik, dernek, cemiyet ve kooperatif gibi gönüllü kuruluşlar oluşturmalarını desteklemektedir. Türkiye’de toplum kalkınmasını köylerden başlatmak düşüncesiyle ilk olarak kooperatiflerden yararlanılması düşünülmüştür. Ancak, kırsal alanda yaşayan insanlara kooperatifleşme konusunda yeterli eğitimin verilememesi ve toplumsal yapımızdan kaynaklanan nedenlerle kırsal kesimde kooperatifleşme için gereken liderler ortaya çıkmadığından kooperatifçilik çalışmaları Türkiye’de toplum kalkınmasını sağlama konusunda yetersiz kalmıştır. Toplum kalkınmasında kooperatiflerin beklenen başarıyı gösterememeleri nedeniyle köylere hizmet götürme birlikleri aracılığıyla toplum kalkınmasını gerçekleştirme çabalarına ağırlık verildiğini görmekteyiz. Çünkü köy birliklerinin başkanı olan mülki idare amirleri hem yeterli eğitim düzeyine sahiptir, hem de merkezi yönetimin taşradaki temsilcileri olmaları nedeniyle liderlik vasfına sahiptirler (Kara ve Palabıyık, 2005: 103-1004).

Gerek toplum kalkınması çalışmalarının gerekse de yerel yönetim birliklerinin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek kalkınma sürecine sokmaktır. Toplum kalkınması çalışmalarıyla hedeflenenler arasında kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun sorunlarının bilincine vararak bu sorunların çözümünde devlet tarafından yapılan çalışmalara destek olmaları da vardır. Yerel yönetim birlikleri de yerel toplulukların sorunlarını tanıyıp çözümlemede, demokratik alışkanlıkları kazandırmada kendi öz kaynaklarını birleştirerek, merkezi yönetim yardımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerel hizmetlere kanalize edilmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca iki kavram arasında amaç birliği vardır. Her iki uygulama da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarına

yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliğine sahiptir. Kırsal alanların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmaları ve yerel halkın ortak sorunlarının çözümüne katılmaları açısından birbirlerini tamamlayan yöntemlerdir (Gönül, 1977: 138).

2.4.2. Toplum Kalkınması (Kırsal Kalkınma) Öğeleri Açısından Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

Kendine Yardım ve Destekli İmece İlkesi: Toplum kalkınması her şeyden önce yerel toplulukların kendi sorunlarını çözmek üzere girişkenliği ele alıp güçlerini birleştirilmesi ilkesinden hareket etmektedir. Topluluğun girişkenliği ele almasında devletin dışarıdan etkilenmesi gerekmektedir. Kendine yardım eden ve güçlerini birleştiren topluluklar, kendi güçlerinin yetmediği durumlarda da devletin imkanlarıyla desteklenecektir (Geray, 1969: 20).

Devletin yerel toplulukları harekete geçirip dışarıdan desteklediği, kalkınma noktasında bir seferberlik başlattığı, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde kaymakam ve valilerin önemli bir rol üstlendikleri bilinmektedir. Kırsal kalkınmayı destekleyen kurum Köylere Hizmet Götürme Birlikleri olacaktır.

İhtiyaçlar ve Gönüllülük İlkesi: Toplulukları ve bireyleri duydukları ihtiyaçları gidermek üzere bir araya toplamak, iş başarmanın önemli bir yoludur. Toplum kalkınmasında duyulan ihtiyaçlardan hareket edilmesinin nedeni, çalışmaların gönüllülük ilkesine dayanmasından ileri gelmektedir (Geray, 1969: 20).

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde kırsal kalkınmayı gerçekleştirebilmesi için, yerel düzeyde halkın gönüllü desteğini almak zorundadır. Bu destek söz konusu olunca, Köylere Hizmet Götürme Birliklerine verilen görevler daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmiş olur.

Yerel Topluluğun Bir Bütün Olarak Ele Alınması: Yerel topluluğun bir bütün olarak ele alınması ilkesi toplum kalkınması çalışmalarında, topluluk ihtiyaçlarının tümünü ele alacak geniş kapsamlı bir yaklaşımdır. Böylece yerel topluluklarda görülen çalışmaların derli toplu ve uyumlu bir biçimde yürütülmesi, toplum kalkınmasının ayırt edici bir özelliğidir. Eğitim, sağlık, tarım v.b.

çalışmalardan sadece biriyle topluluklarda beklenen kalkınmayı, değişmeyi sağlamaya çalışmak toplum kalkınması anlayışıyla bağdaşmaz (Geray, 1969: 21).

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri yerel topluluğun ihtiyaçlarını hem il ve ilçe örgütleri aracılığı ile hem de kendi meclis üyeleri olan muhtarlar vasıtasıyla ve yine kendi üyesi olan il genel meclisi üyeleri vasıtasıyla geniş kapsamlı bir şekilde tespit edip, birlik amaçları doğrultusunda hizmetlerin tek elden yürütmesini sağlamaktadır.

2.4.3. Kırsal Kalkınma Kapsamında Köylere Hizmet Götürme Birlikleri

Yerel Yönetim Birlikleri yerel birimlerin çeşitli nedenlerle (parasal, teknik, siyasi v.s.) tek başlarına karşılayamadıkları hizmetleri ortaklaşa karşılamak amacıyla güçlerini birleştirmeleri sonucu ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle yerel yönetim birliklerinin ortaya çıkışında toplum kalkınması düşüncesinin de önemli bir yeri olduğu bilinmektedir.

İkinci Dünya Savaşından sonra sömürge statüsünden kurtulan ülkeler ile diğer geri kalmış ülkeler bu geri kalmışlıklarından kurtulabilmek için çeşitli çabalar içine girmişlerdir. Geri kalmış ülkelerin kalkınma konusunda başvurdukları başlıca yöntemlerden birisi de 'toplum kalkınması' yöntemi olmuştur. 1944 yılında 'Afrika Toplumunda Kitle Eğitimi' adlı raporda 'kitle eğitimi' olarak ifade edilen bu terim 1948 yılından itibaren 'Toplum Kalkınması' olarak kullanılmaktadır.

Türkiye'de ise toplum kalkınması kavramının ilk kez ele alınıp tartışıldığı dönem 1960'lı yıllardır. Türkiye'nin tarım ülkesi olma niteliklerinin ağır bastığı bu dönemde 1960 nüfus sayımı sonuçlarına göre toplam nüfusun % 68'ini köy nüfusu oluşturmaktadır. 1960'ların bu özelliğinden dolayı Türkiye'de toplum kalkınması 'köy kalkınması' ya da 'kırsal kalkınma' olarak algılanmıştır.

Toplum kalkınmasının örgütsel yönü, toplulukların birlik, dernek, cemiyet ve kooperatif gibi gönüllü kuruluşlar oluşturmalarını desteklemektedir. Türkiye'de toplum kalkınmasını köylerden başlatmak düşüncesiyle ilk olarak kooperatiflerden başlanması düşünülmüştür. Ancak, kırsal alanda yaşayan insanlara kooperatifleşme konusunda yeterli eğitim verilememesi ve toplumsal yapımızdan kaynaklanan sebeplerle kırsal alanda kooperatifleşme için gereken liderler ortaya çıkmadığından kooperatifçilik çalışmaları Türkiye'de toplum kalkınmasını sağlama konusunda

yetersiz kalmıştır. Toplum kalkınmasında kooperatiflerin beklenen başarıyı gösterememeleri nedeniyle köy birlikleri aracılığıyla toplum kalkınmasını gerçekleştirme çabalarına ağırlık verildiğini görmekteyiz. Çünkü, köy birliklerinin başkanı olan mülki idare amirleri hem yeterli eğitim düzeyine sahiptir, hem de merkezi yönetimin taşradaki temsilcileri olmaları nedeniyle liderlik vasfına sahiptirler.

Türkiye’de toplum kalkınması ve kırsal kalkınmayı sağlamak amacıyla kooperatiflerden ve birliklerden yararlanma düşüncesinin yanı sıra ‘İlçe Özel İdareleri’nin kurulmasına ilişkin görüşler de 1960’lı yıllardan itibaren akademik ve siyasal ortamlarda ele alınarak tartışılmıştır. Ancak güçlü merkeziyetçi bir yönetim yapısının benimsenmesi nedeniyle İlçe Özel İdareleri kurulamamıştır. Sonuç olarak, kooperatif çalışmalarının istenilen sonucu vermemesi, İl Özel İdareleri’nin ilçelerde kaymakamları dışlayan yapısı, İlçe Özel İdareleri’nin kurulamaması, köylere götürülecek hizmetler için kaymakamların mali imkanlarının yetersizliği gibi nedenler merkezi idarenin de teşvik ve desteği sonucunda 1980 sonrasında Köylere Hizmet Götürme Birlikleri’nin sayıları hızla artmıştır.

Gerek toplum kalkınması çalışmalarının gerekse de Mahalli İdare Birlikleri’nin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli bir şekilde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek kalkınma sürecine sokmaktır. Toplum kalkınması çalışmalarıyla, hedeflenenler arasında kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun sorunlarının bilincine vararak bu sorunların çözümünde devlet tarafından yapılan çalışmalara destek olmaları da vardır. Yerel Yönetim Birlikleri de yerel toplulukların sorunlarını tanıyıp çözümlenmede, demokratik alışkanlıkları kazandırmada kendi öz kaynaklarını birleştirerek, merkezi yönetim yardımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerel hizmetlere kanalize edilmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca iki kavram arasında amaç birliği vardır. Her iki uygulama da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alana yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliğine sahiptir. Kırsal alanların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmaları ve yerel halkın ortak sorunlarının çözümüne katılmaları açısından birbirlerini tamamlayan yöntemlerdir.

Türkiye'nin AB üyeliği perspektifinde kırsal kalkınma, ekonomik ve sosyal uyuma yönelik politikaların önemli bir öncelik alanını oluşturmaktadır. Özellikle 2003 yılında Ulusal Programın revize edilmesi sonrasında gerek ulusal politika ve program belgelerinde gerekse de AB'ye katılım perspektifi gereğince hazırlanan belgelerde, kırsal kalkınmanın önemi giderek daha fazla vurgulanmaktadır.

Türkiye'nin Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'ne (UKKS) temel teşkil eden referans belgeler şunlardır: Türkiye'de sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel çerçevesini Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) oluşturmaktadır. Yine AB'ye üyelik sürecinde, Türkiye-AB mali işbirliği çerçevesinde ekonomik ve sosyal uyum kapsamında 2004-2006 döneminde sağlanan katılım öncesi fonların kullanımına temel oluşturmak amacıyla Ön Ulusal Kalkınma Planı (ÖUKP) hazırlanmıştır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planına paralel olarak ÖUKP'de kırsal kalkınma konusu ağırlıklı olarak 'Bölgelerin Ekonomik Gücünün Arttırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması' kapsamında değerlendirilmekte ve diğer gelişme eksenlerinde de kırsal kalkınma açısından bazı politikalara yer verilmektedir.

UKKS'de kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla;

- Kırsal ekonominin pazarla entegrasyonuna yönelik alt yapının geliştirilmesi,
- İşletmelerin ve kırsal nüfusun hizmetlere erişiminin kolaylaştırılması,

Kırsal alan ve yerleşmelerin sağlıklı, yaşanabilir, sürdürülebilir iş ve yaşam ortamı olarak güçlendirilmesine yönelik olarak, fiziki altyapının iyileştirilmesi ve sunulacak hizmetlerin etkinliğinin arttırılması, konularının önemi vurgulanmaktadır. Bu açıdan da kırsal alana hizmet sunumunda önem kazanan Mahalli İdare Birlikleri'nin etkinleştirilmesine önem verileceği ifade edilmektedir. Yine kırsal altyapının geliştirilmesi açısından kırsal alana altyapı hizmetleri götüren birliklerin destekleneceği belirtilmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı kırsal kalkınmayla ilgili 2006 yılında hazırladığı 68. sayfasında kırsal kalkınmanın sağlanması konusunda temel amaç ve politikalara ulaşabilmek için;

-Valilik ve kaymakamlıklar ile mahalli idare ve birliklerinin idari, kurumsal ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi

-Yerel düzeyde ortak proje geliştirme ve projeleri sürdürülebilir uygulamalara dönüştürme kapasitesinin oluşturulması konularına dikkat çekmektedir.

Başta İl Özel idareleri olmak üzere, mahalli idare ve birliklerinin strateji geliştirme, önceliklendirme, programlama, projelendirme, izleme, kontrol, değerlendirme ve raporlama gibi konularda teknik kapasitenin geliştirilmesi, bu suretle yerel kaynakların kalkınmaya en fazla katkı sağlayacak şekilde kullanımının sağlanması gerekmektedir.

Söz konusu idarelerin kurumsallaşmaları ve yeterli insan kaynaklarını harekete geçirebilmeleri yönünde, İl Özel İdareleri ve Mahalli İdare Birlikleri'ne öncelik verilerek insan kaynaklarının geliştirilmesi, insan kaynakları yönetimi konusunda belirlenecek politikalar çerçevesinde ilgili idarelerin yönlendirilmesi gerekmektedir.

Bugüne kadar elde edilen deneyim çerçevesinde, daha fazla yaygınlaşan ve görece daha fazla kurumsallaştığı değerlendirilen başta kooperatifler olmak üzere üretici örgütlenmelerinin ve kırsal alana yönelik Mahalli İdare Birlikleri'nin kapasitelerinden yararlanılması, sadece belirli bir program ya da projeye yönelik örgütlenme yerine mevcut örgütlenmeler çevresinde kapasite geliştirilmelidir (Kara, 2007: 25-26).

Küçük yerel birimlerin hızla ve dengeli, sürdürülebilir şekilde kalkınması hem yerel hem yönetim birliklerinde hem de toplum kalkınmasında ana amaçtır. Toplum kalkınmasını, örgütlenmesini harekete geçiren etmenler vardır.

Bu etmenlerden biri, kırsal alana hizmet götüren kuruluşların çalışmalarındaki eşgüdümü sağlamak, diğeri de yerel halkın kendi sorunlarını tanımlama ve çözümleme yollarını bulma alışkanlığı geliştirmektir.

Birliklerin de kurulmasında beklenenler, yerel halkın aktif olarak yönetime katılması, kendi sorununu iyi bilmesi, demokratik alışkanlıklar kazanmada başarılı olması, ayrıca merkezden gelen yardımları en verimli bir şekilde yerel hizmetlerin inisiyatifine bırakılması önemli bir gelişmedir.

Hem toplum kalkınması hem de Köylere Hizmet Götürme Birliği kırsal alanların hızlı ve dengeli kullanma gereksinmesinde birbirini tamamlayan, daha etkin bir araç haline getirmek en akılcı ve verimli bir yoldur. Bunun içinde, kırsal alanlardaki birlikler - en önemlisi Köylere Hizmet Götürme Birliği - toplum kalkınması amaçlı olmalı, toplumun kalkınması da Köylere Hizmet Götürme Birliği başta olmak üzere diğer yerel düzeydeki birliklerin hukuksal yapısı ve örgütsel çatısı altında uygulama olanağına kavuşturulmalıdır. Düşüncemizi somutlaştırarak diyebiliriz ki, yerel kesimdeki Toplumun Kalkınması Kurallarının görevleri, kurulmuş kırsal alan birliklerine (Köylere Hizmet Götürme Birliği) devredilmelidir (Demircioğlu 2004: 68).

Köylere Hizmet Götürme Birliğinin toplum kalkınmasındaki uygulama etkinliklerden bazıları şöyledir:

-Kalkınmanın alt yapısını oluşturması: yol, su, kanalizasyon, eğitim ve öğretim faaliyetleri

-Toprağın verimini arttırıcı tekniklerin köye getirilmesi, ürün artışına ve iş gücü tasarrufuna yönelik makine ve araçların köylünün yararlanmasına sunulması, ürünün yetiştirilmesi, korunması ve hayvancılığın geliştirilmesi

-El sanatları gibi değişik üretim kollarının uygulamaya konulması

-Hizmetlerin yerinde ve zamanında ucuz ve verimli görülmesi, köyler arası iş birliği sağlanması ve üreticilerin ekonomik ve sosyal düzeyini yükseltmesi

-Halkın aktif katılımı sayesinde, yerel sorunların ve çözüm yolunun halk tarafından benimsenmesine katkıda bulunur.

Yere Göre: Kırsal kalkınma yerel topluluğun sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda kalkınmasını konu edinmiştir. Belli bölgelerde, yerleşim yerlerinde yaşayan insanları iki kategoriye ayırmak mümkündür: Şehir toplumu, köy toplumu. Birinci

Beş Yıllık Kalkınma Planında olduğu gibi toplum kalkınmasının, genellikle köy topluluklarını kapsamına aldığı yolunda bir anlayış oldukça yaygındır. Toplum kalkınması ya da kırsal kalkınmayı sadece köylülerin yerel ipoteğinden çıkartıp, aslında şehir toplumları da bu tür kalkınmanın içine almak mümkündür.

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri kendi üyesi köylere hizmetin gitmesine öncülük ettikleri gibi, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin tip tüzükte de belirtildiği gibi geniş amaçları olduğundan şehir topluluklarında da kendi görevine girdiği noktalarda destek sağlar.

Çalışma Alanına Göre: Toplum kalkınmasının kendi başına çalışacağı belli bir hizmet alanı yoktur. Toplum kalkınması, yerel topluluklara yönelen türlü hizmetleri kapsayan bir çalışma alanına sahiptir (Geray, 1969: 12-13). 1963 yılı programında tarım, sağlık, eğitim, pazarlama, küçük yatırımlar, konutların iyileştirilmesi, altyapı hizmetleri, tanıtım programları gibi genişçe bir çalışma alanı belirlenmiştir. Aslında bu konuların hemen hepsi, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri'nin çalışma ve hizmet alanı dahilindedir.

2.4.4. Kırsal Kalkınmada Örgütlenme ve Köylere Hizmet Götürme Birliği

Toplum kalkınması faaliyetlerini yürütmenin vazgeçilmez unsurlarından biri örgütlenmedir. Toplum örgütlenmesinin amacı insanlara sorun çözme kapasitesini arttırmak için yardım etmektir (Kanger, 1971: 121-123).

Bu açıdan bakıldığı zaman Köylere Hizmet Götürme Birliklerinden faydalanmak mümkündür. Özellikle yeni çıkan 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununa göre il ve ilçelerde iyi bir şekilde örgütlenmiş bulunan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri örgütlenme aşamasını tamamlamışlardır. Kırsal kalkınmada sorunları çözmek için, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri örgüt disiplini içerisinde hizmetine devam etmektedir.

Toplum kalkınması bir eğitim sürecidir. Ayrıca toplum kalkınması halkın hareketi olarak bilinmektedir. Kalkınmanın gerçekleşebilmesi için, insanların bilgi, düşünce, diğer yapılarının, yaşam stillerinin değiştirilmesi ve geliştirilmesiyle mümkündür. Bütün bu değişiklikler bir eğitim sürecinden geçmekle mümkündür.

Kırsal alanlardaki okulların küçük onarımları, hatta eksik derslik yapımı, hatta uzak köy okullarının taşıma sorunu bile Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin faaliyet alanında gözükmüyor. Çeşitli alanlarda, Halk Eğitimce kursların verilmesi için, malzeme desteği, yapı sorunu v.b. konularda da Köylere Hizmet Götürme Birlikleri eğitimin bu yanına da hizmet götürmektedir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri böylece hem yetişen genç neslin, hem de yetişkin insanların eğitilmelerine katkı sağlayarak bunları nitelikli kişiler haline getirmektedir. Ayrıca toplum kalkınması faaliyetlerinde görev alacak personeli ve toplum önderlerini, kitle iletişim araçları v.b. yoluyla eğiterek programların başarıya ulaşmasına yardımcı olacaktır

Kırsal Kalkınma Konsepti: Toplum kalkınması, halk eğitimi sistemi içinde yer alan kalkınma odaklı bir eğitim yöntemidir. Katılanların eylem içinde öğrenmesini öngördüğünden bir program olarak; insan davranışlarından yenileşmenin nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin bir anlayışı içerdiğinden bir yaklaşım olarak ve elbette, tüm bunlardan ötürü bir süreç olarak da anılır.

Toplum kalkınması kavramı ile vurgulanan ‘toplum’; aslında bir toplumun parçası olan yerel bir topluluktur. Bir yerel topluluğu tanımlayan üç özellikten söz edilir. Bunlar; biz duygusu, yüz yüze ilişkiler ve topluluğun ortak sorunları üzerinde işbirliği ve dayanışmadır. Derecesi topluluktan topluluğa değişmekle birlikte, bu üç özelliğe sahip olan ve sınırları belirli bir coğrafi yerleşim üzerinde kalıcı olarak bulunan bir insan kümesi, bir yerel topluluk olarak tanımlanır. Böyle bir topluluktaki insan sayısı da topluluktan topluluğa değişebilecektir; ama yüz yüze ilişkilerin başatlığını değiştirecek kadar çok olamaz. Toplum kalkınmasının hedef kitlesi, köyde ya da kentte yaşayan ama özellikleri taşıyan küçük bir yerel topluluktur.

Toplum kalkınması; yüz yüze iletişimin kurulabildiği, üzerinde işbirliği ve dayanışma gösterebilecekleri ortak sorunları bulunan, belirli bir coğrafyayı kalıcı olarak paylaşan ve bu nedenlerle kendilerine ‘biz’ diyen küçük bir yerel topluluğun; bilgi ve becerilerinde, kurumlarında ve kurallarında istenen yönde değişimlerin oluşma sürecidir. Bu süreç Birleşmiş Milletler Örgütü’nce şöyle tanımlanmıştır:

Toplum kalkınması, küçük yerel toplulukların; içinde buldukları sosyal, ekonomik ve kültürel koşulları iyileştirmek yönündeki çabalarının; devletin bu

yöndeki çabaları ile birleştirilmesi; bu toplulukların ulusun bütünü ile kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam olarak katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir.

‘Yenileşme yaratma ve insanların yenileşmeye uyum sağlamaları süreci için kullanılan bir yöntem’ olarak da tanımlanan toplum kalkınmasında yenileşmenin yönü, cahillikten bilgiye, tek kişinin güçsüzlüğünden birliğin gücüne, yoksulluktan varıllığa doğrudur (Miser, 2011: 102-103).

2.4.5. Kırsal Kalkınma –KHGB İlişkisi

Gerek toplum kalkınması çalışmalarının gerekse de yerel yönetim birliklerinin temel hedefi, küçük yerel toplulukların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmalarını sağlamak için yerel potansiyelleri harekete geçirerek kalkınma sürecine sokmaktır. Toplum kalkınması çalışmalarıyla hedeflenenler arasında kırsal alana hizmet götüren kamu kuruluşları arasında eşgüdüm sağlanması, yerel topluluğun sorunlarının bilincine vararak bu sorunların çözümünde devlet tarafından yapılan çalışmalara destek olmaları da vardır. Yerel yönetim birlikleri de yerel toplulukların sorunlarını tanıyıp çözümlemede, demokratik alışkanlıkları kazandırmada kendi öz kaynaklarını birleştirerek, merkezi yönetim yardımlarının etkin ve verimli bir şekilde yerel hizmetlere kanalize edilmesine olanak sağlamaktadır. Kısaca iki kavram arasında amaç birliği vardır. Her iki uygulama da gelişmekte olan ülkelerin kırsal alanlarına yönelik kalkınma çabalarında birer kalkınma aracı olma özelliğine sahiptir. Kırsal alanların hızlı ve dengeli şekilde kalkınmaları ve yerel halkın ortak sorunlarının çözümüne katılmaları açısından birbirlerini tamamlayan yöntemlerdir (Gönül, 1977: 138).

Türkiye’nin AB üyeliği perspektifinde kırsal kalkınma, ekonomik ve sosyal uyuma yönelik politikaların önemli bir öncelik alanını oluşturmaktadır. Özellikle 2003 yılında Ulusal Programın revize edilmesi sonrasında gerek ulusal politika ve program belgelerinde gerekse de AB’ye katılım perspektifi gereğince hazırlanan belgelerde, kırsal kalkınmanın önemi giderek daha fazla vurgulanmaktadır (DPT, 2006: 38).

Yüksek Planlama Kurulu'nun 25.01.2006 tarihli ve 2006/1 sayılı kararıyla kabul edilen Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Belgesi'nde kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla;

-Kırsal ekonominin pazarla entegrasyonuna yönelik alt yapının geliştirilmesi,

-İşletmelerin ve kırsal nüfusun hizmetlere erişiminin kolaylaştırılmasına,

-Kırsal alan ve yerleşmelerin sağlıklı, yaşanabilir sürdürülebilir iş ve yaşama ortamı olarak güçlendirilmesine yönelik olarak, fiziki altyapının ve iyileştirilmesi ve sunulacak hizmetlerin etkinliğinin artırılmasının önemi belirtilmektedir.

Bu açıdan da kırsal alana hizmet sunumunda önem kazanan mahalli idare birliklerinin etkinleştirilmesine önem verileceği ifade edilmektedir. Yine kırsal alt yapının geliştirilmesi açısından kırsal alana altyapı hizmetleri götüren birliklerin (sulama ve altyapı birlikleri gibi) destekleneceği belirtilmektedir (DPT, 2006: 21-22).

DPT tarafından hazırlanan Kırsal Alanda İşbirliği ve Örgütlenme Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda bireylerin ve toplumun örgütlenme eğilimlerinin güçlendirilmesi, örgütlenmelerin (kamu ve özel kesim, STK) kendi içlerinde ve kendi aralarında demokratik, katılımcı, şeffaf ve etkin işbirliği ortamı tesis ederek, kırsal kalkınmaya yönelik kurumlar ve örgütlenmeler arasında koordinasyonun sağlanmasının temel amaç olarak belirlendiği ifade edilmektedir. Raporda söz konusu temel amaç ve politikalara ulaşabilmek için:

-Valilik ve kaymakamlıklar ile mahalli idare ve birliklerinin idari, kurumsal ve mali kapasitelerinin güçlendirilmesi,

-Yerel düzeyde ortak proje geliştirme ve projeleri sürdürülebilir uygulamalara dönüştürme kapasitesinin oluşturulması gibi konularda alınacak tedbirlerde birliklerin önemine dikkat çekilmiştir.

Artık kırsal kalkınmada Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin rolü gün geçtikçe artmaktadır. Uygulamada şu ana kadar kıt kaynaklarla hizmet icra eden ve yinede kendi çapında, Türkiye'nin dört bir yanında gelişmemiş köylerimizin kalkınması için ciddi çalışmalar yapılmıştır. Üyelerinin hepsinin köy muhtarlarından

ve ilçedeki il genel meclisi üyesi olmalardan dolayı bu birliğin asıl fonksiyonunun kırsal alana ve özellikle köye yönelik olması kaçınılmaz olacaktır.

5355 Sayılı Birlikler Kanununa bakıldığı zaman, birlikler ile Köylere Hizmet Götürme Birliği'nin amaçları, yapacakları işler, kanunda belirtilmiştir. Çok farklı konularda bir takım görevler tevdi edilmiştir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, kırsal bölgede merkezi hükümete yardım mahiyetinde görevler icra etmektedir. Köy yönetimine, onların yetişemediklerine yardım eden, sonra ise kırsal alan dediğimiz yerlere yönelik bir takım görevler de vardır.

Biliniyor ki köylerimizin içinde bulunduğu durum, altyapı v.b. sorunlar açısından içler acısıdır. Güneydoğu Anadolu bölgesindeki köylerimizin çoğunluğu 1990'lı yıllarda çeşitli nedenlerle (Güvenlik, Ekonomik) boşalmış, mamur olan bu köyler harabeye dönmüştür. Mevcut yapılar, ortak kullanım alanları olan (camii, okul, köy odası v.b. bütün meskenler) su ve yollar fonksiyon dışı kalmıştır. 2000'li yıllardan sonra köye dönüş ve rehabilitasyon kapsamında, il özel idareleri çeşitli kaynakları Köylere Hizmet Götürme Birliklerine göndererek var olan bir takım sorunlar çözülmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalar yeterli olmamıştır. Bu köylerimizin ve Türkiye'nin diğer tarafındaki kırsal yerleşme yerlerimizin büyük oranda yatırım ve kalkınma hamlelerine ihtiyaç duymaktadır. Mevcut köy yapılanmaları birer yerel yönetim birimi olmalarına rağmen, bütün bu sorunların üstesinden gelme gibi bir durumları yoktur. Dolayısıyla kırsal kalkınma ve köy kalkınması yeterli kaynağa sahip ve demokratik niteliği ağır basan bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Buna uygun yapılanma 5355 sayılı kanunda da gösterildiği gibi köylerin bir araya gelerek kurdukları ve başkanlıklarını kaymakamların yaptığı Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde mevcuttur. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, köylerle iç içe olması, yönetim kurulu üyelerinin muhtarlardan olması köy sorunlarının daha yakından görülüp çözümlenmesine yardımcı olmaktadır. Köylere Hizmet Götürme Birliklerine sürekli ve yeterli kaynaklar sağlanırsa, köy ve kırsal kalkınma noktasında önemli bir rol üstleneceği bilinmektedir.

Toplum kalkınması veya ekonomik ve sosyal alanlarda kalkınma, ancak insanın kalkınması ile mümkün olabilir. Teknolojik gelişmeye uygun bir takım araç ve gereçlerin kullanılması bile o toplumdaki insanların eğitilmiş olmalarıyla

mümkündür (Fişek, 1976: 212-217). Köylere Hizmet Götürme Birliklerine yeni görevler verilirken bu durumun göz ardı edilmemesi gerekir.

Son zamanlarda yeterli kaynaklara kavuşturulan, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin, Köylere Yönelik Altyapılarını Destekleme Projeleri dediğimiz (KÖYDES) çalışmaları ile özellikle 2005 ve 2006 yılında önemli icraatlar gerçekleştirilmiştir. İcraatlara bakıldığı zaman çoğu köyler yola kavuşmuş, suyu olmayan köyler sondaj usulü ile suya kavuşmuş, uzak kuyulardan ya da mahalli imkanlarla açtırılan sağlıksız kuyulardan omuzlarında su çeken çoğu insan kapalı şebeke sistemine kavuşturularak evlerine kadar su getirilmiştir. Kanalizasyonu olmayan köyler kanalizasyona, yolu asfalt olmayan çoğu köy asfalta kavuşmuştur. Gelen paraların geldikleri işler için kullanılmış, birinci öncelikle işler bitirilmiş, kaymakamların üstün gayreti ve yönlendirilmesiyle gelen paralardan ciddi tasarruflar sağlanmış, bu kaynaklarla programda olmayan ama önemli ihtiyaç gibi gözüken yukarıdaki sorunlar çözümlenerek, topyekûn kalkınma seferberliği başlatılmıştır.

Köylere Yönelik Altyapılarını Destekleme Projeleri (KÖYDES) için bu kaynaklar, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin hesabına direkt aktarılmıştır. Kaynaklar, Köylere Hizmet Götürme Birliğinin başkanı olan kaymakamların kontrolüne alınarak hizmetlerin adil, hızlı ve verimli bir şekilde yapılması sağlanmış, herhangi bir siyasi imtiyazdan uzak hareket edilmesini de beraberinde getirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ UYGULAMASI VE ADAKLI ÖRNEĞİ

3.1. Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

3.1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmanın amacı, kırsal alan kalkınmasına yönelik politikaları irdelemek, bu alanda kalkınma yaklaşımlarını değerlendirmek, son yıllarda kırsal kalkınmada önemli bir araç olarak kullanılan Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin bu konuda üstlenebileceği rolü somut bir biçimde ortaya koymaktır.

Türkiye’de geliştirilen kırsal kalkınma politikaları ve uygulamaları çerçevesinde Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kırsal kalkınma konusunda hukuksal örgüt modeli, organları, işleyişi ve faaliyetleri referans alınarak yönlendirici bir araç olarak kullanılması sonucu elde edilen çıktılar değerlendirilmeye çalışıldı.

Tüzel kişiliğe sahip, organları seçimle işbaşına gelen, genel anlamda demokratik bir yapıya sahip olan, merkezi idarenin temsilcisi kaymakam ile halkın seçtiği il genel meclisi üyeleri ve muhtarlardan oluşan bir mahalli idare biriminin, idari ve mali olanaklarının genişletilmesiyle, ihtiyaçları yerinde tespit ederek kırsal kalkınma konusunda daha önceki projelerle kıyaslanamayacak kadar önemli başarılarla imza attıkları Adaklı İlçesi örneği ile somutlaştırılarak ortaya konmaya çalışıldı. Yine Türkiye’nin daha çok ihtiyaç duyduğu demokratik ve yerel örgütlerin oluşturulması sonucu, merkezden yönetimin yerel ihtiyaçların tespitinde yeterli olmadığı anlaşılacak ve ülkenin gelecek dönemlere yansıtacak politikalarına yön vermesi açısından uygulama örneği olabilecektir. Özellikle Adaklı ilçesi örnek alınarak, Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından yapılan çalışmalar bu kurumların önemini daha da ortaya koymasından faydalı oldu.

Son yıllarda Türkiye’de daha fazla ilgi görmeye başlayan kırsal kalkınma konusu, kırsal alanda olumlu ekonomik etkiler yaratarak ekonomik ve sosyal anlamda bu yerlerde kalmayı cazip kılmayı amaçlamaktadır. Buradaki amaçlar

sosyal, ekonomik ve/veya politik olabilmektedir. Düzenli ve dengeli bir kentleşmeyi amaç edinen bir ülke, kırsal alanda kalmanın cazibesi kaybolduğu andan itibaren bu alanlardan kentlere doğru yaşanacak yoğun göç nedeniyle bahsedilen amacını gerçekleştiremeyecektir. Yoğun göç, varoş ve gecekondu sayısını arttırarak çeşitli sosyal, ekonomik ve idari sorunlara yol açacaktır. Suç oranları artacak, kentleşemeyen marjinal guruplar ortaya çıkacak, gelir dağılımı adaletsizlikleri derinleşip eşgüdüm içerisinde artarak önemli sorunlar ortaya çıkaracaktır. Kırsal alandaki cazibenin kaybolmasından dolayı oluşabilecek bir göç olgusunun doğuracağı sonuçlar ağır olacaktır. Bu sonuçlar tamamen ayrı bir çalışma konusu olacak kadar çok fazla ve büyük olduğundan çalışmamızda değinilmedi. Ancak çalışmamızın önemini vurgulamak açısından, kırsal kalkınmanın sağlanamaması durumunda doğabilecek sorunların önemi, çalışmamızın hareket noktası oldu.

Türkiye’de yaşanan hızlı kentleşme sürecine rağmen, hala halkın önemli bir kesimi, %20’si kadarı kırsal alanda yaşamaktadır. Aslında, ülkede yaşanan kentsel ve sosyal sorunların ana kaynağı, kırsal alandaki gelişme sürecinin tamamlanamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kırsal kalkınmayı ve kentsel dönüşümü sağlamak için büyük çabalara girişmiş ve kısmen başarılı olmuş olsa da kırsal kalkınma konusundaki hedeflerine ulaşamamıştır.

Kaymakam olarak görev yaptığım bütün ilçelerde, bu birliklerin başkanı olarak birliklerin hukuki yapısı, işleyişi, faaliyetleri, yerel bir birim olarak köylere götürdükleri altyapı ve üstyapı hizmetleri ile kırsal kalkınmaya yaptıkları etkileri yakından tanıma ve değerlendirme fırsatı buldum. Ülkenin sosyo-ekonomik anlamda en önemli meselelerinden birine, kırsal kalkınmaya, çözüm getirmek amacıyla kurulan ve başarısına kurumun başında biri olarak şahit olduğum bu yerel yönetim biriminin, Cumhuriyet tarihi dönemindeki oluşum süreci, hukuki yapısı, görevleri, yetkileri, kırsal kalkınma konusu ve bu konudaki amaca ulaşabilmek için köy birlikleri tarafından yürütülen faaliyetler çalışmamızın mihenk taşlarını oluşturmuştur.

Konunun sosyal-ekonomik boyutunun yanında, Türkiye’de son dönemlerin en çok kullanılan deyimlerinden ‘yerel yönetimlerin güçlendirilmesi’, ‘demokratik toplum’ terminolojisiyle bağlantılı olan bu yerel köy birlikleri, önemli bir demokratik

yönetim birimi olduklarına da ayrıca vurgu yapıldı. Önemli ölçüde idari ve mali özerkliği olan, mali yapıları her ne kadar merkezi idarenin inisiyatifine kalmış olsa da güçlendirilen bu birliklerin, karar alma ve hareket serbestisi sayesinde daha az bürokrasi ve kırtasiye ile etkin ve hızlı karar alarak yaptıkları faaliyetlerden önemle bahsedildi. Bu bağlamda, somut örnek incelemesinde Bingöl iline bağlı Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin KÖYDES (Köy altyapısını destekleme) projesi kapsamında belli bir zaman diliminde yürüttüğü faaliyetlere değinilerek bunların kırsal kalkınmanın altyapı ve üstyapı sorunlarını çözmedeki önemine değinildi.

3.1.2. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, bir literatür incelemesidir. Öncelikle yayımlanmış ve yayımlanmamış yazılı kaynaklardan ve belgelerden geniş bir kaynak taraması yapılmıştır. Ayrıca internetten, konu ile ilgili çalışmalar yapan kurum ve kuruluşların sitelerinden yayımlanan çalışmalarından faydalanılmıştır. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, işi sahada yürüten kaymakamlıkların faaliyet raporlarından, hazırlanan birlik tüzüklerinden, konu ile ilgili olarak hazırlanan yasal düzenlemeler ve mevzuat hükümlerinden yararlanılmıştır.

Çalışmamızda yer alan, örnek olay incelemesi çerçevesinde, belli bir zaman dilimi içerisinde bir ilçenin başlangıç yılı içerisindeki yol, içme suyu, sulama suyu ve sosyal alanları veri alınarak, zaman dilimi sonundaki değişim durumu incelenip hedeflerin gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirildi. Kırsal kalkınmanın boyutu sadece altyapı hizmetlerinin sunumu ile bitmediğinden ve bu kalkınmayı sağlamak için kırsalın sosyal ve kültürel kapasitesini de arttırmak gerektiğinden, bu konudaki faaliyetler de çalışmamızda yer aldı.

Öncelikle ‘kırsal kalkınma’, ‘yerel yönetim birlikleri’ kavramları ile ilgili yazılı kaynaklar taranmış, yerel yönetim birliklerinin örgütsel yapısı, işleyişi, kırsal kalkınma, Türkiye’de uygulama örnekleri incelenerek kuramsal çerçeve oluşturuldu, sonuç olarak da Türkiye’de Köylere Hizmet Götürme Birlikleri vasıtasıyla yeni ve genişletilmiş bir kırsal kalkınma modeli tasarlandı.

3.2. Literatür

Serap AYHAN'ın 1990 yılında yayımlanan 'Yerel Yönetimlerin Toplum Kalkınmasındaki Rolü' isimli doçentlik tezi yerel yönetimlerin daha çok yol gösteren, örnek teşkil eden çalışmalar toplumun yaşam standartlarını yükseltmek ve bu standartların yükselmesiyle toplumun zihniyet şeklinin değişerek daha ileriye gitme konusundaki ağırlığı üzerinde durmaktadır. Zaten kalkınma olayı bir zihni değişim süreci olduğundan yerel yönetimlerin ve örgütlenmesinin bu değişimi kolaylaştıran çalışmalarına önemli ölçüde vurgu yapmaktadır. Yerel yönetimlerin toplum kalkınmasındaki ve dolayısıyla kırsal kalkınmadaki rolü konusunda çalışma önemli bir referans olmuştur.

İpek AYANOĞLU'nun 'Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin Bir Kırsal Kalkınma Modeli' adlı eserinde Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde değişen kırsal kalkınma anlayışı ve buna yönelik gerçekleştirilen yeni yapıların kırsal alanlarda nasıl bir refah seviyesi değişimini sağlayacağı ve çok yönlü projelerin kırsal alanlarda tarım, eğitim, altyapı, insan kaynakları gibi konularda önemli etkiler doğuracağı üzerinde durulmuştur. Adı geçen konuları önemli ölçüde Mahalli İdare Birlikleri de yürüttüğünden konuyla ilintili kabul edilmiş eser incelenerek önemli ölçüde yol gösterici olmuştur. Çalışmada öncelikle kırsal alanın sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde durulmuş daha sonra kırsal alan kalkınmasıyla ilgili devlet kuruluşları değerlendirilmiş ve nihayet Avrupa Birliği kaynaklı bir kalkınma modeli oluşturulmaya çalışılmış ve Türkiye'de bu konudaki uygulama örneklerinden bahsedilmiştir.

Emin ÖZKAN'ın 'Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm' adlı eserinde öncelikle toplum kalkınması ve kırsal kalkınmanın teorik çerçevesi sunulmuş daha sonra ise Cumhuriyet döneminde Türkiye'de kırsal kalkınma politikaları ve uygulamaları ele alınarak kırsal turizmin, kırsal kalkınmada yönlendirici bir araç olarak kullanılabilmesi için mekansal ve idari örgütlenme modeli oluşturulmaya çalışılmıştır. Konumuzla doğrudan ilintili olan kırsal kalkınmanın teorik çerçevesi bize önemli bir bakış açısı kazandırmış ve Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin yürüttüğü faaliyetler arasında yer alan kırsal turizm konusu da yakından irdelenmiştir.

Hasan ÖZHAN ve Enis YETER'in 'Mahalli İdare Birlikleri' adlı eserinde Mahalli İdare Birlikleri'nin idari ve hukuki yapısı derinlemesine incelenmiştir. Anayasal tanımından hareketle mahalli idareler incelenmiş ve özellikle görev ve yetkiler konusunda mahalli idare birliklerinin durumu en somuta indirgenerek incelenmiştir. Birliklerin idari ve hukuki yapısını anlamada önemli aşama kaydedilmiştir.

3.3. Adaklı İlçesi ve Adaklı İlçesi KHGB' nin Kurulması Süreci

Birlik 28/07/1999 tarih ve 23769 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararının izni ile kurulmuştur.

Tablo 1: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin Son Beş Yıllık Bütçesi

YILLAR	KESİN HESAP (GELİR)	KESİN HESAP (GİDER)
2006	2.340.665,12	2.603.912,10
2007	3.137.624,66	2.952.065,13
2008	1.467.360,18	1.049.845,15
2009	1.312.156,48	1.449.176,48
2010	2.972.636,37	3.109.095,56
TOPLAM	11.230.442,81	11.164.094,42

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006-2010 Dönemine Ait Yıllık Faaliyet Raporları

Tablo-1'de görüldüğü gibi, 2006-2010 dönemine ait gelirler toplamı 11.230.442,81 TL, giderler toplamının ise 11.164.094,42 TL'dir. Bu rakamlar, birlik gelirlerinin tamamına yakınının (%99,4) harcadığını göstermektedir. Birlik gelir ve giderleri birbirine çok yakın olup, giderleri gelirlerine bağlı olan bu birliklerin gelirlerinin istikrarlı olmadığı tablodan anlaşılmaktadır. Örneğin 2007 yılında 3.137.624,66 TL olan gelir düzeyi, bir sonraki yıl olan 2008'de 1.467.360,18 TL'ye gerilemiştir. Bu dengesizliğe, daha öncede değinildiği gibi, birliğin gelir kaynakları merkezi idarenin merkezi bütçeden ayracağı kaynağa bağlı olması neden olmaktadır. Merkezi hükümetin bir yıldan diğerine kaynak aktarım miktarlarındaki değişimler ülkenin siyasi (seçim yılları) ve ekonomik konjonktürüne bağlı olarak değişmektedir. Önerimiz birliklerin istikrarlı gelir kaynaklarına kavuşturulmasıdır.

3.3.1. Adaklı İlçesi KHGB'nin Öncelikleri, Amaç ve Hedefleri

Birliğin temel politika ve önceliği ilçenin köy ve bağlularının altyapısının hazırlanması ve ihtiyaç duyulan yatırımların gerekli yerlere ulaştırılmasıdır.

Temel amaç ve hedefleri ise; ilçede, tarım ürünlerinin pazarlanması hariç olmak üzere, yol, su, kanalizasyon ve benzeri altyapı tesisleri ile köylere ait diğer hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmak, bizzat yapmak, yaptırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak üzere çalışmalar yapmaktır. Bunun yanı sıra, il özel idaresi ile diğer kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak protokollere göre köye yönelik hizmetlere ilişkin yapım, bakım ve onarım işlerini yapmak ve yaptırmaktır. Son olarak da köylere yönelik hizmet yürüten kamu kurum ve kuruluşlarının yapım, onarım ve tadilatları ile demirbaş, ulaştırma, kırtasiye ve akaryakıt alımına yardımcı olmaktadır (Adaklı KHGB 2011: 5).

Adaklı İlçesi KHGB'nin Tüzüğü Ek-1'de yer almaktadır.

3.3.2. Adaklı İlçesi KHGB Köy Altyapılarını Destekleme (KÖYDES) Projesi

3.3.2.1. KÖYDES: Tanım ve Kapsamı

KÖYDES projesi, esas itibariyle köy ve bağlularının genel anlamda altyapı ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla, Yüksek Planlama Kurulu kararları doğrultusunda merkezi idarece Köylere Hizmet Götürme Birliklerine aktarılan ödeneklerle yapılan yatırım harcamalarıdır. Buradaki amaç; susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlularının sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturulması, köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi ile küçük ölçekli sulama altyapısının geliştirilmesidir.

Proje öncelikleri şunlardır:

-Hiç yolu olmayan köyler

-Stablize kaplama yolu acil onarım isteyen köyler

-Tesviyesi bitmiş, sanat yapıları hazırlanmış köy grup yollarının stablize kaplaması

-Standardı düşük stablize yolların ıslahı

-Asfalt kaplama ve beton yolların ıslahı

-Hiç suyu olmayan, suyu yetersiz olan ve şebekesi hiç olmayan köylerin su ihtiyaçlarının karşılanması

-Ekonomik getiri sağlayacak küçük sulama projelerinin yapılması (YPK 2011: 2).

Maliye Bakanlığı tarafından gönderilen ödenekler uygulayıcı birimlerin hesaplarına aktarılmaktadır. Aktarılan ödeneklerin kullanımı İl Tahsisat Komisyonunun onayına bağlıdır. İl Tahsisat Komisyonu aynı zamanda ilçelere ödenek dağılımını da yapan komisyondur. Komisyon valinin başkanlığında; il genel meclisi başkanı, il özel idaresi genel sekreteri, kaymakamlar, il tarım müdürü, il sağlık müdürü, il özel idaresi ilgili birim amiri ve vali tarafından görevlendirilecek konuyla ilgili iki teknik personelden oluşur. Yine aynı şekilde vali, ildeki diğer ilgili idarelerin birim amirlerini istişari amaçla ve ilgili Kalkınma Ajansı yetkili temsilcisini gözlemci sıfatıyla Komisyon toplantısına davet eder.

Her yıl Yüksek Planlama Kurulunca ‘Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesi Ödeneğinin İller Bazında Dağılımına, Kullanılmasına, İzlenmesine ve Denetimine İlişkin Esas ve Usullere Dair Karar’ alınmaktadır. 2011 yılı KÖYDES uygulamalarına dair kararın amacı şu şekildedir: Susuz veya suyu yetersiz köy ve bağlularının sağlıklı ve yeterli içme suyuna kavuşturulması, köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesi ile küçük ölçekli sulama altyapısının geliştirilmesi için uygulanmakta olan Köylerin Altyapısının Desteklenmesi (KÖYDES) Projesine ait ödeneğin iller bazında dağılımına, kullanılmasına, izlenmesine ve denetimine ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir.

Bu karar kapsamında İstanbul ve Kocaeli haricindeki illerde, köy muhtarlıkları ve bunlara bağlı yerleşimlerin;

-Susuz köy ve bağlularına yönelik olanlar başta olmak üzere içme suyu projeleri,

-Köy yollarının kalite ve standartlarının yükseltilmesine yönelik yol projeleri,

-Küçük ölçekli sulama projeleri,

-Yukarıda belirtilen yatırımlarla ilgili bakım ve onarım projeleri,

28/12/2009 tarih ve 2009/42 sayılı YPK Kararıyla belirlenip, İçişleri Bakanlığı tarafından izlenen mülga Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden il özel idarelerine devredilen projeleri desteklenir.

Köy kanalizasyon projeleri ve arazi toplulaştırma işleri bu kararın kapsamı dışındadır. 2011 yılı öncesi kimi YPK Kararları kanalizasyon projelerine izin vermiştir.

Bu Karar, 6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 17. maddesi ile 2010/966 sayılı 2011 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararının eki 2011 Yılı Yatırım Programı hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununun 17. Maddesinde belirtilen ve 2011 Yılı Programında yer alan 550 milyon TL tutarındaki ödenek, bu Kararın eki I sayılı tabloda gösterilen şekilde iller ve uygulayıcı birimler (köylere hizmet götürme birlikleri ve il özel idareleri) bazında tahsis edilmiştir.

Maliye Bakanlığı tarafından I sayılı tabloda gösterilen ödenekler, ilgili uygulayıcı birimlerin KÖYDES hesaplarına belirtilen miktarda aktarılır. Aktarılan ödeneklerin kullanımı İl KÖYDES Yatırım Programının (Program) İl Tahsisat Komisyonu (Komisyon) tarafından onaylanmasına bağlıdır.

KÖYDES ödeneğinin I sayılı tablodaki dağılımı; geçmiş dönem KÖYDES uygulamalarının sonuçları ve ödenekleri ile köy altyapısı envanter bilgilerine dayalı olarak yapılan ihtiyaç analizinin birlikte değerlendirilmesi suretiyle hesaplanmıştır.

Tahsis edilen ödeneklerin, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri (KHGB) ve/veya il özel idareleri aracılığıyla kullanılması veya kullandırılması esastır. KHGB'nin bulunmadığı ilçelerde, uygulama merkez ilçe KHGB'si aracılığıyla gerçekleştirilir.

Bu Karar kapsamında yapılacak her türlü ödenek aktarımı ve ödeme için KHGB'ler ve il özel idareleri tarafından KÖYDES özel hesapları açtırılır. Bu hesaplar, sadece KÖYDES kapsamındaki ödemeler için kullanılır.

Tahsis edilen ödenekler ve bunların nemaları, KÖYDES Projesinin amacı dışında kullanılamaz ve atıl durumda bekletilemez.

Gerek KÖYDES kapsamındaki projeler, gerekse mülga KHGM'den il özel idarelerine devredilen projeler için tahsis edilen ödenekler dışında, yıl içinde yapılacak ek ödenek talepleri değerlendirmeye alınmaz.

Yerel düzeyde, KÖYDES projelerinin yürütülmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesinden ilçelerde kaymakam, illerde vali sorumludur. KÖYDES projelerinin il genelinde planlaması, uygulamasının koordinasyonu, izlenmesi, değerlendirilmesi ve merkezde yapılacak iş ve işlemlerin yürütülmesinden sorumlu olacak bir birim, vali tarafından KÖYDES Koordinasyon Birimi olarak görevlendirilir.

İl ödeneğinin uygulayıcı birimler ve projeler itibarıyla dağılımını gösteren Program, valinin başkanlığında; il genel meclisi başkanı, il özel idaresi genel sekreteri, kaymakamlar, il tarım müdürü, il sağlık müdürü, il özel idaresi ilgili birim amiri ve vali tarafından görevlendirilecek konuyla ilgili iki teknik personelden oluşan komisyon tarafından belirlenir.

Vali, ildeki diğer ilgili idarelerin birim amirlerini istişari amaçla ve ilgili Kalkınma Ajansı yetkili temsilcisini gözlemci sıfatıyla Komisyon toplantısına davet eder. Komisyonun sekreteryası hizmetleri Koordinasyon Birimi tarafından yürütülür.

KÖYDES kapsamında yapılacak işler KHGB'ler tarafından, komisyon kararları öncesinde projelendirilir, maliyetlendirilir ve önceliklendirilir. Bu işlemler ve teknik kontrollük işlemleri için kaymakamın talebi üzerine; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, İller Bankası Genel Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DSİ) taşra teşkilatları ile Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ) ve İl Özel İdaresi tarafından teknik destek sağlanır.

Uygulayıcı birimler tarafından komisyona teklif edilecek projelerin teknik bakımdan yeterliliğinin kontrolünden ve yapım aşamasında her türlü fenni standartlara ve şartnamelere uygunluğunun sağlanmasından vali sorumludur.

Komasyon, uygulayıcı birimler tarafından teklif edilen projeleri, asil ve yedek projeler olarak önceliklendirilir. Program, asil projeler baz alınarak oluşturulur. Her bir KHGB'nin yedek proje listesi Koordinasyon Biriminde muhafaza edilir.

28/12/2010 tarih ve 2010/40 sayılı YPK kararı gereğince il özel idarelerine aktarılan ödenekler; Komasyon tarafından hazırlanan Programın (II, III ve IV sayılı tablolar) Bakanlık tarafından onaylanmasını müteakip, il özel idareleri tarafından en geç 10 gün içinde ilgili uygulayıcı birimlerin KÖYDES hesaplarına aktarılır.

Komasyon, I sayılı tablodaki KHGB ödeneklerini II sayılı tabloya, il özel idaresi ödeneklerini III sayılı tabloya ve ikisinin icmalini IV sayılı tabloya işleyerek Programı hazırlar. Komasyonca onaylanan Program, vali tarafından Bakanlığa gönderilir. Programa göre, ilin uygulayıcı birimleri arasında yapılması gereken ödenek aktarma işlemleri valinin onayı ile gerçekleştirilir.

Mülga KHGM'den devredilen ve mevcut ihalesiyle devamı uygun görülen projelere ayrılacak ödenek, I sayılı tabloda, il özel idaresi ödeneği olarak gösterilmiştir. Bu ödeneğin projelere dağılımı, komasyon tarafından belirlenerek III sayılı tabloya işlenir. Bu projelere ödenek tahsisinde projenin en kısa zamanda tamamlanması hususu ve bunu teminen öncelikle 28/12/2009 tarih ve 2009/42 sayılı YPK Kararının 7. Maddesi hükümleri dikkate alınır. Uygulamayı hızlandırmak amacıyla, bu projelerin uygulanması aşamasında 28/12/2009 tarih ve 2009/42 sayılı Kararda belirtilen usul ve esaslara uyulur. Projenin büyüklüğü, mahiyeti ve ilerleme durumu elverdiği ölçüde ihale, satın alma ve uygulayıcı kuruluşlar bakımından bu Kararın usul ve esaslarına geçiş sağlanır.

28/12/2010 tarih ve 2010/40 sayılı YPK Kararı ile tahsis edilen ödenekten mülga KHGM'den devredilen projelere kaynak kullandırılmaz.

Mülga KHGM'den devredilen projelerden 28/12/2009 tarih ve 2009/42 sayılı YPK Kararıyla belirlenen ve bakanlıkça izlemesi yapılan projelerde herhangi bir genişletme, ilave ve/veya keşif artışı yapılamaz.

İl Tahsisat Komisyonu; projeler için ihtiyaç duyulan asfalt, akaryakıt, yedek parça, boru alımı, trafik işaret levhaları, teknik kontrollük ve müşavirlik hizmetleri ile sayısal haritaların (altlık verilerin) hazırlanması işlerinin ortak alımla yapılmasına karar verebilir. Ortak alım harcamalarına ilişkin bilgiler il merkez KHGB'ye, merkez KHGB'si olmayan illerde ise İl Tahsisat Komisyonu tarafından uygun görülen bir KHGB'ye ait II sayılı tabloya işlenir. I sayılı tabloda merkez KHGB'ler için gösterilen ödenekler öncelikle ortak alım işleri için kullanılır.

Teknik kontrollük ve müşavirlik hizmetleri için ayrılacak toplam ödenek, il ödeneğinin yüzde beşini geçemez.

Ortak alım giderlerinin kaynak ihtiyacı, il merkez KHGB hesabına aktarılır. Ancak, asfalt, yedek parça, trafik işaret levhaları ve sayısal haritalarla ilgili ortak alımlarda, gerektiğinde İl Özel İdaresi hesapları kullanılabilir.

Küçük ölçekli sulama altyapısının geliştirilmesine yönelik projelere tahsis edilen ödenekler için KHGB'lere ve/veya il özel idarelerine ait hesaplar kullanılabilir.

Küçük ölçekli sulama işleri ve ortak alım harcamaları hangi uygulayıcı birim tarafından gerçekleştirilecek ise, bu ödenekler II ve/veya III sayılı tabloların ilgili bölümüne işlenir.

Programın uygulanması sonucunda yılsonunda ulaşılması hedeflenen iş miktarı bilgileri, V sayılı tabloya işlenerek vali tarafından en geç Nisan ayı sonuna kadar Bakanlığa gönderilir.

Program ile V sayılı tablo, bakanlığa gönderilmelerini müteakip en geç bir hafta içerisinde kamuoyuna duyurulur ve internet sayfasında yayımlanır. Programdaki değişiklikler güncellenerek yıl boyunca valilik ve/veya il özel idaresi internet sitesinde tutulur.

Köy altyapısı envanter bilgilerinin, 2011 yılı içinde il özel idareleri tarafından güncellenmesi esastır. Güncelleme sonrasında 31/12/2011 tarihi itibarıyla oluşacak il köy altyapısı envanter bilgileri 15/01/2012 tarihine kadar bakanlığa gönderilir.

Uygulamanın hızlandırılması amacıyla, bu kararın yürürlüğe girmesini takiben, kesinleşen programda yer alan projelerin ihalelerine ilişkin iş ve işlemler en kısa sürede başlatılır.

KHGB'lere tahsis edilen toplam ödeneğin azami yüzde biri muhasebe, müşavirlik, teknik kontrollük ve projelendirme hizmetleri, veri girişleri, yürütülen hizmetlerin gerektirdiği araç kiralama, kırtasiye, büro malzemesi alımı ve iletişim giderleri gibi yönetim giderleri için kullanılabilir.

KÖYDES ödenekleri ile iş makinası alınmaz. Proje uygulamalarında hizmet alımı yöntemi esas olup bakım ve onarım işleri için gerekli olan makine parkının yetersizliği durumunda yine hizmet alımı yöntemi uygulanır.

II sayılı tabloda yer alan projelerin tamamlanması sonucunda artan veya herhangi bir sebeple bu projeler için kullanılmayan ödenekler; KHGB'nin yedek projeler listesindeki projelere öncelik sırasına göre kullanılır. Bu şekilde yedek listeden başlatılan projeler, ilgili vali yardımcısı/kaymakam tarafından Koordinasyon Birimine bildirilir.

İlgili KHGB tarafından asil ve yedek projeler için kullanılmayan veya bunlardan artan ödenekler, vali tarafından ödenek ihtiyacı bulunan diğer bir KHGB'ye aktarılabilir. Bu değişiklikler, Koordinasyon Birimi tarafından Valilik ve/veya il özel idaresi internet sitesinde yer alan Programa işlenir ve Bakanlığa bildirilir.

Ödenek izleme cetveline göre, il özel idareleri veya KHGB'ler tarafından, Ağustos ayı sonu itibarıyla yıl içinde kullanılmayacağı İzleme ve Değerlendirme Kurulu'nda tespit edilen ödenekler, YPK Kararı ile ihtiyaç duyulan diğer illerin il özel idareleri veya KHGB'lerine aktarılabilir.

Tahsis edilen ödeneklerin kullanımında bileşenler arası öncelik sırası; içme suyu, yol ve küçük ölçekli sulama işleri şeklindedir.

31/12/2010 tarihi itibarıyla köy içme suları envanterinde susuz ünitesi bulunan ilçelerde, bu ünitelere ait projelerin Programa alınması ve il KÖYDES ödeneğinden yeterli kaynağın sağlanması zorunludur. Bu üniteler, sağlıklı ve yeterli içme suyuna

kavuşturulmadan ilçedeki diğer içme suyu projelerine kaynak tahsisi yapılmaması esastır. Bu nitelikteki üniteler, bakanlık tarafından ayrıca izlenir.

Programın oluşturulmasında; mevcut olması durumunda bölge planı, il çevre düzeni planı, il özel idaresi stratejik planı, yıllık yatırım ve çalışma programlarına uygun projelere öncelik verilir.

Programa alınan projelerin önceliklendirilmesinde, 2010 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre yerleşik nüfusu fazla veya nüfus artış hızı en yüksek olan, gelişme ve çevresine hizmet verme potansiyeli bulunan yerleşimlere ait projelere öncelik verilir.

İl genelinde, halihazırda susuz olan ünitelerin yeterli içme suyuna kavuşturulması ile köylerin merkeze ulaşımında en çok kullandığı ve mevcutta ham ve tesviye yol niteliğinde olan birinci derece öncelikli yolların asgari stabilize yol standardına çıkarılması esastır. Bu nitelikteki yolların standardı yükseltilmeden, ilçedeki diğer birinci derece yollara ait projelere ödenek kullandırılmaz.

Asfalt yol yapımı gibi en yüksek yatırım standardını sağlamaya yönelik projelerde, nüfusu 100'ün altında köy ve bağlıları ile yakın gelecekte nüfusu 100'ün altına düşmesi muhtemel köy ve bağlılarına öncelik verilmez.

Birden fazla yerleşime hizmet edecek veya yarar sağlayacak entegre projeler ile yapılabilirliği ve ön hazırlıkları en yüksek düzeyde olan projelerin Programa alınmasına öncelik verilir.

İşgücü, sermaye, arazi gibi yatırım girdileri itibarıyla yöre halkının aynı veya nakdi eş finansman katkısı azami seviyede olan projelerin gerçekleştirilmesine öncelik verilir. Kamulaştırma gerektiren projeler öncelikli olarak değerlendirilmez.

Afetlerden kaynaklanabilecek risklerin azaltılması ile afet hasarlarının telafisine yönelik projelere öncelik verilir.

Projeler yıl içinde tamamen bitirilecek şekilde planlanır ve tamamlanır. Proje planlaması ve uygulaması, fiziksel hedefleri en üst düzeyde sağlayacak şekilde yapılır.

Proje uygulamalarında ihtiyaç duyulan her türlü izin belgesi, KHGB'nin başvurusu üzerine ilgili kurumlarca ivedi bir şekilde temin edilir.

Projelerin maliyetlendirilmesinde KDV dahil hesaplama yapılır.

İçme suyu projelerine ilişkin esas ve öncelikler

İçme suyu projelerinde susuz ünitelere (köy veya bağlısı) ait projeler önceliklidir. Bu projeler arasından da su kaynağı bulunan ünitelere ait projelere öncelik verilir.

Susuz ünitelerin projelerinin tamamlanması durumunda kalan ödenek, suyu yetersiz ünitelerin projeleri için kullanılır. Suyu yetersiz ünitelerin projeleri arasında da grup içme suyu projelerine öncelik verilir.

Bakım ve onarım ihtiyacı nedeniyle geçici olarak hizmet dışı kalmış içme suyu tesislerinin yeniden hizmete açılmasına yönelik yatırımlara öncelik verilir.

Projelerde, su kaynaklarının en kurak aylardaki debileri esas alınır ve su kaynağı yıl boyunca asgari düzeyde yeterli olmayan şebekeli içme suyu projelerinin yapımına başlanmaz. Ancak, yeterli içme suyu kaynağı bulunan köylerin şebekeli içme suyuna kavuşturulmasına öncelik verilir.

Şebekeli içme suyu projelerinde; meskenlerde sayaç kullanımı esas olup, içme suyu tesisleri sulama amaçlı kullanılamaz. Bu konudaki denetim ve yaptırım köy muhtarlıkları sorumluluğundadır. İçme suyu tesislerinin işletme maliyetlerini karşılamak üzere, il genel meclisleri tarafından ücret tarifesi belirlenebilir.

Su kaynaklarının yetersiz olduğu yörelerde, birden fazla üniteye hizmet edecek şekilde içme suyu amaçlı gölet ve isale hattı yapılabilir.

İçme suyu için açılacak sondaj kuyularının hidrojeolojik ve sondaj öncesi jeofizik etütlerinin yapılması esastır. Yapılan sondajlar sonucunda yeterli suyun bulunduğu ve içme suyu tahlillerinde içilebilir olduğu tespit edilenlerin Programa alınmasına öncelik verilir. Sondaj için gerekli kontrol ve izin işlemleri DSİ Genel Müdürlüğü tarafından ivedilikle sonuçlandırılır.

Yetkili mercilerde yapılan içme suyu tahlili sonuçlarına göre halk sağlığı açısından risk taşıyan sular için, yakın havzalardan da içilebilir su temin edilememesi

durumunda, uzun vadede işletme ve yatırım maliyet karşılaştırması detaylı bir şekilde yapılarak mevcut içme suyu kaynakları için arıtma tesisi kurulabilir.

İçme suyu kalitesini ve emniyetini sağlamak amacıyla mevcut içme suyu kaynaklarının, depolarının ve şebekelerinin sıhhi hale getirilmesi için gerekli tedbirler (kaynakların koruma altına alınması, klorlama cihazı tedarigi, depo içi paslanmaz çelik ve fayans kullanımı vb.) alınır.

Yol projelerine ilişkin esas ve öncelikler:

-İl köy yolu ağında olmayan yollara ait proje teklifleri değerlendirmeye alınmaz. İl köy yol ağı içinde de, sadece birinci derece öncelikli yollara (bir ünitenin merkeze ve/veya en yakın ana yola ulaşımında en çok kullandığı yol) ait projelere kaynak kullandırılır.

-Köy yollarında; halihazırda birinci derece yol kapsamında olup, ham veya tesviye yolların asgari stabilize yol standardına çıkarılması gereken yollar ile birinci kat asfalt yapılmış olup ikinci kat asfalt yapılması gereken yollara ait projeler önceliklidir.

-Asfalt yol yapımında, birinci derece yol ağı kapsamında bulunup grup köy yolları ile yerleşik nüfusu fazla olan köylere öncelik verilir.

-Asfalt yolların ekonomik ömürlerinin uzatılması amacıyla bu yolların bakım ve onarımlarına azami derecede özen gösterilir.

-Bölgesel/yerel ana ulaşım akslarına yakın, kullanım yoğunluğu fazla, tarımsal üretim veya turizm potansiyeli yüksek olan köy yollarının bakım-onarımlarına ve standartlarının yükseltilmesine öncelik verilir.

-Taşımali eğitim hizmeti için kullanılan güzergahlardaki yol standartlarının yükseltilmesine ve bakım-onarımlarının düzenli yapılmasına öncelik verilir.

-Sanat yapılarının yeterli miktarda ve uygun standartlarda, uzun vadeli ihtiyaçları karşılayacak şekilde yapımına azami özen gösterilir.

-Köy yolu projeleri kapsamında köy yerleşim yerlerinin isim, uzaklık ve rakımı bilgilerini içeren levhalar yapılır. Trafik güvenliği açısından risk taşıyan yollarda

öncelikli olmak üzere, trafik işaret levhalarının hazırlanması ve sahadaki tatbiki hususunda Karayolları Genel Müdürlüğü ile gerekli koordinasyon sağlanır.

-Köy içindeki ana güzergahlara, kilitli parke taşı ve bordür döşemesi yapılır.

-Karayolları bölge müdürlükleri, bayındırlık ve iskan il müdürlükleri ile kadastro il müdürlüklerinin teknik işbirliğinde ve İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda il özel idareleri tarafından il köy yolu ağının ve köy içme suyu altyapısının niteliklerini gösteren sayısal haritaların (altlık verilerin) hazırlanması esastır.

Küçük ölçekli sulama projelerine ilişkin esas ve öncelikler:

-Sulama projeleri yıl içinde tamamen bitirilecek şekilde planlanır ve uygulanır. Yeni proje ve işlerde yıllara sari uygulamalara girilemez.

-Yeterli depolaması olmayan sulama projelerinde, su kaynaklarının en kurak aylardaki debileri esas alınır. Yeterli su kaynağı bulunmayan yörelerde herhangi bir proje uygulaması gerçekleştirilmez.

-İlk defa uygulanacak sulama projelerinde, sadece modern sulama sistemlerinin (damla sulama, yağmurlama v.s) yer aldığı projeler desteklenir.

-Sulama göleti yapımına ve sulama göleti tamamlanmış fakat sulama tesisi yarım kalmış veya başlanmamış projelere öncelik verilir.

-Mevcut sulamalar, analizler neticesinde yapım ve işletme maliyetleri ile su kullanımı bakımından daha verimli olacağı belirlendiği takdirde, damlama ve yağmurlama gibi modern sulama tekniklerini içerecek şekilde rehabilite edilir.

-Taşkın, sel baskınlarını önleme ve toprak koruma amacına da hizmet eden projelere, depolama yapısı tamamlanmış projelere ve DSİ Genel Müdürlüğü gibi diğer kurumların yatırımlarına paralel olarak yürütülen projelere öncelik verilir.

-Bakım ve onarım ihtiyacı nedeniyle geçici olarak hizmet dışı kalmış sulama suyu tesislerinin yeniden hizmete açılmasına yönelik yatırımlara öncelik verilir.

-Yararlanıcılar tarafından aynı veya nakdi eş finansman desteği bulunan ve tamamlayıcı nitelikte tarla içi yatırımları içeren projelere öncelik verilir.

-Mera hayvancılığının yaygın olduğu yörelerde hayvan içme suyu teminini sağlamak üzere hayvan içme suyu göleti yapımına öncelik verilir.

-Bu kararda yer alan hususların merkezi düzeyde izlenmesi ve değerlendirilmesi, sorun ve ihtiyaçların tespiti, çözüm önerilerinin görüşülmesi ve gerekli tedbirlerin alınması amacıyla; İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığının genel müdür düzeyindeki temsilcilerinden oluşan İzleme ve Değerlendirme Kurulu (Kurul), Mayıs, Eylül ve Aralık ayının ilk haftasında toplanır. Kurulun sekreteryası hizmetleri Bakanlık tarafından yürütülür.

-Kurulun değerlendirmeleri çerçevesinde gerektiğinde İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve DPT Müsteşarlığı temsilcilerinin yer aldığı ekipler tarafından, yerinde izleme ziyaretleri gerçekleştirilir.

-KÖYDES uygulamalarına ilişkin gerçekleştirmelerle ilgili olarak hazırlanan aylık izleme raporları kaymakamlıklar tarafından derlenir ve Nisan ayından itibaren Koordinasyon Birimi tarafından Bakanlığa gönderilir.

-Aylık izleme raporları, izleme ziyaretleri ve diğer gelişmeler esas alınmak suretiyle Bakanlık tarafından hazırlanan izleme ve değerlendirme raporu, toplantılar öncesi Kurula sunulur.

-Bakanlık tarafından hazırlanan yıllık değerlendirme sonuçları, Kurula sunulur ve Kurulda yapılan nihai değerlendirmeyi müteakip, valilikler ve İçişleri Bakanlığı internet sayfaları üzerinde kamuoyuna duyurulur.

-KÖYDES ödenekleri, envanter bilgileri, aylık izleme raporları ve KÖYDES uygulamalarının genel gidişatı hakkındaki bilgiler kamuoyunun erişimine açılır.

-Bu kararın uygulanmasına ilişkin tereddütlerin giderilmesi, gerekli açıklamaların yapılması ve işlemlerin tesisi hususlarında Bakanlık yetkilidir.

KÖYDES uygulamalarının performans ölçümünde, aşağıdaki kriterler esas alınır:

-Uygulanan projelerle hizmet götürülen nüfusun il köy nüfusu içindeki oranı

-31/12/2011 itibarıyla kesinleşen envanter verileri ile kamuoyuna duyurulan, hedeflenen iş miktarı bilgilerinin uyumu

- Yol, içme suyu ve sulama projelerindeki birim maliyet gerçekleştirmeleri
- Projeler için yerel düzeyde temin edilen eş finansman miktarı
- Bakanlığa gönderilen verilerin güncelliği ve doğruluk düzeyi
- Tahsis edilen ödeneklerin harcanma oranı
- Tahsis edilen ödeneklerle gerçekleştirilen iş miktarı ve kalitesi
- Denetim raporlarının sonuçları

KÖYDES ödenekleri ile uygulanan projelerin mali ve teknik denetimi İçişleri Bakanlığı'nın genel koordinasyonunda yürütülür. Denetim işlemleri, mülkiye müfettişleri koordinasyonunda yapılır. Gerektiğinde, mahalli idare kontrolörleri ile İçişleri Bakanlığı'nın talebi ve ilgili bakanlıkların uygun görmesi üzerine, diğer bakanlık ve kuruluşların denetim elemanları da bu çalışmalara katılabilir.

Bütün denetim çalışmaları dikkate alınarak, mülkiye müfettişleri tarafından il bazında hazırlanacak denetim raporları, İçişleri Bakanlığı'na sunulur. Denetim sonuçları ile ilgili olarak yürütülmesi gereken işlemler, İçişleri Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir (YPK 2011 1-8).

Yukarıda zikredilen Yüksek Planlama Kurulu Kararı, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından uygulanmaktadır. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Yüksek Planlama Kurulu tarafından alınan KÖYDES uygulama esaslarını gösteren kararlarını kendi tüzüğündeki ve yasal düzenlemelerdeki hükümleri de göz önünde bulundurarak faaliyetlerini yürütür. Tezimizde, Yüksek Planlama Kurulunca alınan bu kararı ayrıntılı bir şekilde vermemizin temel gerekçesi Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin temel faaliyet alanını bu projenin iştirak etmesidir. Türkiye'de, mevcut Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, birkaç istisna dışında KÖYDES projesi haricinde önemli sayılabilecek faaliyetleri olmamaktadır. Yine istisnaları dışarıda bırakacak olursak, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kendi öz kaynakları ya da gelirleri olmadığından merkezi idareden ayrılan kaynaklar oranında görevlerini ifa etmektedir. Genel olarak denilebilir ki; birliklerin faaliyet hacmi KÖYDES kapsamında merkezi idarece gönderilen ödenekler ile sınırlıdır. Bundan dolayıdır ki

Yüksek Planlama Kurulunun KÖYDES projesiyle ilgili bu son kararına vurgu yapılmış ve referans olarak alınmıştır.

3.3.2.2. Adaklı İlçesi KÖYDES Kapsamında 2006-2010 Döneminde KHGB Faaliyetlerinin Tarihsel Gelişimi

İçme Suyu İle İlgili Faaliyetler: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006 yılından 2010 yılına kadar köy ve bağluları ile ilgili yapmış olduğu içme suyu yatırımları aşağıdaki tablolarda görülmektedir. Yıllar itibarıyla tablolar incelendiğinde görülmektedir ki, içme suyu yatırımlarının Köylere Hizmet Götürme Birliğinin toplam giderleri içerisindeki payının önemli olduğu anlaşılmaktadır. Yıllar itibarıyla içme suyu yatırımları ile ilgili toplam giderlerinin, birliğin bütçe giderlerine oranı sırasıyla; 2006'da % 44, 2007'de % 59, 2008'de % 26, 2009'da % 14, 2010'da % 23 olduğu görülmektedir. İçme suyu yatırımları için yapılan harcamaların, yıllar içerisinde birliğin toplam giderlerine olan oranının düzenli bir seyir izlememesinin nedeni; Yüksek Planlama Kurulu Kararlarında öncelik konularının yıllara göre değişiklik arz etmesinden ve birliğin altyapı ihtiyaçları konusundaki öncelik politikalarından kaynaklandığı söylenebilir. Yıllar itibarıyla, içme suları için köy ve bağlularına yapılan harcamaların nominal değerleri ilçenin köy sayısı (34) dikkate alındığında önemli harcamalar olduğu gözden kaçmamalıdır. Kırsal kalkınmada, medeni anlamda içme suyunun, köy ve bağlularının sakinlerinin evine kadar gitmesi her ne kadar gecikilmiş olursa da çok anlam ifade ettiği gerçeği de açıkça ortadadır.

Tablo -2: Adaklı İlçesi 2006 Köydes İçme Suyu

PROJE		NİTELİĞİ	MİKTARI/ADET	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY / ÜNİTE)			
Köy İçme suyu	Adaklı-Doluçay Köyü	Yeni Tesis	1	123.900,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Elmadüzü Köyü	Yeni Tesis	1	109.740,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Sütlüce Köyü	Yeni Tesis	1	171.690,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Kaynakdüzü Köyü Karakoç Mezrası	Yeni Tesis	1	117.748,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Gökçeli köyü ve Çanakçı Mezrası	Yeni Tesis	2	237.180,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Çevrel Köyü Yoncalık Mezrası	Yeni Tesis	1	57.820,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Topağaçlar Köyü	Yeni Tesis	1	68.440,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Ayvadüzü Köyü	Yeni Tesis	1	36.534,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Kaynakdüzü Köyü	Yeni Tesis	1	47.200,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Mecan köyü Ayrılanı Mezrası	Yeni Tesis	1	77.880,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Kaynakdüzü köyü Sıralısöğütler Mezrası	Yeni Tesis	1	103.250,00
TOPLAM				1.151.382,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-2’de görüldüğü gibi 2006 yılında köy içme suları için 1.151.382,00 TL harcanmıştır. Bu miktarın 2006 yılı giderlerine oranı %44’tür. Tabloda on bir (11) köy ve bağlısına on iki (12) adet yeni tesis yapılmıştır. Köy ve bağlılarına yeni içme suyu tesislerinin yapılması, daha önce bu yerleşim birimlerinde modern anlamda içme suyu tesisi olmadığı ya da yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, kırsal alanda yaşayanların medeni anlamda gecikmeli de olsa çok önemli bir hizmet almaya başladıkları söylenebilir.

Tablo -3: Adaklı İlçesi 2007 Köydes İçme Suyu

PROJE		NİTELİĞİ	MİKTARI/ADET	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY / ÜNİTE)			
Köy İçme suyu	Adaklı-Çevreli köyü	Yeni Tesis	1	93.354,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Çevreli Köyü Uzunpazar Mez.	Yeni Tesis	1	88.600,00
Köy İçme suyu	Adaklı- Ayvadüzü köyü Mergan Mez.	Yeni Tesis	1	37.083,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Hasbağlar Köyü	Tesis geliştirme	1	100.940,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Kuşçimeni köyü	Yeni Tesis	1	83.266,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Doğankaya köyü	Yeni Tesis	1	61.880,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Kırkpınar köyü	Yeni Tesis	1	65.760,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Elmaağaç köyü Eski Yerleşim Yeri	Yeni Tesis	1	84.001,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Elmaağaç köyü Eski Yerleşim Yeri	Yeni Tesis	1	97.617,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Erler köyü	Yeni Tesis	1	173.298,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Altnevler köyü	Yeni Tesis	1	129.795,00

Köy İçme suyu	Adaklı-Boyalı köyü	Yeni Tesis	1	60.832,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Çatma köyü	Yeni Tesis	1	148.680,00
Köy İçme suyu	Adaklı- Mercan köyü Çomak Mez	Yeni Tesis	1	64.760,00
Köy İçme suyu	Adaklı- Çevreli köyü Korkmaz Mezrası	Yeni Tesis	1	60.062,00
Köy İçme suyu	Adaklı Kabaçalı köyü ve Tosun Mezrası	Yeni Tesis	2	93.192,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Çamlıca köyü	Yeni Tesis	1	58.639,00
Köy İçme suyu	Adaklı-Aktaş köyü	Yeni Tesis	1	141.471,00
Köy İçme suyu	Adaklı Akbinek köyü Osmanuşağı Mez	Yeni Tesis	1	92.040,00
TOPLAM				1.735.270,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2007 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-3'te görüldüğü gibi 2007 yılında, Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği köy içme suları için 1.735.270,00 TL harcamıştır. Harcamanın 2007 yılı giderlerine oranı ise %59'dur. Bir köye tesis geliştirme, on sekiz (18) köy ve bağlısına ise on dokuz (19) yeni tesis yapılmıştır. Tabloda yeni tesis yapımının devam etmesi, projenin ikinci yılında ilçe köylerinin içme suyu sorununun devam ettiği ve yatırımlara devam etme zorunluluğunu göstermektedir.

Tablo -4: Adaklı İlçesi 2008 Köydes İçme Suyu

PROJE		NİTELİĞİ	MİKTARI/ADET	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY / ÜNİTE)			
Köy İçme Suyu	Adaklı-Çatmaoluk köyü Çem Mez	Yeni Tesis	1	60.708,00
Köy İçme Suyu	Adaklı- Çatmaoluk köyü Arzu Mez.	Yeni Tesis	1	40.093,00
Köy İçme Suyu	Adaklı-Ayvadüzü köyü Haraba Mez	Yeni Tesis	1	87.323,00
Köy İçme Suyu	Adaklı-Elmağaç köyü Tenyan Mez.	Yeni Tesis	1	27.888,00
Köy İçme Suyu	Adaklı-Doğankaya köyü Çelebi Mez.	Yeni Tesis	1	31.350,00
Köy İçme Suyu	Adaklı-Karaçubuk köyü	Tesisi geliştirme	1	25.000,00
TOPLAM				272.362,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2008 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-4'te görüldüğü gibi 2008 yılında Köydes projesi kapsamında köy içme suları için 272.362,00 TL harcanmıştır. Bu harcamanın 2008 yılı toplam bütçe giderlerine oranı %26'dır. Diğer yıllara oranla hem nominal hem de nisbeten daha düşük olan bu harcama kalemi yılı ödenek azlığına ve yol yapımı için ayrılan miktarın fazlalığına bağlanabilir. Altı (6) köy ve bağlısına beşi (5) yeni tesis biri (1) yeni tesis olmak üzere altı (6) tesis yapılmıştır.

Tablo -5: Adaklı İlçesi 2009 Köydes İçme Suyu

PROJE		NİTELİĞİ	MİKTARI/ADET	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY / ÜNİTE)			
Köy içme suyu	Adaklı-Kozlu köyü ve Gözütok Mezrası Afet Konutları	Tesis geliştirme	2	62.947,00
Köy içme suyu	Adaklı-Çevreli köyü Uzunpazar Mezrası Dal Mahallesi	Yeni tesis	1	74.989,00
Köy içme suyu	Adaklı-Çevreli köyü Çörekli mezrası	Yeni tesis	1	65.994,00
TOPLAM				203.930,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2009 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo 5'te görüldüğü gibi 2009 yılında Köydes projesi kapsamında köy içme suları için 203.930,00 TL harcama yapılmış olup bu harcamanın yılı harcamalarına oranı % 14'tür. Bu oranın düşmesinin temel nedeni köy ve bağlıları ile ilgili olarak içme suyu sorununun önemli ölçüde çözülmüş olması nedeniyle yeni tesis yapımına fazla ihtiyaç duyulmamasıdır. 2009 yılında üç (3) adet köy ve bağlılarına ikisi (2) tesis geliştirme ve ikisi de yeni tesis olmak üzere dört (4) adet tesis yapılmıştır.

Tablo -6: Adaklı İlçesi 2010 Köydes İçme Suyu

PROJE		NİTELİĞİ	MİKTARI/ADET	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY / ÜNİTE)			
Köyiçme suyu	Adaklı-Bağlarpınarı köyü	Tesis geliştirme	1	52.498,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Karaçubuk köyü	Tesis geliştirme	1	115.640,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Erler köyü	Tesis geliştirme	1	44.168,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Kamışgölü köyü	Yeni Tesis	1	152.622,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Kuşçimeni köyü	Tesis geliştirme	1	22.656,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Erbaşlar köyü	Yeni Tesis	1	121.540,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Hasbağlar Köyü Yakınca Mez.	Yeni Tesis	1	28.556,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Sütlüce köyü Ağaköy, Tenkdere ve Güercin Mezraları	Yeni Tesis	3	129.800,00
Köyiçme suyu	Adaklı- Yeldeğirmeni köyü	Tesis geliştirme	1	21.414,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Sütlüce köyü Güercin Mezrası	Tesis geliştirme	1	8.086,00
Köyiçme suyu	Adaklı-Gökçeli köyü Dinçerler Mezrası	Tesis geliştirme	1	3.150,00
TOPLAM				700.130,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2010 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo 6'da görüldüğü gibi 2010 yılında Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğince köy içme suları için 700.130,00 TL harcama yapılmış olup bu harcamanın yılı içerisindeki toplam harcamalara oranı % 23'tür. Tabloda on bir (11) köy ve başlısına on üç adet tesis yapılmıştır. Bu tesislerden yedisi (7) tesis geliştirme, altısı (6) ise yeni tesis şeklinde yapılmıştır. Tabloda dikkat edilmesi gereken unsur, artık yeni tesis yapımından daha fazla tesis geliştirme faaliyetlerine girişilmesidir. Bu da içme suyu tesisi sorununun artık çözüldüğü ve var olan tesislerin daha iyi duruma getirilmesi için çalışma yapıldığını göstermektedir.

Köy Yolları İle İlgili Faaliyetler: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin son beş yıllık zaman diliminde köy yolları için yapmış olduğu harcamalar, aşağıdaki tablolarda görüldüğü üzere, gerek parasal değerler açısından gerekse birlik bütçesinin kesinleşen harcamaları içindeki payına bakılacak olursa en önemli kalem olduğu açıkça görülmektedir. 2006 yılında 1.329.991 TL, 2007 yılında 860.089 TL, 2008 yılında 443.040 TL, 2009 yılında 525.624 TL, 2010 yılında ise 1.066.592 TL olmak üzere beş yıl içerisinde toplam 4.225.336 TL harcanmıştır. Nominal değer olarak önemli bir rakam olan bu harcamaların yıllar itibarıyla kesinleşen bütçe giderleri içerisindeki payı ise şöyledir: 2006'da % 51, 2007'de % 29, 2008'de % 42, 2009'da % 36, 2010'da % 35'tir. Oranlara bakıldığı zaman ve içme suyuna yapılan harcama oranları da dikkatle incelendiğinde temel harcama kalemlerinin köy içme suları ve köy yolları olduğu görülecektir. Bu temel veriler, aslında KÖYDES projesinin temel amacının köylerin altyapı ihtiyaçlarını karşılamak olduğu, uygulamada ise bu ihtiyaçlar içerisinde yol ve içme suyuna ağırlık verdiğini göstermektedir.

Yine bu projeye, yapılan işlerin fiziki miktarlarına bakıldığında, gerek yeni yol yapımı gerekse yol standartlarının geliştirilmesi ve kısa sürede altyapı konusunda önemli ölçüde ihtiyaçların giderildiği görülmüştür. Yine yapılan iş miktarı ve işlerin mahiyetine bakıldığında, örneğin tesviye yolların açılması, tesviye yolların stablize hale dönüştürülmesi, stablize yollara birinci kat asfalt atılması şeklinde gelişmeler olduğu görülmektedir. Yani baz aldığımız dönemin başında yollar açılmaya başlanıyor, zamanla bu yollar stablize yapılıyor, yine ilerleyen dönemlerle birlikte birinci kat asfalt atılmaya başlanıyor ve şimdi ve bundan sonraki süreçte ise ikinci kat asfalt atılacağı anlaşılmaktadır. Aslında son yıllarda yapılan bu işler, bu proje yürürlüğe girmeden önce ülkenin kırsal kesim ihtiyaçlarının ne kadar büyük bir boyutta olduğunu göstermesi ve bu projenin ne denli bir ihtiyaç olduğunu ve de uygulamasının ne kadar yerinde olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Tablo- 7: Adaklı İlçesi Köy Yolları Köydes 2006 Yılı

PROJE		NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY/ÜNİTE)				
Köy Yolu					371.700,00
Köy Yolu					205.320,00
Köy Yolu	Adaklı-Sancak grup yolu	Yol Standardının geliştirilmesi	1. Kat Asfalt	20 Km	282.020,00
Köy Yolu	1. Grup (Kantar,Elmadüzü,Ayrınlı ve Kırkpınar köy Yolları)	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	8 Km	102.848,00
Köy Yolu	2 Grup (Karakoç,Erler,Ayvadüzü ve Çamlıca Köy yolları)	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	18 Km	172.911,00
Köy Yolu	Çatma köyü ve Karakolu köy yolu	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2 Km	24.515,00
Köy Yolu	Yeldeğirmeni köyü-Bağlarpınarı bağlantı yolu	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	5 Km	81.645,00
Köy Yolu	Mercan köyü Çomak Mezrası köy yolu	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	5 Km	60.911,00
Köy Yolu	Aktaş köyü	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	3 Km	28.121,00
			TOPLAM	97 Km	1.329.991,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo 7’de görüldüğü gibi Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006 yılında yetmiş yedi (77) Km stabilize kaplama ve altı (6) Km birinci kat asfalt yapmak üzere toplam seksen üç (83) Km yol yapmıştır. Toplam harcanan miktar 1.329.991,00 TL olup yılı içerisindeki toplam harcamalara oranı % 51’dir. Köydes projesinin başlangıç döneminde birliğin yol yapımına ağırlık verdiği rahatça söylenebilir. Ayrıca, yolların stabilize kaplama yapılması, bu yolların proje başlamadan önce tesviye veya ham yol olduğunun kanıtıdır.

Tablo- 8: Adaklı İlçesi Köy Yolları Köydes 2007 Yılı

PROJE		NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY/ÜNİTE)				
Köy Yolu	Adaklı-Çatmaoluk köyü ile Arzu ve Çem mezraları	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	15 Km	318.857,00
Köy Yolu	Adaklı-Ayvadüzü köyü Haraba Mezrası Duvaklı Mahallesi	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	4 Km	41.043,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Karakoç-Doluçay bağlantısı	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	7 Km	106.051,00
Köy Yolu	Adaklı-Elmadüzü köyü	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	5 Km	76.551,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Doğankaya-Çatma bağlantısı	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	7 Km	81.833,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Topağaçlar-Kamışgölü - Gökçeli -Çanakçı Bağlantısı	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	9 Km	118.407,00
Köy Yolu	Adaklı-Boyalı	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	3 Km	32.151,00
Köy Yolu	Adaklı-Hasbağlar Köyü Yakınca Mez	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	3 Km	43.660,00
Köy Yolu	Adaklı-Gökçeli köyü Çanakçı Mez.	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	2 Km	41.536,00
			TOPLAM	55 Km	860.089,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2007 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-8’de görüldüğü gibi Köylere Hizmet Götürme Birliği dokuz (9) köy ve bağısına elli beş (55) Km’lik stabilize yol kaplaması yapmıştır. Yola harcanan toplam para 860.089,00 TL olup yılı içerisindeki toplam giderlere oranı % 29’dur. Tabloda yol standartlarının

geliştirilmesi konusunda tamamen stablize kaplama yapıldığı görülmektedir. 2007 yılında yol yapımı konusunda tamamen stablize kaplama yapılması (asfaltlamanın yapılamaması) ilçenin yol ağının ne kadar zayıf olduğunu göstermesi açısından anlamlıdır.

Tablo -9: Adaklı İlçesi Köy Yolları Köydes 2008 Yılı

PROJE		NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY/ÜNİTE)				
Köy Yolu	Adaklı-Doğankaya	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	3,1 Km	29.146,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Kozlu-Erbaşlar-Uzunlar Mah. Bağlantısı	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	5,1 Km	71.783,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Yeldeğirmeni-Osmanuşağı Bağlantısı	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	1,5 Km	26.118,00
Köy Yolu	Adaklı İlçesi Ayvadüzü grup yolu Yoncalık ve Uzunpazar Mez. Bağlantısı	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	7,4 Km	74.600,00
Köy Yolu	Adaklı-Karaçubuk	Yol Standardının geliştirilmesi	1. Kat Asfalt	3,3 Km	70.000,00
Köy Yolu	Adaklı-Kamışgözü köyü içi Gökçeli-Tülezer Mah. Çanakçı-Dinçerler Mah.	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	3,1 Km	42.775,00
Köy Yolu	Adaklı-Çatma köyü	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	2,3 Km	24.925,00
Köy Yolu	Adaklı-Gökçeli-Kirzan Mah.	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	1,1 Km	18.816,00
Köy Yolu	Adaklı-Kuşçimeni köyü	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	4,5 Km	60.180,00
Köy Yolu	Adaklı-Ayvadüzü Haraba Mez. Ve Doluçay köyü	Yol Standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	2,4 Km	24.697,00
			TOPLAM	33,80 Km	443.040,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2008 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-9’da görüldüğü gibi 3,3 Km’si birinci kat asfalt, 30,5 Km’si stabilize kaplama olmak üzere toplam 33,80 Km yol yapılmıştır. Yola harcanan toplam 443.040,00 TL olup yılı içerisindeki toplam giderlere oranı % 42’dir. Stabilize kaplama konusundaki faaliyet yoğunluğu devam etmektedir.

Tablo -10: Adaklı İlçesi Köy Yolları Köydes 2009 Yılı

PROJE		NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY/ÜNİTE)				
Köy Yolu	Adaklı-Ayvadüzü Grup Yolu	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize kaplama	11 Km	199.998,00
Köy Yolu	Adaklı-Ayvadüzü, Mergan, Mez Hacı Deren Mah.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	1,5 Km	19.500,00
Köy Yolu	Adaklı-Elmadüzü köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	4 Km	44.998,00
Köy Yolu	Adaklı-Kırkpınar köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	1 Km	10.500,00
Köy Yolu	Adaklı-Sütlüce köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize kaplama	8 Km	94.990,00
Köy Yolu	Adaklı-Karaçubuk	Yol standardının geliştirilmesi	1. Kat asfalt	7 Km	155.638,00
			TOPLAM	32,5 Km	525.624,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2009 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-10’da görüldüğü gibi altı (6) köy ve bağlılarına 2009 yılında Köydes projesi kapsamında Köylere Hizmet Götürme Birliğince dört (4) Km’si birinci kat asfalt yirmi beş buçuk (25,5) Km’si stabilize kaplama olmak üzere toplamda yirmi dokuz buçuk (29,5) Km yol yapılmıştır. Bahsedilen yollara 525.624,00 TL harcama yapılmış olup harcamaların yılı bütçe giderlerine oranı % 36’dır. Tesviye ve/veya ham yolların stabilize yollara çevrilmesi, kırsal kesimde yaşayan insanların yol sorununun çözümünde Köydes projesinin oynadığı rolü ortaya koyması açısından çok anlamlıdır.

Tablo -11: Adaklı İlçesi Köy Yolları Köydes 2010 Yılı

PROJE		NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN
ADI	YERİ (KÖY/ÜNİTE)				
Köy Yolu	Adaklı-Çatmaoluk Köyü	Yol Standardının Geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	5,5 Km	122.720,00
Köy Yolu	Adaklı-Mercan köyü Çomak Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	6,30 Km	124.554,00
Köy Yolu	Adaklı-Kaynakdüzü köyü Karakoç Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,50 Km	39.884,00
Köy Yolu	Adaklı-Kaynakdüzü köyü Sıralısöğütler Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	5,50 Km	99.301,00
Köy Yolu	Köy ve bağlılarının bozulan yollarının onarımı için araç kiralama	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	10,60 Km	228.920,00
Köy Yolu	Adaklı-Çatmaoluk köyü Çiçekli Mezrası	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	3,3 Km	84.960,00
Köy Yolu	Adaklı-Doğankaya köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,5 Km	44.840,00
Köy Yolu	Adaklı-Aysaklı Köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	10,2 Km	126.088,00
Köy Yolu	Adaklı-Kamışgözü Köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,1 Km	29.967,00
Köy Yolu	Adaklı-Topağaçlar Köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	0,80 Km	12.114,00
Köy Yolu	Adaklı- Hasbağlar Köyü ve Yakınca Mez	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,2 Km	31.816,00
Köy Yolu	Adaklı-Kozlu Köyü Gözütok Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	1 Km	11.486,00
Köy Yolu	Adaklı-Kaynakdüzü Köyü Doğanca Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	0,90 Km	12.451,00
Köy Yolu	Adaklı-Sarıdibek Köyü Sünnet Mez.	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,80 Km	47.199,00
Köy Yolu	Adaklı-Çeribaş Mahallesi	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	0,7 Km	8.114,00

Köy Yolu	Adaklı-Çamlıca köyü	Yol standardının geliştirilmesi	Stabilize Kaplama	2,5 Km	42.178,00
			TOPLAM	59,4	1.066.592,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2010 Yılına Ait Faaliyet Raporu

Tablo-11’de görüldüğü gibi on altı (16) köy ve bağlılarına 59,4 Km stabilize yol yapılmış ve bu yollara harcanan miktar ise 1.066.592,00 TL’dir. Bu miktarın yılı içerisindeki toplam bütçe giderlerine oranı % 35’tir. Yol standartlarının geliştirilmesi konusunda çok ciddi harcamalar yapıldığı tabloda görülmektedir. Ancak dikkat edilirse 1. kat asfalt ve 2. kat asfalt atılması ya da yol genişletme çalışmalarının pek de yapılmadığı görülmektedir. Bunun nedeni, gelen ödenekler çerçevesinde, yolların ham yol ya da tesviye yoldan stabilize yola çevrilmesi faaliyetlerinin tamamlanamamasıdır. Stabilize yol yapım süreci tamamlanamadan asfalt yapılması zor görünmektedir. Bunun nedeni, hem yol stabilize hale getirilmeden asfaltın dökülememesi hem de kimi köy ve bağlılarının ham veya tesviye yollardan kurtarmadan diğer köy ve bağlılarının yollarına asfalt dökmenin sakıncalıdır.

Tablo -12: Köy Sanat Yapıları İle İlgili Faaliyetler

ADAKLI İLÇESİ KÖYDES 2006-2007-2008-2009-2010 SANAT YAPILARI İLE İLGİLİ YATIRIMLAR						
PROJE			NİTELİĞİ	KONUSU	MİKTARI	HARCANAN MİKTAR
YILLAR	ADI	YERİ				
2006	Köprü	Ayvadüzü köyü Mergan Mezrası	Yeni Tesis Yapımı	Yeni Tesis Yapımı	1 tane	48.362,00
TOPLAM						48.362,00
2007	Menfez Menfez Köprü İhata duvarı	Doluçay Köyü Ayavadüzü Köyü Kozlu- Gözütok Mez. Kamışgözü	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	6 Tane 3 Tane 1 Tane 1 Tane	113.016,00 50.740,00 194.700,00 24.779,00
TOPLAM						383.235,00
2008	İhata Duvarı Köprü	Kamışgözü köyü Kaynakdüzü- Sıralısöğütler Mez.	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	1 tane 1 tane	14.000,00 116.482,00
TOPLAM						130.482,00

2009	Menfez	Sarıdibek köyü	Yeni Tesis Yapımı	Yeni Tesis Yapımı	2 tane	30.000,00
TOPLAM						30.000,00
2010	Köprü Tahkimat Duvarı	Kamışgözü Köyü Sütlüce Köyü	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	Yeni Tesis Yapımı Yeni Tesis Yapımı	1 tane (3 gözlü) 220 Metre	217.024,00 118.000,00
TOPLAM						335.024,00
GENEL TOPLAM						927.103,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006-2010 Dönemine Ait Faaliyet Raporları

Tablo-12’de görüldüğü gibi 2006-2010 döneminde köprü, menfez, ihata duvarı ve tahkimat duvarı gibi sanat yapıları Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği tarafından yapılmıştır. 2006 yılında 48.362,00 TL, 2007 yılında 383.235,00 TL, 2008 yılında 130.482,00 TL, 2009 yılında 30.000,00 TL ve 2010 yılında 335.000,00 TL harcama yapılarak toplamda 927.103,00 TL harcama yapılmıştır. Sanat yapıları, yolların ya da diğer fiziki yapıların tamamlayıcı unsurlar olup yapılan yatırımların ömrünü uzatma ve daha iyi bir duruma getirme konusunda önemli fonksiyonlara sahiptirler. 2006-2010 döneminde sanat yapıları için yapılan toplam harcama aynı dönemdeki toplam bütçe giderlerine oranı ise % 0,83’tür.

Tablo -13: Çeşitli Kurumlardan Gönderine Ödenekler İle Yapılan Faaliyetler

YILLAR	ÖDENEK GÖNDEREN KURUM	PROJENİN ADI	PROJENİN YERİ	PROJENİN KONUSU	MİKTARI	GÖNDERİLEN ÖDENEK	HARCANAN MİKTAR
2006
2007
2008
2009	İl Sağlık Müdürlüğü	Elmaağaç Sağlık Ocağı Onarım	Adaklı-Elmaağaç köyü	Sağlık Ocağı Onarım	1 Adet	17.700,00	17.700,00
	İl Sağlık Müdürlüğü	Güngörsün Sağlık Ocağı Onarım.	Adaklı-Güngörsün Mah.	Sağlık Ocağı Onarım	1 Adet	17.700,00	17.700,00
	İller Bankası	Çatmaoluk Köy Konağı	Adaklı-Çatmaoluk Köyü	Köy Konağı Yapım	1 Adet	38.940,00	38.940,00
	İl Özel İdaresi	Yeldeğirmeni Kanalizasyon	Adaklı-Yel değirmeni köyü	Kanalizasyon Yapım	250 Kişilik	141.600,00	141.600,00
	İl Özel İdaresi	Boyalı Köyü Kilit Parke Taşı	Adaklı Boyalı Köyü	Kilit Parke Taşı Döşeme	3000 M2	72.342,00	72.342,00
	İl Özel İdaresi	Karaçubuk Köprü Tahk. Duv.	Adaklı-Karaçubuk Köyü	Köprü Tahkimat Duvarı	120 M2 duvar	79.998,00	79.998,00
TOPLAM						368.280,00	368.280,00
2010	İl Milli Eğt.Müdürlüğü	Adaklı-YİBO Okul Onarım İşi	Adaklı Merkez	Adaklı YİBO Onarım	1 Adet	131.346,00	131.346,00
	İl. Milli .Eğt.Müdürlüğü	Doğankaya okul ve Loj. On. İşi	Doğankaya Köyü	Okul ve Lojman Onarım	1 Adet	36.580,00	36.580,00
	İl Milli Eğt.Müdürlüğü	Adaklı Anaokulu yapım İşi	Adaklı Merkez	Anaokulu Yapımı	1 Adet	381.140,00	381.140,00
	İl Özel İdare Müdürlüğü	Aysaklı köyü içme suyu	Aysaklı Köyü	İçme suyu	1 Adet	86.730,00	86.730,00
	İl Sağlık Müdürlüğü	Adaklı Merkez Sağ. Ocağı On. İşi	Adaklı Merkez	Sağlık Ocağı ve Loj. On.	1 Adet	68.980,00	68.980,00
	İl Sağlık Müdürlüğü	Çatma sağlık Evi ve Loj. On. İşi	Çatma Köyü	Sağlık Evi ve Loj. On.	1 Adet	37.029,00	37.029,00
TOPLAM						741.805,00	741.805,00
GENEL TOPLAM						1.110.085,00	1.110,085,00

Kaynak: Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği 2006-2010 Dönemine Ait Faaliyet Raporları

Tablo-13'te görüldüğü gibi çeşitli kurumlardan gönderilen ödenekler tablosu incelendiğinde 2009 yılında 368.280 TL ve 2010 yılında 741.805 TL'lik ödeneklerin tamamının kullanıldığı görülmektedir. Son iki yıl içerisinde çeşitli kurumlardan gönderilen ödeneklerin arttığı anlaşılmakta olup bu artışın devam edeceği değerlendirilmektedir. Özellikle, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin faaliyet alanlarını önemli ölçüde işgal eden ve kırsal kalkınma konusuyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi bulunan yatırımların merkezi idare kuruluşları veya il özel idarelerince doğrudan yapılmayıp Köylere Hizmet Götürme Birliklerine yaptırılmaya başlanmasının altındaki temel neden birlik mevzuatının öngördüğü ihale yöntemlerinin basit olmasından ve yapılan harcamaların Sayıştay denetimine tabi olmamasından kaynaklanmaktadır. Bilindiği gibi Birliklerin yaptıkları ihaleler 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi değildir.

Tablo biraz daha irdelendiğinde sağlık ocağı bakım onarımı, köy konağı yapımı, kanalizasyon yapımı, köylere kilitli parke döşemesi, yatılı ilköğretim bölge okullarının onarımı, lojman onarımı, anaokulu yapımının yapıldığı görülmektedir. Bu da Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin faaliyet alanlarının giderek genişlediği ve mevzuatın sağladığı kolaylıklar ile daha da genişleyeceği fikrini güçlendirmektedir. Yani, artık sadece köy ve bağlılarının yol, su ve küçük çaplı sulama projelerinin değil aynı zamanda eğitim, sağlık, kültürel hizmetler konusunda da önemli görevler yüklendiği ortaya çıkmaktadır.

Sonuç Ve Değerlendirme

Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ekonomik kalkınmayı sağlamak için ciddi anlamda çalışmalar yapmıştır. Özellikle adı geçen dönemde, Sanayi Planları hazırlanmış, Sümerbank, Etibank, İş Bankası gibi bankalar kurularak hem üretim hem de üretimin finansmanı Devlet öncülüğünde veya Devletçe yapılmaya çalışılmıştır. İzmir İktisat Kongresinde alınan kararlar gereği, iç kaynak kullanımına yönelik bir iktisat politikası izleyen Türkiye 1929 Ekonomik Krizinde çok büyük yaralar almadan çıkmıştır. Zamanla ülkede belli bir sermaye birikimi ve girişimci sınıf oluşunca, Devlet iktisadi faaliyetlerden çekilmek için gayret harcadıysa da bu alanda çekilmesi uzun zaman aldı ve bu sürecin devam ettiğine tanıklık etmekteyiz. 1960'lı yıllarda Planlı Kalkınma Dönemi başladı ve kalkınma planları kamu sektörü için bağlayıcı, özel sektör için ise teşvik edici nitelik kazandı. İmparatorluktan çıkan bir halkın ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağlamak sadece merkezi anlamda Devletin üstlendiği ekonomik fonksiyonlar ya da teşviklerle olmasının mümkün olamayacağı geç de olsa 1980'li yıllarda kendisini daha iyi hissettirmeye başlamıştır.

Kırsal alandaki kalkınma hızı ve bu alanın ekonomik üretim sürecine katkılarının ne olduğu, ne kadar olduğu, yaratılan katma değer, merkezi yönetim anlayışının yoğun olduğu bir Devlet idaresinin toplum kalkınmasında ve kırsal alan kalkınmasının sağlanmasında ne kadar yeterli olabileceği tartışmaları 80'li yılların başına damgasını vurmuştur. 1970'li yıllardaki siyasi, ekonomik ve idari kargaşalar da bu sorgulamaların yapılmasının temel sebeplerindendir. Türkiye'nin, Cumhuriyet döneminden bugüne kadar siyasi ve ekonomik geçmişi, temel anlamda batı siyasi ve ekonomik yapısına entegre olma ve o düzeyi yakalama amacı taşıdığı rahatça söylenebilir. Ekonomik ve siyasi alanda batılı anlamdaki düzeyi yakalamada çok önemli mesafeler alınmasına rağmen istenen düzeye gelinemediği tartışma götürmemektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana bürokratik anlamda katı bir merkezîyetçi yapının devam ettiği görülmektedir. Merkezîyetçi yapının bazı olumlu yönlerinin olmasına rağmen, bunlardan sadece hizmetlerin tek elden yürütülmesi konusunda olumlu gelişmeler olmuştur. Bunun dışında, büyük ölçekli yatırımlar konusunda alınan yanlış siyasi kararlar neticesinde ekonomik verimliliğin ya da ölçek ekonomilerinin oluşması sağlanamamıştır. Bu, ekonomik anlamda kaynak

israfına sebep olmuş ülkenin iç ve dış borç stokunun artmasında önemli rol oynamıştır. Merkeziyetçi bir yapının ülkenin birliği, bütünlüğü ve üniter yapısının korunmasında faydalı olacağı literatürde yer almış olmasına rağmen Türkiye, merkeziyetçi yapısının bu olumlu etkisinden faydalanamamıştır. Aksine izlenen siyasi, iktisadi ve sosyal politikalar neticesinde ülkenin birliğine, bütünlüğüne ve üniter yapısına saldırılar artmıştır. Yine aynı şekilde güçlü merkezi bir yapıda, kaynak kullanımı da merkezi siyasi yapı ve bürokrasisi tarafından yapıldığından, normal şartlar altında ülkenin tamamında kamu hizmetlerinin yeknesak bir biçimde gitmesi gerekirken Türkiye’de bu da olmamıştır. Ekonomik ve kamusal altyapı stoku anlamında bölgelerarası gelişmişlik, kırsal alan ve şehir arasındaki ekonomik ve sosyal gelişmişlik farkı da artarak devam etmiştir.

İster bölgelerarası gelişmişlik farkı olsun ister kırsal kesim ile kentler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkları olsun bütün dünyada olduğu gibi Türkiye için de istenmeyen bir durum olduğundan bürokrasi, siyaset ve toplum için önemli bir meşguliyet alanı olmuştur. Bölgelerarası gelişmişlik farkları etnik ve siyasi meselelerin fitilini ateşlemiş, yine bu fark ve kent-kır gelişmişlik dengesizliği göç, şehirleşme ve işsizlik gibi sosyal ve ekonomik sorunlarla ülkeyi karşı karşıya bırakmıştır. Özellikle 1980’li yıllarda iç ticaret hadlerinin tarım aleyhine bozulmasının hız kazanmasıyla, ülke ekonomisinin ana kalemi olan bu sektörün kan kaybını hızlandırmış ve az yukarıda bahsedilen meseleleri besleyen bir olgu haline gelmiştir. Bütün bu siyasal ve ekonomik çıkmazlarla boğuşan Türkiye, diğer yandan Avrupa Birliğinin bir parçası olmaya çalışmaktaydı. Avrupa Birliği hem siyasal hem de ekonomik boyutlu bir kurum olduğundan, bu kurumun bir parçası olmak için siyasi ve ekonomik yapısının uygun bir hale getirilmesi gerekmedi. Siyasi boyut konumuz olmadığından üzerinde durulmayacaktır. Göç, işsizlik ve şehirleşme problemlerinin çözülmesi ve milli gelirin %8’ini toplam istihdamın %20’sini karşılayan tarım kesimi ile işsizlik eden kırsal kesimin kalkındırılması ülkenin ekonomik ve siyasi geleceği için önem arz etmektedir. Cumhuriyet döneminde uygulanan kooperatifçilik ve Planlı Kalkınma Döneminde uygulanan köy-kent, merkez köy gibi kimi kalkınma modelleri başarılı olamamışlardır. Kırsal kesimi bir bütün olarak algılayıp optimal ölçekte kalkınmanın yolları aranmaya başlanmış ve

bunun ancak yerel yönetimlerin güçlendirilmesiyle sağlanabileceği görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bunun için İl Özel İdareleri, Belediye İdareleri, Köyler, Mahalli İdare Birlikleri kanalıyla kırsal kalkınmanın sağlanması için yasal ve idari düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de, Cumhuriyet öncesi dönemde de mevcut olan İl İdaresi Örgütü içerisinde İl Özel İdareleri, 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu ile köyler, 1930 tarihli Belediye Kanunu ile belediyeler kurumsal ve yasal kimliklerine kavuşmuşlardır. Ancak tarihsel süreç içerisinde, gerek imparatorluk gelenekleri gerekse cumhuriyetin katı merkezîyetçi yapılanması bu yerel yönetim birimlerinin idari ve mali anlamda gelişmelerine engel olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarında, mali anlamda bu kurumların gelişmesinin önündeki engel, ülkenin para ekonomisine geçememesinin ya da geçiş sürecinin devam etmesinden dolayı sermaye yetersizliğinin rolü olsa da ilerleyen dönemlerde ekonomik sistemin kapitalleşmesine rağmen siyasal ya da klişe saiklerle bu kurumlara mali anlamda bir otonomi ve yeterlilik sağlanamamıştır. Bunda merkezi idarenin güç ve yetkilerini kaybetmek istememesinin yanı sıra, kaynak ediniminde ve kullanımında bu kurumların pervasızca davranacağı ve güçlenerek merkezi otoritenin sınırlarını daraltacağı kaygısı da etkili olmuştur. Ülkede çeşitli dönemlerde meydana gelen toplumsal olayların ve yerel yönetimlerin kurumsal ve idari kapasitelerinin yetersizliği bu sınırlamaların altyapısını oluşturmuştur. Kırsal kalkınmanın sağlanmasında ünite olarak ilçelerin seçilmesi ve hizmetlerin ilçe merkezli yapılması görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır. Buna paralel olarak özellikle 2000’li yılların başından itibaren yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda çeşitli yasalar çıkarılmış İl Özel İdarelerinin ve Belediyelerin üzerindeki merkezi idarenin vesayet yetkileri kısıtlanmış ancak mali durumlarının geliştirilmesi konusunda yeterli adımlar atılamamıştır. 2005 yılında köylerin altyapı ihtiyacını karşılamak için oluşturulacak Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin yasal dayanağı olan 5355 Sayılı Kanun çıkarılmıştır.

Türkiye’de Mahalli İdare Birlikleri kurma çalışmaları, Cumhuriyet döneminde yeşermeye başlamış olsa bile Anayasal ve yasal dayanağa kavuşmaları 1960 Anayasası ve sonrası düzenlemeler ile mümkün olmuştur. Mahalli İdare Birlikleri

zamanla mahalli ihtiyaçların giderilmesi konusunda ihtiyaç gideren ve sorun çözen kurumlar olduğu anlaşılmaya başlanınca, merkezi idare kuruluşları tarafından desteklenmeye ve teşvik edilmeye başlandı. Kurulan birlikler, genel olarak İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kendi aralarında veya birbirleriyle kurdukları birlikler şeklinde tezahür etmiş ve fonksiyonel olmuştur. Ancak, köyler arasında birlik kurulması 1990'lı yıllarda ağırlık kazanmış ve 2000'li yıllardan itibaren yapılan yasal ve idari altyapı çalışmalarıyla fonksiyonel bir yapıya kavuşmuştur. Bu anlamda 2005 yılında çıkarılan 5355 Sayılı Kanun önemli yenilikler getirmiştir. Bu kanun vasıtasıyla kırsal kalkınma sağlanmak istenmiştir.

Kalkınma kavramının, geniş kapsamlı bir kavram olduğu öncelikle vurgulanmalıdır. Kalkınma, bir ekonomide üretim ve kişi başına gelirin arttırılması yanında, sosyo - kültürel yapının da değiştirilmesi ve yenileştirilmesini de içerir. Yine aynı şekilde, kalkınma, verim artışıdır, alışkanlıklarda, davranışlarda, inançlarda değişmedir, eğitim anlayışında değişmedir. Kalkınma kavramının, kimi zaman ekonomik yönlü tanımlamaları kimi zaman da sosyal yönlü tanımları ağırlık kazansa da hem sosyal, hem ekonomik ve hatta siyasi boyutu da olan bir kavramdır. Birleşmiş Milletler tarafından kırsal kalkınma için yapılan 'Küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir' şeklindeki tanımının genel olmasına rağmen tamamen kuşatıcı olmadığını vurgulamadan geçemeyeceğiz. Kırsal kalkınma; kırsal alanda sürdürülebilir doğal kaynak kullanımını esas alarak, bir taraftan kırsal kesimin gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi yoluyla gelişmişlik farklarının azaltılması amacına yönelik, diğer taraftan çevresel ve kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini gözeterek, yerelde farklılaşan sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri, ihtiyaçları, potansiyelleri ve dinamikleri dikkate alarak çok sektörlü yaklaşımla planlanan faaliyetler bütünü olarak kabul edildiği sürece anlam kazanacaktır. Yukarıdaki yaklaşımlardan kırsal kalkınmanın kurumsal, sosyal, ekonomik ve siyasal boyutları olduğu anlaşılmakta ve bu boyutlarda olumluya doğru gidişatin kalkınma ve özelde kırsal kalkınmaya hizmet edeceği açıkça

anlaşmaktadır. Çalışmamızda, yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin bahsedilen boyutlarda olumlu gelişmelere sebep olup kırsal kalkınmaya katkı sağlayıp sağlamadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin temel faaliyet alanlarının daha net anlaşılması için çalışmamızda örnek olay incelemesi yapılarak konu somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Örnek olayda, Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliğinin, belli bir zaman diliminde yaptıkları faaliyetler irdelenmiştir. Bu faaliyetler ağırlıklı olarak yol, içme suyu, kanalizasyon gibi altyapı yatırımlarında yoğunlaşsa da çeşitli merkezi idare kurumlarından birliğe aktarılan ödeneklerle anaokulu, sağlık ocağı, sağlık evi, lojman, okul, halı saha yapım, bakım ve onarımları gibi sosyal, kültürel ve eğitime yönelik yatırımlar da yapılmıştır. Yapılan faaliyetlerin mahiyetine bakıldığı zaman görülmektedir ki kırsal alandaki toplumun altyapı konusu ve sosyal alanda mevcut durumdan daha ileri bir noktaya taşınmak istendiği görülmektedir. Bu istem, temel anlamda kırsal alan ile şehir arasındaki sosyal, ekonomik ve altyapı farklarını ortadan kaldırmaktır. Kalkınma kavramının, özelde kırsal kalkınmanın anlam, tanım ve amaçları irdelendiğinde kişi başına gelirin arttırılması, sosyo-kültürel yapının olumlu yönde değiştirilmesi, ekonomideki verim artışı, zihniyet değişimi, hedef topluluğun üretken kapasitesinin arttırılarak ekonomik sistemle entegrasyonunun sağlanması olduğuna göre Türkiye'deki birliklerin faaliyetleri, bahsedilen amaçlara doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlıyorsa kırsal kalkınmaya da katkı sağlıyor demektir. Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından yapılan çalışmalardan yol, içme suyu ve kanalizasyon gibi altyapı yatırımları medeni toplulukların ve toplumların alması gereken, sahip olması gereken en temel hizmetlerdir. Bu hizmetleri alamayan bir topluluğun medeni olmasından bahsedilemez. Yola sahip bir kırsal yerleşkenin, ticari veya ekonomik hareket kabiliyeti yükselerek piyasa ile bütünleşme süreci kolaylaşacaktır. Yolu olmayan bir köy ya da kır nüfusu, ürettiği fazlayı piyasaya sunamayacak ve sadece tüketimlik üretim yapacaktır. Aslında bir benzetme yapılacak olursa, dış dünyaya kapalı bir ekonomik sistem ile açık bir ekonomik sistem arasındaki farklara benzer bir yapı söz konusu olacaktır. Nasıl ki açık bir ekonomi talep fazlasını dış piyasalara satarak gelir elde edip üretici rantı sağlıyorsa ve daha düşük maliyetli ürünleri alıp bir tüketici

rantı oluştuyorsa, yola sahip bir kırsal alanın benzer avantajları sağlayacağı söylenebilir. Ekonomik anlamda bu avantajları sağlayan üretici ve tüketici gurupları psikolojik ve sosyal olarak belli bir refah düzeyine ulaşarak toplumsal barış ve huzura katkı sağlayacaklardır. Yine aynı şekilde kanalizasyon ve sağlıklı içme suyuna sahip olan bir topluluğun daha sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yaşacağı ve şehirle kendisi arasındaki medeni mesafenin azalacağı da bir gerçektir. Bu anlamda bir faydanın, kırsal alan kalkınmasındaki amaçlara müspet katkı sağlayacağı tartışma götürmeyecektir.

Anaokulu, sağlık ocağı, sağlık evi, lojman, okul, halı saha yapım, bakım ve onarımları gibi sosyal, kültürel ve eğitime yönelik fiziki yatırımlar toplumsal kalkınmaya dolayısıyla kırsal kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Okulun yapılması, bakım ve onarımı olumlu fiziki şartlarda eğitim alan öğrenci sayısını arttıracak, eğitimi ve öğretimi kolaylaştıracak, kalifiye insan gücü sayısı artacak ve bunun sonucu olarak ülkenin üretken kapasitesi artacaktır. Bu kapasite ve gelir artışının kırsal kalkınmaya doğrudan ya da dolaylı katkı sağlaması kaçınılmaz olacaktır. Yukarıda zikredilen diğer yatırımlar da kırsal alanda yaşayan insan gücüne sosyolojik, psikolojik ve moral yönden olumlu katkılar sağlayarak zihniyet, alışkanlık ve kültürel değişime yol açarak kırsal kalkınma gereklerine hizmet edecektir. Hükümetlerin, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin idari ve mali kapasitelerini arttırma yönünde gayretlerinin arka planında sadece bu hizmetlerin kırsal alana götürülmesi amacı yoktur, asıl amaç bu hizmetlerin yaratacağı dolaylı ve doğrudan etkilerle kalkınmış bir kırsal alan oluşturulması düşüncesi vardır. Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin yürüttüğü faaliyetlerin kırsal kalkınma sürecine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağladığı tartışma götürmeyecek düzeyde ortaya konmasına rağmen, acaba bu model yeterli midir, kırsal kalkınma süreci sadece devletin altyapı ve sosyal, ekonomik ve kültürel yatırımlarıyla tamamlanabilecek midir, acaba bu yatırımların yarattığı gelir artışı, zihniyet değişimi, ekonomik sirkülasyon yeterli düzeyde midir, yaratılan olumlu katkılar önemli midir, marjinal midir?...

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin yaptığı yatırımların kırsal kalkınma sürecine katkıları inkar edilemez ama bu yatırımların kırsal alanda ülkeyi istenen

hedeflere götürüp götürmediği yapacağımız basit bir gözlem ile tespit edebiliriz. Kırsal alandaki en temel medeni ihtiyaçların Köylere Hizmet Götürme Birlikleri kanalıyla karşılanması tek başına yeterli değildir. Bilindiği gibi kalkınma kavramı ve kırsal kalkınma konuları karmaşık tanımlar içeren kavramlar olduğundan ve birçok amaç ve hedefleri bulunduğundan, sadece altyapı ve diğer bazı sosyal ve kültürel yatırımların hedeflere ulaşma konusunda yetmeyeceği ortadadır. Yine bu aşamada, yapılan yatırımların gelir düzeyini yeterince arttırıp arttırmadığı, zihniyet değişimine ne ölçüde katkı sağladığı, eğitim kalitesini ve ülkenin, özelde kırsal kesimin üretken kapasitesini istenen seviyeye ulaştırıp ulaştırmadığının tartışılması gerekir. Kanaatimizce, devletçe yapılan bu yatırımların sürekli olmadığı, sadece bir defaya mahsus ihtiyaçtan doğan yatırımlar olması, istihdam ve gelir yaratma potansiyelinin düşüklüğü, piyasa kaynaklı talebe dayanmamasından dolayı istenen gelir artışını yaratma potansiyeli düşük olacaktır. Yapılan faaliyet ve çalışmaların hedef kitlede yeterli bir zihniyet değişimi yaratmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Elbette katkıları olacaktır ama bu konudaki değişim, ülkenin sosyo-kültürel yapısıyla doğrudan ilintilidir ve bu değişimi uzun vadeli eğitim politikaları belirleyecektir. Yapılan bu yatırımların ülkenin eğitim sistemine katkısı, bakım onarıma ihtiyacı olan tesislerin onarılarak eğitim ihtiyacına uygun hale getirilmesi olacaktır, bu bir dolaylı katkıdır ama yeterli değildir. Kırsal kesimin üretken kapasitesinin arttırılması da hem eğitim kalitesi ve olanaklarıyla bağlantılı hem de kırsal alanda yaşayanların ekonomik faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve bu faaliyetlerin ekonomik olarak rantabl hale gelmesi için verilecek eğitimlerle mümkün olacaktır.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, kırsal kalkınmanın amaç, hedef ve sonuçları çok geniş, genel ve kapsamlı olduğundan sadece devlet eliyle zerk edilen bir değişkenle, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri tarafından yapılan temel faaliyet alanı olan altyapı yatırım ve harcamalarıyla, ulaşması mümkün değildir. Mutlaka katkıları oluyor ve olmaya devam edecektir ama Türkiye kırsal kalkınma meselesini sadece Köylere Hizmet Götürme Birliklerine havale ederek çözme hatasına düşmemelidir. Öncelikle şunu ifade etmeliyiz ki, Türkiye hala kırdan kente göç veren bir ülkedir ve bunun arka planında kırsal alandaki altyapı eksiklikleri yoktur, arka planda ekonomik olarak kırsal alanda bir üretim ve gelir yaratma

modelinin devreye sokulamaması yatmaktadır. Türkiye, kırsal kalkınma konusunda çıpa olarak üretim ve gelir yaratma konusunu ön plana alırsa, bunu başarabilirse bu model diğer değişkenleri de etkileyerek, uyararak bir çarpan etkisi doğurabilir. Bunun için devlet bugüne kadar gerçek anlamda ne bir toprak reformu yapabilmiştir, ne kooperatifleşme sürecini ve modelini etkin kullanabilmiştir, ne modern tarım yöntemleri ve eğitimi konusunda etkili yöntemler geliştirebilmiştir, ne çiftçisinin rasyonel anlamda üretimini ve ürünün kalitesini destekleyen bir teşvik sistemi uygulayabilmiştir ne de üretilenin stoklanma ve fiyat avantajı sağlanması ve piyasaya ya da ihracata yönlendirmede etkili tedbirler alabilmiştir. Burada zikredilen konular daha da genişletilebilir, ancak bunlar kırsal kesimin gelir ve üretim yaratma süreciyle doğrudan ilgili olduklarından daha fazlasına değinilmemiştir. Kırsal kalkınma sürecinde gelir yaratma modelinin etkinliği vurgulanarak, bunun diğer değişkenleri temelde etkileyeceği tartışma götürmeyecektir. Yani bir değişim yaratılırken, referans olarak alınan değişkenin diğer değişkenleri etkileyebilme kapasitesi ve etkisi en yüksek olanın alınması gerekir. Kırsal alanda gelir artışı ve üretim kabiliyetinin artması doğal olarak o alanda altyapı taleplerini arttıracak ve bu medeni taleplerin devletçe karşılanması için bir baskı oluşacak ve bunlar devletçe karşılanacaktır. Bu altyapı çalışmaları üretimi, üretimde bu altyapı taleplerini besleyerek devam edecektir. Türkiye’de kırsal alanda bir üretim ve gelir modeli oluşturulmadığında, kırsal alanda altyapı harcamaları yapılarak üretim ve gelir dolaylı yoldan desteklenmeye çalışılmaktadır. Bu model gelir yaratma sürecine doğrudan etki etmemekte ve cılız bir dalga yaratmaktadır. Bu nedenle Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kırsal altyapı ihtiyaçlarını gidermesi bir zorunluluktur ama kırsal kalkınma konusunda yetersiz bir girişimdir.

Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin demokratik anlamda önemli fonksiyonlar yüklediği söylenebilir. Birliğin temel karar organı olan birlik meclisi, kaymakam, ilçeden seçilen il genel meclisi üyeleri ve köy muhtarlarından teşekkül etmektedir. Kaymakam dışında diğer üyelerin seçilmiş üyeler olması, kurumda önemli ölçüde demokratik bir yapı sağlamaktadır. Köy halkının seçmiş olduğu muhtarlar ile yine ilçe halkının seçmiş olduğu il genel meclisi üyelerinin birliğin temel karar organı olan birlik meclisinde bulunmaları bunun en önemli göstergesidir.

15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan, Türkiye'nin 21 Kasım 1988'de imzaladığı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının 4'üncü maddesinin 3'üncü bendinde 'Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihan vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonominin gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.' düzenlemesi mevcuttur. Bu itibarla köylerin bir araya gelmesiyle oluşturulan Köylere Hizmet Götürme Birlikleri doğru seçilmiş ve demokratik ilkelere de uygun bir tercih olmuştur. Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin diğer karar organı olan birlik encümeni de kaymakamın başkanlığında, birlik meclisinin kendi üyeleri içinde seçtiği iki il genel meclisi üyesi ile iki muhtardan oluşması Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına uygundur. Demokratik karar organları ve katılımcı bir yapılanma doğrudan ya da dolaylı yünden kırsal kalkınma konusuna katkı sağlayacağı muhakkaktır. Bir yerel yönetim birimi olan Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin karar organlarındaki kompozisyonun dolaylı hızlı ve etkin kararlar alınabilmekte ve hatta Türkiye'nin kimi illerinde İl Özel İdarelerinin iş makineleri gerek altyapı hizmetleri için gerekse karla mücadele için bu birliklerin emrine verilmiş olmasından dolayı hizmetler yerinden ve daha hızlı yürütülebilmektedir. Daha önce Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen köy altyapısı ve karla mücadele ile ilgili hizmetler önce İl Özel İdarelerine, daha sonra İl Özel İdarelerinden ödenek aktarma veya araç tahsisi yapılarak Köylere Hizmet Götürme Birliklerine gördürülmüştür. Artık Köylere Hizmet Götürme Birlikleri de iş makineleri ve araçlar edinerek ya da kiralayarak bu hizmetleri görmektedirler. Bu gibi hizmetlerin Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütüldüğü dönemlerde, hizmetlerin ağır ve hantal işleyişine şahit olunmuş ve bu hizmetler birlikler tarafından yürütülmeye başlandıktan sonra daha hızlı, etkin ve ihtiyaca cevap verebilir hale geldiği görülmüştür. Bu olumlu gelişme kırsal alanda yaşayanlara olumlu bir şekilde yansiyarak kırsal kalkınmaya katkıda bulunmuştur.

Köylere Hizmet Götürme Birlikleri kırsal alanda başarılı sonuçlar aldığı bilinmekle beraber, kırsal alana yönelik temel altyapı için sağlanan finansman imkanı projenin uygulama süresi ile sınırlıdır. Böyle başarılı bir modelin süreklilik kazanması açısından köylere sürekli bir gelir imkanının sağlanması gerekir. Örneğin

genel bütçe gelirlerinden pay verilebilir ve böylece köyler sürekli bir gelire sahip olarak kalkınma ve altyapı ihtiyacını sürekli gidererek önemli aşamalar kaydedebilirler. Kırsal alanın dezavantajlarını telafi edecek bir idari yapılanma kırsal kalkınma çabaları ile yakından alakalı olup, Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin kurumsal ve idari yapılanması kırsal kalkınma çabalarına katkı sağlayacak düzeydedir. Hangi alanda olursa olsun, ister şehir ister kırsal alan olsun, kalkınma zinciri içerisinde devletin ve özel sektörün işbirliğinin olması gerekir. Altyapı, devlet tarafından hazırlanır ve üstyapı da devletin teşviki ile özel sektöre yürütülür. Kırsal alandaki altyapı ihtiyaçlarının kamusal örgüt tarafından karşılanması sonucu özel sektörün alana girişi kolaylaşacak ve kırsal kalkınmanın gerektirdiği kamu ve özel sektör zinciri tamamlanacaktır. Bu zinciri oluşturacak kurumsal ve idari kapasite Köylere Hizmet Götürme Birliklerinde mevcuttur.

Ek- 1: Adaklı İlçesi KHGB' nin Tüzüğü

BİNGÖL İLİ ADAKLI İLÇESİ

KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ

TÜZÜĞÜ

BİRLİĞİN ADI:

MADDE: Birliğin adı “Adaklı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği” dir.

BİRLİĞİN MERKEZİ:

MADDE: Birliğin Merkezi **ADAKLI İlçesidir.**

BİRLİĞİN ÇALIŞMA ALANI VE SÜRESİ:

MADDE: Birliğin Faaliyetleri, Adaklı İlçe Merkez ve köyleri Mülki hudutlarıyla sınırlı olup çalışma süresi sınırsızdır.

BİRLİĞİN KURUCULARI:

MADDE: 1-Akbinek, 2-Bağlarpınarı, 3-Yel değirmeni, 4-Hasbağlar, 5-Kuşçimeni, 6-Gökçeli, 7-Kamışgölü, 8-Topağaçlar, 9-Karaçubuk, 10-Kozlu, 11-Erbaşlar, 12-Doğankaya, 13-Çatma, 14-Ayvadüzü, 15-Çatmaoluk, 16-Altnevler, 17-Aysaklı, 18-Aktaş, 19-Boyalı, 20-Çamlıca, 21-Çevreli, 22-Doluçay, 23-Dolutekne, 24-Elmağaç, 25-Erler, 26-Elmadüzü, 27-Kaynakdüzü, 28-Kırkpınar, 29-Mercan, 30-Sütlüce, 31-Sarıdibek, 32-Kabaçalı köyleri Birliğin kurucu üyeleridir.

BİRLİĞİN AMACI:

MADDE: Adaklı İlçe sınırları içinde ve köylerinde;

Bayındırlık ve İmar,

Sağlık ve Sosyal Yardım,

Çevre Sağlığı ve Korunması,

Eğitim ve Spor,

Tarım, Orman ve Ağaçlandırma,

Ticaret Sanayi ve Ekonomi,

Haberleşme ve Ulaşım,

Altyapı, Enerji, termal su,

Kültür ve turizm,

Hizmetlerinin yapılması, geliştirilmesi ve korunması için gerekli tedbirleri almak, bu alanlarla ilgili her türlü yapı ve tesisleri bizzat yapmak yaptırmak, onarmak, her türlü etüt proje, röleve, restitüsyon ve restorasyon ile bunlarla ilgili araştırma yaptırmak; görev alanına giren konularla ilgili taşınır ve taşınmaz mal satın almak, kiralama yapmak ve köylere hizmet eden Kamu Kurum ve Kuruluşlarına yardım yapmak, ihtiyaç dışı taşınır ve taşınmaz malları satmak, birlik faaliyetleri için gerekli teknik ve idari personel istihdam etmek, İl Özel İdareleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının köye yönelik hizmetlerine ilişkin yapım, bakım ve onarım işlerini aralarında yapacakları anlaşmaya göre gerçekleştirmeye yetkili ve görevlidir.

BİRLİĞİN ORGANLARI:

MADDE: Birliğin organları şunlardır;

Birlik Meclisi

Birlik Encümeni

Birlik Başkanı

BİRLİK MECLİSİNİN KURULUŞU:

MADDE: Birlik Meclisi, Kaymakam başkanlığında üye köylerin muhtarları ve o ilçenin il genel meclis üyelerinin katılımından teşekkül eder

Birlik meclisinin seçilmiş üyelerinin görev süresi, mahalli idare seçimleriyle sona erer.

Meclisin seçimle gelen üyeliklerinin boşalması durumunda yerine yedekleri getirilir.

Muhtarlık, il genel meclisi üyeliğini kaybedenler, birlik meclis üyeliğini de kaybetmiş sayılırlar.

MECLİS BAŞKANLIK DİVANİ:

MADDE: Mahalli idareler genel seçimlerini müteakip meclis Kaymakamın çağrısı üzerine 30 gün içinde Kaymakamın başkanlığında toplanarak, ilk iki yıl için meclis, birinci ve ikinci meclis başkan vekili ile 2 katip üyeyi seçer. Seçilen başkanlık divanı ilk iki yıl için görev yapar. İlk iki yıldan sonra seçilen başkanlık divanı üyeleri ilk mahalli idareler genel seçimine kadar görev yapar. Herhangi bir nedenle başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yeni üye seçilir.

MECLİSİN GÖREV VE YETKİLERİ:

MADDE: Birlik Meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

Yatırım planını ve çalışma programın görüşmek ve kabul etmek,

Bütçe ve kesin hesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

Borçlanmaya karar vermek,

Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına karar vermek,

Birlik tarafından yürütülecek hizmetler için uygulanacak ücret tarifesini belirlemek,

Şartlı bağışları kabul etmek,

Dava konusu olan ve miktarı iki bin Yeni Türk Lirasından on bin Yeni Türk Lirasına kadar birlik alacaklarının sulhen halline karar vermek,

Birlik yatırımlarının yap -işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına karar vermek,

Birlik başkanlık divanını, birlik encümen üyelerini ve meclis ihtisas komisyonu üyelerini seçmek,

Birlik teşkilatına ait birimlerin kurulmasına karar vermek,

Birlik tüzüğünde öngörülmesi halinde tüzük değişikliğini kabul etmek,

Birlik tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek,

Birlik başkanıyla birlik encümeni arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak,

Birliğe üye mahalli idarelerin bir sonraki yıl bütçesine koyacakları katılma payı oranının gerektiğinde artırılmasına karar vermek,

Şarta bağlı yardımların amacına uygun bir şekilde kullanılmasını izlemek ve bu hususta gerekli kararları almak,

Kuruluş amacında belirtilen görevlerle ilgili olarak Kamu kurum ve kuruluşları ile yapılacak işbirliği konusunda karar almak.

Meclis Toplantı ve Karar Nisabı:

MADDE: Birlik Meclisi her yıl mayıs ve eylül aylarında olağan olarak birlik merkezinde toplanır. Meclis, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alır. Karar yeter sayısı meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Meclis başkan ve meclis üyelerinin üçte birinin veya üye mahalli idare meclislerinin talebi üzerine olağanüstü olarak toplantıya çağırılabilir. Gerekli nisap sağlanamazsa başkan tarafından toplantı üç gün sonraya ertelenir. İkinci toplantı üye sayısının dörtte birinden az olmayan üye ile açılır ve kararlar katılanların salt çoğunluğuyla alınır. Ancak bu nisap meclis üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Olağanüstü toplantılarda çağırılı gerektiren konuların dışında bir iş görüşülemez.

Birlik Meclisinin Kararlarının Kesinleşmesi:

MADDE: Birlik meclisince alınan kararlar birlik başkanına gönderilir. Birik başkanı hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını geri gönderir. Meclis, kararında ısrar ederse veya 5 gün içerisinde başkan kararı mülki idare amirine gönderir yada bu süre zarfında her hangi bir işlem yapmazsa kararlar kesinleşir. Tüzük değişikliğine ilişkin kararlar Bingöl Valiliğinin onayıyla kesinleşir ve yürürlüğe girer.

BİRLİK MECLİSİ KARARLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ

MADDE: Kesinleşen meclis kararları İlçe Kaymakamına gönderilmekle yürürlüğe girer.

İHTİSAS KOMİSYONLARI

MADDE: Birlik Meclisi her dönem başı toplantısında plan ve bütçe komisyonunu kurar ve sayısı beşi geçmemek üzere komisyon üyelerini seçer. Birlik meclisi, dönem başı toplantısında veya diğer toplantılarında birliğin faaliyet konularında diğer ihtisas komisyonları kurabilir ve sayısı beşi geçmemek üzere bu komisyonlara üye seçebilir.

BİRLİK ENCÜMENİNİN KURULUŞ GÖREV VE YETKİLERİ

Birlik Encümeninin oluşumu:

MADDE: Birlik Encümeni; 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 18'nci maddesinin 2'inci fıkrasındaki esaslar doğrultusunda oluşur.

Birlik encümeni; Kaymakam, meclisin muhtar üyeleri arasından bir yıl için seçeceği iki ve il genel meclisi üyeleri arasından seçeceği iki olmak üzere beş kişiden oluşur. Görev süresi dolan kişiler yeniden seçilebilir. (Encümenin muhtar kontenjanından gelen üyelerini ve il genel meclisi kontenjanından gelen üyelerini meclis üyelerinin tamamı seçecektir. Encümenin muhtar üyelerini sadece muhtar üyeler ve il genel meclis üyelerini sadece il genel meclis üyeleri seçmeyecektir.) Birlik başkanı encümenin de başkanıdır. Başkanın bulunmadığı hallerde bu görev başkanın görevlendirmesi durumunda birlik müdürü veya görevlendireceği encümen üyelerinin birisi tarafından yürütülür.

Encümenin görev ve yetkileri:

MADDE: Birlik encümeninin görev ve yetkileri şunlardır;

Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip birlik meclisine görüş bildirmek,

Kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği kamu yararı kararını almak,

Öngörülmeven giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek,

Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,

Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,

İki bin Yeni Türk Lirasına kadar olan davaların sulhen halline karar vermek,

Taşınmaz mal alımına, satımına, kiralanmasına ve takasına ilişkin meclis kararlarını uygulamak,

Tüzükte belirtilen amaçların, hizmetlerin yürütülmesi için gerekli harcamalarda karar vermek,

Birlik Encümeni toplantı ve karar nisabı:

MADDE: Birlik encümeni, ayda en az bir defa üye tam sayısının salt çoğunluğu ile önceden belirlenen yer,gün ve saatte toplanır ve katılanların çoğunluğu ile karar alır. Eşitlik halinde başkanın olduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır. Başkan, acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümenin gündemi başkan tarafından hazırlanır. Başkan tarafından havale edilmeyen konular görüşülemez. Encümen üyeleri başkanın uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir. Encümene havale edilen konular bir ay içinde görüşülerek karara bağlanır. Birlik encümenin toplantı kararlarıyla ilgili bu tüzükte hüküm bulunmayan durumlarda Belediye Kanununun Belediye Encümenine ilişkin hükümleri uygulanır.

Birlik meclis üyeleri hariç olmak üzere, birlik meclisi ile birlik encümeninin başkan ve üyelerine meclis ve encümen toplantılarına katıldıkları her gün için birlik başkanına (5000), encümen üyelerine (2000), meclis üyelerine (1500) gösterge rakamının Devlet memurları için belirlenen aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı geçmemek üzere, Birlik Meclisi tarafından belirlenecek miktarda huzur hakkı ödenebilir. Ancak huzur hakkı ödenecek gün sayısı bir yıl içinde 24 günü geçemez.

BİRLİK BAŞKANININ GÖREV VE YETKİLERİ:

Birlik Başkanı:

MADDE: Birlik Başkanı ADAKLI İlçesi Kaymakamıdır. Birlik başkanı, birlik idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir.

Birlik Başkanının görev ve yetkileri şunlardır;

Birliği yönetmek ve birliğin hak ve menfaatlerini korumak,

Yatırım planı ve çalışma programı ile bütçeyi ve kesin hesabı hazırlamak, uygulamak, izlemek, değerlendirmek ve bunlarla ilgili olarak hazırlayacağı yıllık faaliyet raporunu meclise sunmak,

Birliği temsil etmek veya vekil tayin etmek,

Birlik meclisine ve birlik encümenine başkanlık etmek,

Birliğin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek,

Birliğin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek,

Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak,

Birlik Meclisi ve birlik encümeni kararlarını uygulamak,

Birlik Meclisi ve birlik encümeninin yetkisi dışında kalan diğer ödenek aktarmalarını yapmak,

Birlik personelini atamak,

Birliği denetlemek,

Şartsız bağışları kabul etmek,

Kanunlarla birliğe verilen ve birlik meclisi veya birlik encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

BİRLİK TEŞKİLATI VE GÖREVLİLERİ

Teşkilat:

MADDE: Birlik teşkilatı; Birlik müdürü, mali işler ve teknik işler biriminden oluşur.

Birlik personeli:

MADDE. Birlik müdürü, birim amirlerini ve diğer personeli birlik başkanı atar. Ancak birlik müdürü ve birim amirlerinin atamaları hakkında meclise bilgi verir. Birlik personelinin kadroları birlik meclisi tarafından ihdas edilir. Birliğin, yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin Vergi Usul Kanununda belirlenen yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın %10'unu aşamaz. Kaymakam birlik hizmetlerini yürütmek üzere diğer

kamu kurum ve kuruluşlarından personel görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilenlere birlik bütçesinden karşılanmak üzere, (5000) gösterge rakamının memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunan tutarda aylık ödeme yapılır. Görevlendirmelerde otuz günden kısa süreler için kıst hesaplama yapılır.

MALİ HÜKÜMLER:

Birliğin gelirleri:

MADDE: Birliğin gelirleri şunlardır;

Birlik üyelerinin, birliğin kuruluş ve faaliyet giderlerine katılma payları,

Birlik Meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler,

Diğer kamu kurum ve kuruluşlarından aktarılabacak ödenekler,

Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler,

Kira ve faiz gelirleri,

Bağışlar,

Köylere hizmet götürme birlikleri için il özel idaresi bütçesinden ayrılacak pay,

Diğer gelirler.

Birliğin giderleri:

MADDE: Birliğin giderleri şunlardır;

Birlik hizmetlerinin yürütülmesi için yapılacak giderler,

Birliğin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluk, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler,

Hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler,

Birliğin hizmet binalarının, tesislerinin, araç ve gereçlerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler,

Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ücretler ile sigorta giderleri,

Dava takip ve icra giderleri,

Avukatlık, danışmanlık ve denetim ücretleri,

Kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderleri,

Temsil, tören ve ağırlama giderleri,

Diğer giderler.

Üyelerin Birliğin Faaliyet Giderlerine Katılım Payı:

MADDE: Üye Mahalli İdareler her yıl bütçelerinin %10'u birlik faaliyet giderlerine katılım payı olarak birliğe öderler.

Birlik Bütçesi:

MADDE: Birlik bütçesi, bir mali yıl ve izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminlerini gösteren ve birlik gelirlerinin toplanmasına, harcanmasına ve hizmetlerinin yapılmasına izin veren Meclis kararına dayanan biri gider bütçesi diğeri gelir bütçesi olmak üzere iki kısımdan oluşan analitik bütçe şeklinde düzenlenir.

Bütçe kararnamesinde; gelir ve gider toplamları, birlik encümenine verilen yetkiler Birlik Üyelerinden toplanacak katılım paylarının taksit süreleri ve tahsil tarihleri, birliğin göreceği hizmetler karşılığı alınacak ücretlere ait tarifeler ile ilgili diğer hususlar maddeler halinde açıklanır. Kararnameye kanun ve diğer mevzuat hükümlerine aykırı madde konulmaz.

Bütçeye ayrıntılı olarak harcama programları ve finansman programları eklenir. Bütçe yılı devlet mali yılı ile aynıdır. Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Birlik başkanı ve harcama yetkilisi olarak yetki verdiği birlik müdürü, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Birlik meclisi, birlik bütçesini eylül ayı olağan toplantısında görüşerek kabul eder. Bütçe Ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyine göre hazırlanır ve mecliste ikinci düzeye kadar görüşülerek kabul edilir.

Birlik bütçesinin kesinleşmesi ve yürürlüğe girmesi:

MADDE: Birlik bütçesi, birlik meclisinin diğer kararları gibi tüzüğün 11 ve 12. maddelerindeki usullere göre kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Üst yönetici:

MADDE: Birliğin üst yöneticisi Birlik Başkanıdır.

Harcama yetkilisi:

MADDE: Birliğin harcama yetkilisi birlik başkanıdır. Başkan bu yetkisini birlik müdürüne devredebilir.

Çalışma programı:

MADDE: Birlik Meclisi bütçeden önce çalışma programını görüşerek kabul eder. Bütçeler, çalışma programına uyumlu olarak hazırlanmak zorundadır.

Birliğin alım, satım, ihale ve hesap işleri:

MADDE: Birlik İhale Kanunlarına, Sayıştay Kanununa ve 5018 sayılı kanuna tabi olmayıp, sadece İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan İhale Yönetmeliğine tabidir.

Birliğin tutacağı defterler:

MADDE: Birlik, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Birlikler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğinde öngörülen defterleri tutar.

Birliğin üyelerinin sorumluluğu:

MADDE: Birlik adına yapılan her türlü sözleşme ve taahhütlerden birlik tüzel kişiliği sorumludur. Birliğin mal varlığıyla sınırlı olan bu sorumluluk hiçbir şekilde üyelerin şahsını ve üye mahalli idarelerin tüzel kişiliğini bağlamaz.

Yönetmelik yapılması:

MADDE: Bu tüzüğün uygulanmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir. Yönetmelikler Birlik Meclisinin diğer kararları gibi tüzüğün 11 ve 12. maddelerindeki usullere göre kesinleşir ve yürürlüğe girer.

Birliğe katılma:

MADDE: Birliğin kuruluşundan sonra birliğe katılmak isteyen mahalli idare birimleri kendi karar organlarında alınacakları katılma kararının, birlik meclisince kabulü ile Bingöl Valisinin onayıyla katılım gerçekleşmiş olur.

Birlikten ayrılma ve çıkarılma:

MADDE: Üye mahalli idareler kendi karar organları kararları ile birlikten ayrılırlar. Üye mahalli idare birimlerinden her hangi birisi bu tüzük ile tespit ve tayin edilen yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde, birlik meclisi kararı ile birlikten çıkarılır. Bu takdirde birlikten ayrılan üyenin birlikteki hak ve alacakları ayrılış tarihinden itibaren bir yıl süre ile bloke edilir ve birlik meclisinin kararına göre işlem yapılır.

Tüzük Değişikliği:

MADDE: Birlik tüzüğü, birlik meclisi üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı Bingöl Valisinin onayı ile gerçekleşir.

Birliğin tasfiyesi:

MADDE: Birlik Meclisi üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun alacağı kararla feshedilebilir. Birliğin tasfiyesinin, mülki idare amirince belirlenen üç kamu görevlisince yürütür. Tasfiye işlemleri en geç 1 yıl içinde sonuçlandırılır. Birliğin borç ve alacakları ile mal varlıkları her hangi bir karar olmaksızın İl Özel İdaresine intikal eder.

Tüzükte yer almayan hükümler:

MADDE: Tüzükte yer almayan hususlarda, hizmetin yürütülmesiyle ilgili 5355 Sayılı Mahalli İdareler Birlikleri Kanunu'nun Köy Birliklerine ilişkin hükümleri öncelikli olmak üzere birlik tüzüğü ile birliğe devredilen hizmetlerle sınırlı olmak kaydıyla Belediye Kanunu hükümleri uygulanır.

Yürütme:

MADDE: Bu tüzük hükümleri birlik başkanı tarafından yürütülür. 03.11.2006

Başkan	Katip Üye	Katip Üye
Fatih ÜRKMEZER	Yılmaz COŞKUNSU	Lütfi AYDİK

Kaymakam

Hasbağlar Köyü Muhtarı

Kozlu Köyü

(İmza)

(İmza)

(İmza)

İş bu Adaklı Köylere Hizmet Götürme Birliği Tüzüğü 5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun 5. maddesi. İçişleri Bakanlığının 2005/32 sayılı genelgesi ve birlik tüzüğünün 11. maddesi hükmü uyarınca tasdik olunur./.../2007

Vehbi AVUÇ

Bingöl Valisi

İmza, Mühür

KAYNAKÇA

- Adaklı İlçesi 2011 Yılı İlçe Köylere Hizmet Götürme Birliği Brifingi, Aralık 2011: s.1-2
- Adaklı Köylere Hizmet Götürme Birliği 2011 yılı Yıllık Faaliyet Raporu, s.5
- Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü. Dünya Yayınları, Ekim 1987: S.151
- ARSLAN, Yılmaz, Köylere Hizmet Götürme Birlikleri, Problemleri ve Çözüm Önerileri, Türk idare Dergisi, Mart 2003: Sayı, 438 s.210
- AVCIOĞLU, Doğan. "Türkiye'nin Düzeyi", Bilgi Y.1989, Ankara S.499
- AYANOĞLU, İpek. "Kırsal Kalkınma ve Türkiye İçin Bir Kırsal Kalkınma Modeli", Ankara, 2008, S.37-39
- AYHAN, Serap. "Yerel Yönetimlerin Toplum Kalkınmasındaki Rolü" Basılmamış, "Doçentlik Tezi", Ankara 1990: S.18 - 19
- BATUR, Erdi. "Köy Birlikleri ve Toplum Kalkınması", "Türk İdare Dergisi", Sayı:345 - 346, Kasım, Aralık 1974: S.4
- CANMAN, Doğan. "Köy Yönetimi ve Sorunları Yerel Yönetimler Sempozyumu bildirileri" Ankara 2002: S.285
- CANPOLAT, Hasan. "Yerel Yönetim Birlikleri", Cumhuriyetten 75. yılına rakamlarla mahalli idarelerinin, Ankara, 1998: s.46 <http://www.migm.gov.tr/Istatistik/icmal.pdf> Erişim Tarihi: 26/10/2011
- ÇAĞLAR, Yücel. "Köy, Köylülük ve Türkiye'de Köy Kalkınması Sorunu", Ankara Der.Y.1986: S.29
- Çankırı Sanayi Ticaret Müdürlüğü. "Çorum - Çankırı Kırsal Kalkınma Projesi", 2001: S.5
- ÇELİK, Zühre, Planlı Kalkınma Döneminde Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları, Makale, s.66-70 <http://www.spo.org.tr> , Erişim Tarihi 01/12/2011.
- ÇEVİKBAŞ, Rıfat. "Çağdaş Yerel Yönetimler" Cilt 10, Sayı 3, S.94, Temmuz 2001

- DEMİRCİOĞLU, Kamil. "Kuruluşu Tasarlanan mahalli İdare Birliklerine İlişkin Meslekler" 2004 S.68
- DOĞAN.R-KAYA.E., "Mahalli İdare Birlikleri", Yeni Türkiye Dergisi, Sayı:4, Ankara, 1995, S.118
- DOĞANAY, Filiz. "Kırsal Kalkınma" DPT. Ankara, 1963, S.35
- DPT. Devlet Planlama Teskilatı, 2006, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, S.21-22,38, <http://www.dpt.gov.tr/duyurular.htm>, Erişim Tarihi: 02/12/2011.
- DPT, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, <http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/strateji/UKKS.pdf>, 2007, s.3, 13-23
- DPT. "Beşinci beş Yıllık Kalkınma Planı" (1985 - 1989) Y. Ankara, S.54, 157, 158, 162-63.
- DPT. "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı", (2001-2005), S.59 – 61, 68-71
- DPT. "Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı", (1996-2000), S.161
- DÜLGEROĞLU, Ercan. "Kalkınma Ekonomisi", Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F.Bursa 1988, S.10
- DÜLGEROĞLU. "Kalkınma Ekonomisi", Uludağ Üniversitesi, İ.İ.B.F.Bursa 1988. S.11
- ERDENTUĞ, Nermin. "Türkiye'de Çağdaşlaşma Eğitim ve Kültür Münasebetleri", Kültür Bakanlığı, Y.Ankara, 1981, S.29
- EREN, Turan. "Kırsal Kalkınmada Bir Model Köylere Hizmet Götürme Birliği Malkara Uygulaması". T.C. Başbakanlık DPT yayınları Ankara 1992, S.4, 66-68
- FİŞEK, Kurthan. "Türkiye'de Mülki İdare Amirliği", Ankara Türk İdareciler Derneği, Bilimsel araştırmalar dizisi.1976, S.212 - 217
- GERAY, Cevat, "Kırsal Kalkınma Yöneltileri, İlçe Yerel yönetimi ve İlçe Köy Birlikleri Önerisi", Ankara,1999, Çağdaş yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, S.14,
- GERAY, Cevat. " Köy Kalkınması ve Genellik", Amme İdaresi Dergisi VII, Aralık, 1969, S.7, 12-13, 20-21

- GERAY. "Planlı Dönemde Köye Yönelik Çalışmalar", TODAİE, Ankara, 1974, S.230, 242
- GERAY. "Türkiye'de Kırsal Yerleşme Düzeni ve Köy Kent Yaklaşımı", A.Ü. SBF Dergisi, C.30 Ankara, 1975,S.55
- GÖNÜL, Mustafa, Yerel Yönetim Birlikleri, TODAİE Yayın No: 159, s.127,138, Ankara, 1977
- GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref. "Türkiye'de Mahalli İdareler", Ankara, 1987, S.82
- GÜL, Kemal Vehbi, 'Köy ve Mahalle İdaresi' Ankara, 1965,s.37,100
- İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etüdler Merkezi (AREM), Kırsal Kalkınma ve Kırsal Alanda Örgütlenme, s.3, 2007
- İstanbul Kalkınma Vakfı (İKV) Avrupa Topluluğu Bölgesel Kalkınma Politikaları, İstanbul 1988, S.9
- KARA, Mustafa ve PALABIYIK , Hamit, "Mahalli İdare Birlikleri Kanunu-Toplum Kalkınması ve Çanakkale Köy Birlikleri", 2005, Türk İdare Dergisi, Yıl: 78, Sayı: 450, s.103-104
- KARA, Mustafa, PALABIYIK, Hamit, "5355 Sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ve Köy Birlikleri-Toplum Kalkınması İlişkisi", Nobel Yayınları, Ankara, 2007, S.25-26
- KARAMAN, İsmail. "Dünyada ve Türkiye'de Kırsal Sanayi", DPT, Ankara, 1993 S.30,34
- KAYA Projesi. "Yerel Yönetimler Araştırma Gurubu Raporu", Ankara, 1986, S.30
- KELEŞ, Ruşen, Kentleşme Politikası, İmge Yayınevi, Ankara, 2002, S.24,39
- KELEŞ, Ruşen, "Yerinden Yönetim ve Siyaset", Cem Yayınevi, İstanbul, 1992, S.57
- KELEŞ, Ruşen. " Yerinden Yönetim ve Siyaset" İstanbul ITIL 1994, S.97-98,157
- KIRAY, Mübeccel. "Toplum Bilim Yazıları" Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Ankara, 1982 S.229

- KONGAR, Emre. "Toplum Kalkınması ve Toplum Örgütlenmesi", "Amme İdaresi Dergisi", IV., Aralık 1971, S. 121 - 123
- MİSER, Rıfat, "Kalkınma, Toplum Kalkınması Yöntemi ve İnsanın Gelişimi", [http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler s.102-103](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler_s.102-103), Erişim tarihi: 02/11/2011
- NADAROĞLU, Halil. "Mahalli İdareler" İstanbul, 1984, S.348
- ORTAYLI, İlber. "Yerel Yönetim Gereği" T.İ.T.,Ankara,1979, S.100-104
- ÖZHAN, Hasan. YETER, Enis. "Mahalli İdare Birlikleri", Ankara, 1995,S.8, 32-33
- ÖZKAN, Emin. "Türkiye’de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm", Ankara, 2007, S.63-67
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyonu, 2. Tarım Şurası Kırsal Kalkınma Politikaları Komisyon Raporu, 2002, S.8
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. "Bingöl - Muş Kırsal Kalkınma Projesi", Ankara, 1991, S.27-28
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. "Yozgat Kırsal Kalkınma Projesi", Ankara, 1991, S.16
- TORTOP Prof, Nuri. "Mahalli İdareler", Ç.Baskı, Ankara 1999, S.67
- TUĞ, Aydın. "Kırsal Kalkınma Stratejileri", DPT, Ankara, 1975 S.14,17, 20-22
- YALÇINDAĞ, Selçuk. "Kırsal Kalkınma Projeleri ile Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkilerin Geliştirilmesinde Yaklaşımlar", Friedrich Eber Vakfı Yay. İstanbul,1993, S.24
- YAMAN, Hamza, www.turkhukuk sitesi.com/makale-2.htm / Erişim Tarihi: 26/10/2011
- YILDIRAK, Nurettin. "Kırsal Kalkınma", A.Ü.Yedi,F.Y.Ankara,1991 S.5
- YOLCU, Yusuf Gökhan, "Türkiye’de Mahalli İdare Birlikleri ve Isparta Mahalli İdare Birliklerinin Yapısal Analizi" , Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2006, S.39
- Yüksek Planlama Kurulunun 08/02/2011 tarih ve 2011/2 sayılı kararı, S.2

Yüksek Planlama Kurulunun 08/02/2011 tarih ve 2011/2 sayılı KÖYDES Ödeneği
Kararı, S.1-8

YÜKSEL, Alaaddin. (Ocak 1996) "Çağdaş Yerel Yönetimler"; Cilt 5, Sayı 1, S.40

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Hasan ÇİÇEK
Doğum Yeri:	Afşin / Kahramanmaraş
Doğum Tarihi:	31/01/1977
Medeni Durumu:	Evli
Öğrenim Durumu	
Derece	Okulun Adı
İlköğretim	Koçovası Köyü İlköğretim okulu
Orta Öğretim	Ertuğrul Gazi İlk Öğretim Okulu
Lise	Şehit Şahin Lisesi
Lisans	İstanbul Üniversitesi/ Siyasal Bilgiler Fakültesi/ İşletme Bölümü
Yüksek Lisans	
Becerileri	İyi düzeyde Fransızca biliyorum
İlgi Alanları:	Futbol, Ağırlık Çalışması
Tel	05069260469
Adres	Yedisu Kaymakamlığı/ Yedisu/ BİNGÖL

İmza